

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

SPIS TREŚCI

I. SYTUACJA SPOŁECZNO - EKONOMICZNA

1. Analiza budżetu
2. Ludność
3. Poziom życia mieszkańców
 - 3.1. Warunki mieszkaniowe
 - 3.2. Praca
 - 3.3. Oświata i Wychowanie
 - 3.4. Zdrowie i opieka społeczna
 - 3.5. Inne

II. STRUKTURA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNA

1. Obszar gminy
2. Obszar miasta Debrzno
3. Uwarunkowania zewnętrzne
4. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju miasta i gminy

III. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1. Położenie geograficzne
2. Tereny i obiekty chronione oraz wskazane do ochrony na podstawie przepisów szczególnych
3. Zasoby środowiska i jego funkcjonowanie
 - 3.1 Rzeźba terenu
 - 3.2 Geologia utworów powierzchniowych i kopaliny
 - 3.3 Wody powierzchniowe i podziemne
 - 3.4 Warunki klimatu lokalnego
 - 3.5 Świat roślin i zwierząt
 - 3.6 Lasy
 - 3.7 Skupienia roślinności o szczególnych wartościach przyrodniczych
4. Zasoby środowiska w mieście Debrzno
5. Jakość i zagrożenia środowiska. Diagnoza stanu środowiska
 - 5.1. Jakość powietrza. Hałas
 - 5.2. Jakość wód powierzchniowych
 - 5.3. Zagrożenie wód podziemnych
 - 5.4. Zagrożenie lasów
 - 5.5. Zagrożenie powodziowe
 - 5.6. Inne źródła zagrożeń
6. Walory turystyczne

IV. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

1. Stan i ochrona archeologicznego dziedzictwa kulturowego
2. Waloryzacja środowiska kulturowego miasta i gminy Debrzno
/RAPORT CZĘŚĆ I i CZĘŚĆ II/

V. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

1. Uwarunkowania zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

- 1.1. Użytkowanie gruntów
- 1.2. Struktura jakościowa użytków rolnych
- 1.3. Struktura stanu władania gruntów
- 1.4. Organizacja rolnictwa i struktura agrarna gospodarstw rolnych
- 1.5. Produkcyjność i kierunki produkcji rolnej
- 1.6. Techniczna obsługa rolnictwa i przetwórstwo rolne
- 1.7. Dochodowość indywidualnych gospodarstw rolnych
- 1.8. Program Odnowy Wsi Pomorskiej
- 1.9. Program Leader +
- 1.10. Podsumowanie i wnioski wynikające z oceny stanu istniejącego oraz zachodzących przemian

2. Uwarunkowania zagospodarowania leśnej przestrzeni produkcyjnej

VI. SYSTEM KOMUNIKACJI

1. Komunikacja drogowa
2. Komunikacja kolejowa
3. Komunikacja zbiorowa
4. Analiza SWOT

VII. SYSTEM INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

1. Zaopatrzenie w wodę
2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków oraz wód opadowych
3. Regulacja stosunków wodnych
4. Zaopatrzenie w ciepło
5. Zaopatrzenie w gaz
6. Zaopatrzenie w energię elektryczną
7. Telekomunikacja
8. Gospodarka odpadami

Załączniki graficzne do tekstu uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego:

- Sieć osadnicza – załącznik nr 1
- Powiązania przyrodnicze i obszary ochrony przyrody – załącznik nr 2
- Uwarunkowania środowiskowe – załącznik nr 3
- Walory turystyczne – załącznik nr 4
- Uwarunkowania środowiska kulturowego – załącznik nr 5
- Rolnictwo i leśnictwo – załącznik nr 6
- Układ komunikacyjny – załącznik nr 7
- Powiązania komunikacji zbiorowej z siecią osadniczą – załącznik nr 8
- Uwarunkowania w zakresie infrastruktury technicznej – załącznik nr 9

I. SYTUACJA SPOŁECZNO – EKONOMICZNA

1. Analiza budżetu gminy

O sytuacji ekonomicznej gminy świadczyła jej pozycja wśród gmin byłego województwa śląskiego, gdzie na 5 gmin miejsko - wiejskich i 26 gmin wiejskich pod względem udziału dochodów własnych w budżecie gminy oraz dochodów na głowę mieszkańca okresie 1992 - 97 miasto i gmina Debrno zajmowało odpowiednio miejsca ostatnie i przedostatnie.

Zubożenie to wynika z gwałtownego wzrostu bezrobocia spowodowanego likwidacją Państwowych Gospodarstw Rolnych przy jednoczesnym braku osłon socjalnych dla odchodzących z pracy.

Zamknięcie rynku wschodniego i nadwyżka masy towarowej zahamowały produktywność gospodarstw pogłębiając zapaść gospodarczą gminy i odciskając swój ślad na psychice mieszkańców i socjologicznych aspektach współżycia społecznego.

Szczegółowa analiza potencjału gospodarczego i ekonomicznego gminy powinna stać się przedmiotem odrębnego opracowania jako dokument wyjściowy niezbędny przy opracowaniu kolejnych planów gospodarczych

Pobieżny tylko przegląd struktury budżetu w latach 1995 - 1998 w oczywisty sposób obrazuje niedowład finansowy gminy.

Prawie 80% dochodu to dotacje i subwencje "zjadane" prawie w całości przez szkolnictwo i opiekę społeczną, a tylko 10 - 13 % z ogółu wydatków przeznaczane jest na gospodarkę komunalną i mieszkaniową. Generalnie świadczy o niezdrowej strukturze budżetu uniemożliwiającej praktycznie tworzenie spójnych programów rozwoju i prowadzenia racjonalnej polityki inwestycyjnej.

Tab. Nr 1.1 DOCHODY

Symbol	Określenie działań	1995	1996	1997	1998	1999
	Ogółem w tysiącach złotych	2.950	6.527	8.273	10.229	7.419
	w tym dochody WŁASNE					
	w tys. zł	910	1.387	1.713	1.685	2.211
	w %	30,85	21,25	20,71	16,47	29,83
w tym w procentach od dochodów własnych						
A2	podatek rolny	30,4	33,7	29,9	31,5	15,4
A3	podatek od nieruchomości	24,4	15,2	17,9	25,6	13,5
A4	podatek leśny	7,1	6,2	4,4	4,8	2,4
A5	podatek od środków transportu	12,1	9,0	12,4	1,9	0,6
A6	podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych	2,2	1,4	0,8	0,5	0,2
A7-10	inne	23,8	34,5	34,6	35,7	67,9

Tab. Nr 1.2 WYDATKI

Dział	Określenie działu	1995	1996	1 997	1998	1999
	Ogółem w tysiącach złotych			8.552	10.668	7.041
	w działach w % od wydatków ogółem					
...40	Rolnictwo	5,6	3,7	2,9	1,0	1,1
...45	Rybołówstwo	0,2
...50	Transport	0,6	0,6	0,2	0,3	2,4
...59	Łączność	0,3	...	0,4
...66	Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska	0,2	0,1
...70	Gospodarka komunalna	11,6	6,7	7,2	5,8	7,9
...74	Gospodarka mieszkaniowa	3,1	3,2	6,1	12,7	1,8
...79	Oświata i wychowanie	21,6	50,6	49,3	43,8	41,6
...83	Kultura i Sztuka	5,0	2,6	2,5	2,7	3,6
...85	Ochrona zdrowia	0,8	0,2	0,3	0,5	0,9
...86	Opieka społeczna	31,4	20,5	19,7	21,50	24,0
...87	Kultura fizyczna i sport	1,1	0,6	0,7	0,6	0,7
...88	Turystyka i sport	2,0	1,5	1,0	1,6	0,2
...91	Administracja państwowa i samorządowa	16,6	9,1	9,4	9,2	12,5
...93		0,3	...	0,0
...97	Różne rozliczenia	0,1	0,5	0,1
...99			...	0,3	0,1	...

W kolejnych latach /po roku 2000/, zarówno dochody jak i wydatki gminy wzrastały osiągając w 2007 roku poziom ponad 23 mln zł. Budżet jest dość zrównoważony, zauważa się niewielką nadwyżkę dochodów nad wydatkami /ok.3%. Udział środków własnych przeznaczanych na wydatki inwestycyjne wynosi ok. 5%.

2. Ludność

Mieszkańcy miasta i gminy Debrzno to potomkowie ludności autochtonicznej i pionierów Wielkiej Migracji ze wschodu z lat 1945 - 48.

Ich liczba według danych Urzędu Statystycznego w Słupska, wykazuje w okresie ostatnich 5-ciu lat nieznaczną tendencję wzrostu przy stałym ujemnym saldzie migracji, przy czym nie ma istotnych różnic między miastem, a wsią w rocznych przyrostach naturalnych i saldach migracji stałej.

Liczbę ludności, ruchu średnie naturalnego i saldo migracji przedstawiają tabele Nr 2.1 i Nr 2.2.

Tab. Nr 2.1 LICZBA LUDNOŚCI

	Miasto		Gmina		Razem Miasto i Gmina	
	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet
1992	5301	2663	4367	2207	9668	4870
1993	5342	2679	4298	2200	9640	4879
1994	5309	2636	4328	2218	9637	4854
1995	5306	2639	4351	2116	9657	4755
1996	5331	2668	4381	2229	9712	4897
1997	5325	2643	4389	2247	9714	4890
1998	5378	2651	4327	2239	9705	4890
1999	5403	2662	4311	2248	9714	4910

Wzrasta nieznacznie liczba kobiet na 100 mężczyzn: z 101 kobiet w 1992 do 102,3 kobiet w 1997.

Tab. Nr 2.2 MIGRACJE STAŁE

	Przyrost Naturalny			Saldo Migracji		
	Miasto	Gmina	Razem	Miasto	Gmina	Razem
1992	+ 43	+ 41	+ 84	+ 26	-66	-40
1993	+ 42	+ 28	+ 70	+ 4	-97	-93
1994	+ 46	+ 39	+ 85	-93	-34	-127
1995	+ 24	+ 42	+ 66	-45	+ 19	-26
1996	+ 47	+ 19	+ 66	-66	-04	-70
1997	+ 21	+ 44	+ 65	+ 03	-53	-50
1998	+ 39	+21	+60	-37	+2	-35
1999	+13	+18	+31	-61	-43	-104
Średnio rocznie			+ 73			-68

Zarówno w mieście, jak i na wsi można zauważyć postępujące starzenie się ludności (patrz tab. Nr 2.3)

- zmniejsza się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym z 33,3% w 92 do 28,6% w 97 w mieście i z 32,0% w 92 do 31,4% w 97 na wsi,
- zwiększa się odsetek osób w wieku produkcyjnym z 59,2% w 92 do 61,3% w 97 w mieście podczas gdy na wsi pozostaje praktycznie bez zmian na poziomie 55,5-55,2%,
- wyraźnie zwiększa się odsetek osób w wieku poprodukcyjnym z 7,6% do 10,0% w mieście i 12,5% do 13,4% na wsi.

Tab. Nr 2.3 LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP EKONOMICZNYCH WIEKU

Rok	Miasto ogółem	Grupy wieku			ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym	
1992	5301	1764	3140	397	68,8
1993	5342	1731	3190	421	67,5
1994	5309	1669	3189	451	66,5
1995	5306	1609	3230	467	64,3
1996	5331	1560	3273	498	62,9
1997	5325	1525	3266	534	63,0
1998	5378	1367	3467	544	55,1
1999	5403	1439	3425	539	57,8
	Gmina ogółem				
1992	4367	1397	2426	544	80,8
1993	4298	1379	2360	559	82,1
1994	4328	1351	2396	581	80,6
1995	4351	1382	2380	589	82,8
1996	4381	1388	2394	599	83,0
1997	4389	1380	2421	588	81,3
1998	4327	1229	2594	604	70,7
1999	4311	1341	2382	588	80,0

Biologiczna prognoza demograficzna do roku 2010 zakładana w "Studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego „byłego województwa Słupskiego” nie przewiduje znaczących zmian w zarysowanym w latach ubiegłych trendzie (patrz tab. Nr 2.4).

Tab. Nr 2.4 PROGNOZA LUDNOŚCI WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU

Rok	Liczba ludności ogółem	Grupy wieku			ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
	Miasto	przedprodukcyjnym	produkcyjnym (%)	poprodukcyjnym (%)	
2000	5343	1776 (33,2)	3094 (57,9)	473	0,73
2005	5519	1753 (31,8)	3249 (58,8)	517	0,70
2010	5624	1728 (30,7)	3317 (58,90)	579	0,70
	Gmina				
2000	4368	1459 (33,4)	2317 (53,0)	592	0,89
2005	4337	1380 (31,8)	2384 (54,9)	573	0,82
2010	4373	1397 (31,9)	2397 (54,8)	579	0,82

Zauważa się niewielki, bo około 5% wzrost liczby ludności miasta w okresie najbliższych 10 lat głównie (jeśli nie jedynie) dzięki migracji z obszarów wiejskich gmin i utrzymanie się liczby ludności na wsi na tym samym poziomie.

Procesy zmian w strukturze wieku ludności, przy jednoczesnej stabilności salda migracji i przyrostu naturalnego wymykają się, wobec braku innych danych - przede wszystkim z zakresu socjologii, jednoznacznej ocenie.

Podstawowe wnioski z zarysowanej wyżej analizy można formułować następująco:

1. Bezwzględny wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym uznać należy za zjawisko pozytywne pod warunkiem wszakże zapewnienia tym osobom odpowiednich miejsc pracy.
2. Rosnąca stale liczba osób w wieku poprodukcyjnym powodować może odczuwalne w skali poszczególnych gospodarstw domowych obniżenie się poziomu życia. Wystąpić to może zwłaszcza w rodzinach wielopokoleniowych i wielodzietnych charakteryzujących gospodarstwa wiejskie.
3. Imperatywem nadrzędnym wynikającym tak z diagnozy stanu istniejącego jak i prognozy demograficznej dla miasta i gminy Debrzno jest konieczność poczynienia wszelkich niezbędnych kroków celem sukcesywnego zwiększania zatrudnienia.

Szczególnie groźnym zjawiskiem jest odpływ ludzi młodych o określonym już zawodzie, dynamicznych, z inicjatywą, pilnie poszukujących swego miejsca pracy i zamieszkania.

Według danych demograficznych z ostatnich lat, zakładana prognoza sporządzona jest bardziej optymistyczna, niż w rzeczywistości. Po 2000 roku zaobserwowano spadek liczby ludności zarówno w mieście jak i na obszarze gminy. Według stanu na dzień 31.12.2007 liczba ludności wynosiła ogółem 9500, w tym w mieście – 5298 mieszkańców, a na obszarze gminy – 4202 mieszkańców.

Na 100 mężczyzn przypada obecnie 105 kobiet, zatem utrzymuje zauważona wcześniej tendencja wzrostowa.

Nadal zmniejsza się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym. Według danych UMiG Debrzno na dzień 31.12.2007 wskaźnik ten wynosił odpowiednio 23,5% w mieście i 26,3% na wsi.

Utrzymuje się tendencja wzrostowa odnośnie liczby ludności w wieku produkcyjnym w mieście, a równocześnie wzrasta liczba ludności w wieku produkcyjnym na wsi.

Zwiększa się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w mieście, a na wsi nie zmienia się.

Ujemne saldo migracji wynika z odpływu ludności z obszaru miasta i gminy do większych ośrodków jak również migracja zarobkowa do państw UE.

Udział ludności zamieszkałej w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego jest stosunkowo wysoki i wynosi 25,0% (śr. w powiecie – 23,9%), w tym na terenach wiejskich – 44,4%. Wśród ogółu ludności pracującej odsetek ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie jest także relatywnie wysoki i wynosi 27,5% pracujących (śr. w powiecie 17,5%).

2. Poziom życia mieszkańców

Analiza stanu i budowanie prognoz poziomu życia mieszkańców jest potrzebne o tyle, o ile wpływa to na gospodarowanie przestrzenią. W rozdziale tym zajmiemy się zatem tylko sferą dotyczącą warunków życia w następujących działach gospodarki:

- mieszkanie,
- praca,
- usługi,
- wypoczynek,

które najbardziej generują nie tylko zapotrzebowanie powierzchni terenu, ale i skorelowane są z określonymi cechami strukturalnymi przestrzeni.

3.1 Warunki mieszkaniowe

Skokowy wzrost bezrobocia i spowodowany tym zastój gospodarczy przy jednoczesnym ustabilizowaniu się liczby gospodarstw domowych zdecydowanie ograniczyły ruch budowlany w ogóle i praktycznie wstrzymały wzrost ilościowy budownictwa mieszkaniowego.

Zasoby mieszkaniowe zarejestrowane w roku 1992 nie uległy praktycznie w latach 1992 - 97 znaczącemu zwiększeniu (patrz tab. Nr 3.1.1) i nie spowodowały istotnych zmian we wskaźnikach jakościowych (patrz tab. Nr 3.1.2).

Tab. Nr 3.1.1. ZASOBY MIESZKANIOWE

Miasto	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań m ²	Mieszkańcy
1993	1597	5826	90481	5342
1995	1598	5831	90580	5306
1997	1598	5832	90772	5325
Gmina				
1993	1219	4287	81316	4298
1995	1221	4300	81564	4351
1997	1221	4300	81564	4389
1999	1223	4303	81704	4311

Tab. Nr 3.1.2. WSKAŹNIKI MIESZKANIOWE

Miasto	Liczba osób na		ilość m ² powierzchni użytkowej na			Średnia izb na mieszkanie
	mieszkanie	izbę	mieszkanie	izbę	osobę	
1993	3,26	0,89	56,66	15,53	17,4	3,65
1995	3,24	0,89	56,68	15,53	17,5	3,65
1997	3,25	0,89	56,80	15,56	17,5	3,65
Gmina						
1993	3,53	1,00	66,71	18,97	18,9	3,52
1995	3,55	1,01	66,80	18,97	18,8	3,52
1997	3,59	1,02	66,80	18,97	18,6	3,52
1999	3,52	1,00	66,80	18,98	18,9	3,51

Wśród podmiotów władających dominuje własność prywatna oraz zasoby we władaniu Agencji Rolnej Skarbu Państwa.

Na dzień 31 października 1999 r. w wyłącznym zarządzie miasta znajdowało się 194 lokale mieszkalne, a razem z 268 lokalami, w których występują wspólnoty mieszkaniowe, liczba mieszkań administrowanych przez miasto wyniosła 462, w tym tylko 270 przyłączonych było do sieci wodociągowej i tylko 256 do sieci kanalizacyjnej (patrz tab. Nr 3.1.3).

Tab. Nr 3.1.3. ZASOBY MIESZKANIOWE W ZARZĄDZIE MIASTA I GMINY

	Liczba				Powierzchnia użytkowa w m ²	
	budynków	lokali mieszk.	izb	lokali użytk.	mieszkań	lokali użytk.
miasto	80	462	1365	2	21099	1437
gmina	14	23	1368	...	1254	...

Optymistyczne wskaźniki jakościowe nie oddają rzeczywistego standardu mieszkań. Od lat nakłady na eksploatację i bieżące remonty nie pokrywają bieżących potrzeb. Ilość mieszkań substandardowych i to nie tylko tych administrowanych przez gminę stale rośnie, a efekty postępującej degradacji stają się już widoczne na zewnątrz.

Wprawdzie zasoby terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe wynoszą łącznie 34,5 ha, w tym uzbrojonych 22,4 ha, lecz problemy mieszkaniowe tkwią głównie w potrzebie sanacji i rewitalizacji istniejącej tkanki miasta.

Według obecnego stanu, pod budownictwo mieszkaniowe przeznaczono 24,56 ha, w tym uzbrojone jest 1,80 ha /powierzchnia terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową zmniejszyła się w związku z wygaśnięciem miejscowych planów zagospodarowania miasta i gminy Debrzno/.

Na terenie miasta i gminy wzrosła liczba mieszkań przyłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym mieszkań administrowanych przez miasto przyłączonych do sieci kanalizacyjnej - wzrost o ok. 20% i do sieci wodociągowej – o ok. 30 %.

3.2 Praca

Od początku transformacji ustrojowej aż do roku 1995 wskaźnik bezrobocia stopniowo wzrastałby osiągnąć stopę 28% w 1994 roku. Aktualnie obserwuje się tendencję malejącą (patrz tab. Nr 3.2.1) i z liczby 1560 bezrobotnych zarejestrowanych na dzień 31.12.1994 r. liczba ta zmalała do poziomu 1060 na dzień 30.06.1998 r.

Tab. Nr 3.2.1. BEZROBOCIE

Miasto Gmina	Bezrobotni		Stopa bezrobocia %	Ludność wieku produkcyjnym
	ogółem	kobiet		
1992	1334	694	22,0	5566
1993	1450	795	26,1	5550
1994	1558	843	27,9	5585
1995	1465	795	26,1	5610

1996	1458	843	25,7	5667
1997	1203	731	21,1	5687
1998	1178	712	19,4	6061
1999	1357	812	23,4	5807

Nie oznacza to jednak proporcjonalnie równoległej poprawy poziomu życia mieszkańców, ponieważ w tym samym czasie zwiększył się z 51% do 73% odsetek bezrobotnych pozbawionych prawa do zasiłku (patrz tab. Nr 3.2.2.)

Prowadzone są przez władze Gminy w ograniczonym zakresie prace interwencyjne i roboty publiczne, gdzie dorywcze zatrudnienie znajduje odpowiednio około 12% i 18% bezrobotnych.

Tab. Nr 3.2.2. SYTUACJA BEZROBOTNYCH

Miasto Gmina	Ogółem	W tym kobiet	Bez prawa do zasiłku	Zatrud. prace interwencyjne	Zatrud. roboty publiczne
			%	%	%
III kw. 97	1026	676	51,3	10,8	16,9
IV kw.97	1203	731	61,0	9,2	6,5
I kw. 98	1038	622	66,3	14,5	24,6
II kw.98	1063	677	73,4	9,5	11,5
III kw. 98	1178	712	69,3	7,2	10,2
IV kw. 98	1273	746	68,7	5,0	1,0
I kw. 99	1351	760	69,0	7,4	5,1
II kw. 99	1357	812	60,5	6,1	7,1
III kw. 99	1459	855	72,9	3,6	0,1

W kolejnych latach utrzymała się tendencja malejąca odnośnie liczby bezrobotnych, na koniec roku 2007 roku wyniosła 15,1%. Bez pracy pozostawało w tym okresie 909 osób, w tym 540 kobiet. Ok. 42% bezrobotnych stanowiły osoby w wieku do 34 lat, ponad 50 % - osoby w wieku 35-54 lat, a 7% to osoby w wieku powyżej 55 roku życia. W ciągu roku pracę podjęło 571 osób, w tym pracę subsydiowaną 141 osób, staże zawodowe rozpoczęło 65 osób i przygotowanie zawodowe – 28 osób. 746 osoby pozbawione były prawa do zasiłków, co stanowiło 82% ogółu bezrobotnych.

3.3 Oświata i Wychowanie

Zapewnienie kształcenia na poziomie podstawowym, należące do zadań własnych samorządu realizowane jest w mieście przez szkołę typu podstawowego: szkołę podstawową i gimnazjum, które z dniem 01.09.1999 r. połączone zostały w Zespół Szkół na okres 2 lat. W roku szkolnym 1999/2000 w obu placówkach kształcą się 936 uczniów, z tego: w szkole podstawowej - 770, w gimnazjum - 166. Zajęcia odbywają się w 40 salach lekcyjnych.

Ponadto, na obszarze gminy funkcjonują 4 szkoły podstawowe o łącznej pojemności około 35 izb lekcyjnych, w których od 1.09.1999 r. kształcą się łącznie 419 uczniów.

Na okres najbliższych 10 lat liczba młodzieży w wieku szkolnym, wg posiadanej prognozy, nie wykazuje tendencji wzrostowej i to zarówno w mieście jak i na wsi (patrz tab. Nr 3.3.1.)

Wychowanie przedszkolne realizowane jest w jednym przedszkolu położonym na terenie miasta i oddziałem przedszkolnym we wsi Uniechów. Jest ono prowadzone przez samorząd gminy, jego pojemność kształtuje się w granicach 130 - 150 wychowanków. Zatrudnionych jest obecnie 10 nauczycieli. Ponadto, na terenach wiejskich przy szkołach podstawowych są utworzone oddziały przedszkolne, w których objętych opieką jest 58 dzieci sześciolletnich.

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) w okresie ostatnich 3 lat (1997 - 1999) wykazywała tendencję malejącą: na dzień 01.09.1999 r. wynosiła 201 dzieci w mieście i 212 dzieci na obszarach wsi, natomiast prognoza biologiczna na rok 2010 zakłada zmniejszenie przyrostu dzieci w grupie wieku szkolnym 7-14 lat.

Po wprowadzeniu reformy wiadomo już, że we wrześniu 2001 roku gimnazjum musi być odrębną placówką.

W niedalekiej perspektywie planuje się utworzenie liceum profilowanego na posiadanej bazie szkolnej.

Na terenie miasta funkcjonuje również ośrodek szkolno-wychowawczy o pojemności 84 miejsc.

Tab. Nr 3.3.1. LUDNOŚĆ WEDŁUG PRZEDPRODUKCYJNYCH GRUP WIEKU

	Ludność ogółem	Grupy wieku			
		0-3	4-6	7-14	15-19
Miasto					
1995	5306	286	282	775	439
1996	5331	297	256	766	411
1997	5325	272	247	741	428
2000	5343	541		783	452
2005	5519	558		821	374
2010	5624	576		745	407
Gmina					
1995	4351	297	215	673	312
1996	4381	290	224	643	344
1997	4389	298	224	629	363

2000	4368	505	637	317
2005	4337	492	614	274
2010	4373	511	594	292

Obecnie /tj. według stanu na lata 2007/2008/ w mieście i gminie funkcjonuje 5 szkół podstawowych, w tym 2 na terenie miasta i w miejscowościach Uniechów, Stare Gronowo, Myśligoszcz. Do szkół podstawowych uczęszcza ponad 900 uczniów (w tym ponad 60% stanowią uczniowie kształcący się w szkołach na terenie miasta). Równocześnie w Debrnie znajdują się 2 gimnazja do których uczęszcza łącznie ponad 500 uczniów.

W Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym liczba wychowanków wynosi 108.

W mieście funkcjonuje 1 przedszkole, w których, według aktualnych danych, opieką objęte jest 136 dzieci.

Generalnie potwierdza się tendencja odnośnie zmian demograficznych odnośnie liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych w przedziale 0-19 lat.

3.4 Zdrowie i opieka społeczna

Na obszarze miasta istnieje dobrze funkcjonująca przychodnia zdrowia o 8 gabinetach specjalistycznych, ośrodek zdrowia i 2 apteki obsługujące mieszkańców miasta i gminy.

We wsiach sołeckich działają ponadto 2 ośrodki zdrowia, po 4 gabinety każdy.

Istniejący w pobliskim Człuchowie szpital zapewnia specjalistyczną opiekę lekarską w wystarczającym stopniu.

Przy Urzędzie Miasta i Gminy funkcjonuje ośrodek pomocy społecznej /stan na rok 2001/.

Według stanu w roku 2007, na obszarze miasta i gminy funkcjonują dwie przychodnie lekarzy rodzinnych, 2 apteki. Specjalistyczną opiekę lekarską zapewnia szpital w Człuchowie oraz w Chojnicach i Kościerzynie.

3.5 Inne

Obsługa mieszkańców w zakresie podstawowych potrzeb bytowych, w sferze handlu, rzemiosła i gastronomii reprezentuje standard proporcjonalny do poziomu dochodów gospodarstw domowych.

Ewidencja działalności gospodarczej Urzędu Miasta i Gminy rejestrowała w systemie REGON 399 podmiotów gospodarczych sklasyfikowanych jako placówki handlu detalicznego, małej gastronomii i rzemiosła, w tym 381 w sektorze prywatnym.

Zadania własne gminy ograniczają się w tej sferze do wskazania właściwych z punktu widzenia struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta i korzystnych dla potencjalnych inwestorów określonych obszarów uchwalanych planach miejscowych.

W zakresie usług publicznych nie notuje się większych braków w wachlarzu obsługiwanych dziedzin. Zarówno Urząd Miasta i Gminy jak i inne jednostki samorządu i organizacji społecznych funkcjonują w warunkach adekwatnych do ogólnej sytuacji materialnej miasta i gminy.

Najistotniejszą potrzebą w tym zakresie jest stworzenie przestrzennych ram dla skoncentrowanych funkcji na

obszarze zabytkowego centrum miasta ogniskującego życie publiczne.

Według stanu na dzień 31.12.2005 r. na terenie miasta i gminy zarejestrowanych było 591 podmiotów gospodarki narodowej. Najwięcej podmiotów działa w zakresie usług handlu i napraw - 213 podmiotów, tj. 36%, następnie w zakresie: obsługi nieruchomości i firm, nauka – 103 podmioty tj. 17%, w przemyśle, (głównie przetwórstwo) – 55 tj. 9%, budownictwie – 49 tj. 8%. W rolnictwie zarejestrowanych było 24 podmioty (4%).

Spośród wszystkich zarejestrowanych podmiotów zdecydowaną większość stanowi sektor prywatny – 540 podmiotów tj. 91%.

II. STRUKTURA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNA

1. Obszar gminy

Istniejący układ osadniczy obszaru dzisiejszej gminy Debrno został ukształtowany w procesie historycznym rozwoju osadnictwa od początków wczesnego średniowiecza.

Morfologicznie nie odbiega on od układów charakterystycznych dla Pomorza Środkowego opartych na modelu biegunowo - satelitarnym wywodzący swój rodowód z układów społeczno - gospodarczych panujących na tym obszarze praktycznie do końca XIX wieku.

Lokalizacja miasta Debrno w XIV wieku stanowiła dopełnienie krystalizującego się układu. Rozproszone wsie chłopskie i kościelne, a także dobra rycerskie i szlacheckie zyskały brakujący element ogniskujący rodzące się i rozwijające funkcje handlowe, rzemiosła i przetwórstwa, stanowiące jednocześnie znaczące ogniwo w systemie obronnym regionu, a z czasem także ośrodek decyzyjny - siedzibę władz lokalnych.

W tym okresie powstał i z czasem się utrwalił charakterystyczny, modelowy wręcz, promienisty układ komunikacyjny. Układ ten pozostał praktycznie do dzisiaj.

Wiek XIX nie wniósł zasadniczych zmian do zasad funkcjonowania tego układu. Został on jedynie rozbudowany o dwa szlaki komunikacyjne przecinające ukośnie peryferie obszaru administracyjnego dzisiejszej gminy z kierunku pn.-wsch. na pd.-zach.

Pierwszy, to istniejący od późnego średniowiecza szlak handlowy, który z biegiem czasu nabierał znaczenia, by stać się dziś trasą ruchu drogowego o znaczeniu międzynarodowym.

Drugi szlak komunikacyjny to jednotorowa linia kolejowa o znaczeniu lokalnym na trasie Czersk-Kostrzyn.

Oba szlaki komunikacyjne omijając miasto nie miały większego znaczenia dla dynamiki rozwoju gospodarczego gminy. Głównymi ogniwami układu osadniczego są wsie chłopskie, kościelne i dworskie stanowiące jednostki satelitarne powiązane promieniście z miejskim centrum Debrno. Układ ten został zachowany aż do II-ej wojny światowej.

Druga połowa XX wieku nie wniosła do układu funkcjonalno-przestrzennego gminy znaczących zmian. Powstało kilka skupisk obiektów produkcji hodowlanej najczęściej w pobliżu istniejących siedlisk jak Boboszewo, Buchowo, Strieczona, Grzymisław, Uniechówek i towarzyszących im skupisk blokowej zabudowy mieszkaniowej.

Zabudowa rozproszona, tzw. „wybudowania” ma miejsce stosunkowo rzadko w porównaniu ze strukturami osadniczymi Pomorza Wschodniego.

2. Obszar miasta Debrzno

Gotycki gród warowny położony na północnym brzegu doliny rzeki Debrzynki do dziś stanowi przestrzenne jądro układu miejskiego. Nie do końca odbudowane po zniszczeniach wojennych Stare Miasto dużo straciło ze swego znaczenia jako usługowy ośrodek centralny, na rzecz swoich peryferii.

Zbiegające się w samym centrum układu trasy komunikacyjne z kierunków wschód - zachód i północ - południe obrastające w ciągu wieków w zabudowę o charakterze półwiejskim i półmiejskim tworzą charakterystyczną atmosferę małych miast lokacyjnych tak typową nie tylko dla regionu Pomorza Środkowego.

Przestrzenny układ miejski rozwijający się szczególnie dynamicznie w drugiej połowie XIX i w pierwszej połowie XX wieku oparty został na stosunkowo regularnej siatce parcelacyjnej zawartej między równoległymi ulicami w kierunku na północ i wschód od historycznego centrum.

Rozbudowa powojenna układu miasta kontynuowała zapoczątkowane kierunki intensyfikując luźną zabudowę z początku XX wieku oraz zajmując wolne tereny na północnym wschodzie miasta pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną i na północnych obszarach pod rozwój funkcji przemysłowo-składowych infrastruktury technicznej.

Obecny układ sieci osadniczej przedstawia załącznik graficzny nr 1.

Załącznik graficzny nr 1
Sieć osadnicza

3. Uwarunkowania zewnętrzne

Uwarunkowania funkcjonalno - przestrzenne wynikające z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju

W Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju opracowanej przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych pod kierunkiem prof. Jerzego Kołodziejkiego, przyjętej przez Radę Ministrów i Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 26, poz. 432 z 2001 r.), przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju, którą na potrzeby zagospodarowania przestrzennego można zdefiniować jako integrację działań społecznych i gospodarczych w układach przestrzennych w nawiązaniu do ich naturalnych predyspozycji, z zachowaniem trwałości podstawowych procesów przyrodniczych i związanymi z nimi stanami równowagi ekologicznej w celu zaspokajania potrzeb bieżącego pokolenia i gwarantowania tego zaspokajania przyszłym pokoleniom.

Dla realizacji rozwoju zrównoważonego przyjęto cele strategiczne i ich następujące odniesienie do zagospodarowania przestrzennego:

- 1) Kształtowanie struktur przestrzennych nawiązujących do europejskiego systemu gospodarki przestrzennej m.in. poprzez:
 - a) poprawę środowiskowych warunków życia społeczeństwa poprzez wdrażanie europejskich norm ekologicznych, technologii przyjaznych dla środowiska, oszczędności surowców i energii;
 - b) tworzenie warunków dla zmian strukturalnych w rolnictwie,
 - c) przyjęcie standardów ekologicznych UE,
 - d) tworzenie warunków dostępu do europejskich funduszy strukturalnych oraz środków pomocowych.
- 2) Kształtowanie struktur przestrzennych tworzących warunki wzrostu efektywności gospodarowania m.in. poprzez:
 - a) tworzenie warunków przestrzennych umożliwiających racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych nieprzemieszczalnych przestrzennie,
 - b) kształtowanie elastycznych struktur przestrzennych podatnych na dalszy rozwój, bez barier i ograniczeń,
 - c) kształtowanie układów przestrzennych, których struktura zwiększa sprawność i niezawodność funkcjonowania,
 - d) dostosowanie struktur przestrzennych do rodzaju eksploatowanych zasobów i przeciwdziałanie dewaloryzacji lub zniszczeniu innych zasobów,
 - e) tworzenie warunków przestrzenno-funkcjonalnych minimalizujących transportochłonność (pośrednio także energochłonność) gospodarowania,
 - f) oszczędne użytkowanie przestrzeni.
- 3) Kształtowanie racjonalnych, społecznie akceptowalnych i efektywnych ekonomicznie relacji środków (zamieszkania, pracy—rekreacji, usług—władzy) m.in. poprzez:
 - a) proporcjonalne rozmieszczenie ludności w stosunku do podaży miejsc pracy i pojemności osiedleńczej układów osadniczych,
 - b) racjonalne relacje funkcjonalno-przestrzenne między ośrodkami zamieszkania, pracy, odpoczynku, usług, władzy.
- 4) Kształtowanie struktur przestrzennych, kreujących nowe jakościowo potrzeby społeczne oraz ich stopniową egalitaryzację,

- 5) Kształtowanie struktur przestrzennych oddziałujących hamująco na dewaloryzacji środowiska przyrodniczego, tworzących warunki funkcjonalno-przestrzenne umożliwiające aktywną ochronę jego wartości, prowadzących do realizacji ekorozwoju m.in. poprzez:
 - a) zgodność charakteru i struktury zagospodarowania przestrzennego z cechami i walorami środowiska przyrodniczego,
 - b) zgodność poziomu i intensywności zagospodarowania z naturalną chłonnością środowiska i jego odpornością na zniszczenia,
 - c) eksponowanie wartości krajobrazowych środowiska i ich harmonizowanie z zagospodarowaniem,
 - d) tworzenie warunków przestrzennych zapewniających ścisłą ochronę unikatowych wartości środowiska,
 - e) tworzenie warunków przestrzennych umożliwiających odzyskiwanie utraconej równowagi ekologicznej,
 - f) zachowanie ograniczonych zasobów ziemi preferowanych do produkcji żywności,
 - g) dążenie do zwiększenia lesistości kraju, kształtowanie bardziej odpornej, zbliżonej do naturalnej, struktury zalesień,
 - h) tworzenie warunków dla ochrony i rozwoju terenów zielonych wewnątrz i wokół miast oraz odpowiednio zagospodarowanych terenów rekreacyjnych.
- 6) Kształtowanie struktur przestrzennych umożliwiających ochronę krajobrazu kulturowego i pojedynczych zabytków przed zniszczeniem, degradacją, dewaloryzacją oraz podjęcie działań mających na celu udostępnienie dziedzictwa kulturowego społeczeństwu m.in. poprzez:
 - a) przestrzenne oddalenie trwałych źródeł dewaloryzacji od obiektów dziedzictwa kulturowego,
 - b) dostępność komunikacyjną krajobrazu kulturowego w sposób eksponujący jej najwyższe wartości i walory oraz przeciwdziałający jej degradacji,
 - c) wkomponowanie obiektów dziedzictwa kulturowego narodu we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne,
 - d) powiązanie funkcjonalno-przestrzenne obiektów dziedzictwa kulturowego z krajobrazem przyrodniczym.
- 7) Kształtowanie struktur przestrzennych charakteryzujących się wzrostem walorów obronnych, które zapewniałyby możliwie maksymalne bezpieczeństwo i ochronę ludności oraz niezawodność i ciągłość funkcjonowania państwa w warunkach wojennych, a także odznaczałyby się wysoką odpornością na skutki lokalnych awarii i klęsk żywiołowych.

Rada Ministrów podjęła postanowienie o rozpoczęciu przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego prac nad nową koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju – projekt w przygotowaniu.

Uwarunkowania funkcjonalno–przestrzenne wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego i strategii województwa

Według Planu województwa, miasto i gmina Debrzno położona jest w wielofunkcyjnej strefie pojeziernej o charakterze rolno-leśnym, na obszarach predestynowanych do prowadzenia wysokotowarowej gospodarki rolnej i rozwoju turystyki. Teren ten znajduje się w obrębie obszaru aktywizacji kształtowanego przez planowane korytarze transportowe rangi regionalnej: Południowy i Zachodni.

Debrno wchodzi w skład wyróżnionego w planie województwa obszaru problemowego - regresu społecznego i gospodarczego (obszar zachodni), gdzie do głównych problemów należą: stagnacja gospodarcza i strukturalne bezrobocie, zagrożenia rozwoju demograficznego oraz zagrożenie i degradacja walorów środowiska przyrodniczego przez antropopresję na obszarach użytkowanych i zagospodarowanych rekreacyjnie.

Do głównych celów polityki zagospodarowania przestrzennego zapisanych w Planie należy kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, przełamywanie regresu społecznego i gospodarczego, integracja obszaru oraz określenie zasad wykorzystania jego zasobów i walorów. Decydujące znaczenie dla aktywizacji rozwoju obszaru gminy będzie miało środowisko przyrodnicze - jego potencjał może stanowić podstawę dynamizacji rozwoju całego kompleksu społeczno-ekonomicznego, którego ogniwem stanie się nowoczesna gospodarka turystyczna oraz współzależnie z nią funkcjonujące rolnictwo, a także komplementarna wobec nich infrastruktura społeczna i techniczna. Położenie w korytarzach transportowych można wykorzystać do przełamywania regresu, m.in. poprzez tworzenie warunków dla lokalizacji różnorodnych inwestycji, powiązanych przede wszystkim z rozwojem infrastruktury technicznej i obsługą rolnictwa.

Gmina i miasto położona jest w obrębie wyróżnionego w Planie województwa Obszaru zachodniego. Główne kierunki przekształceń na tym obszarze dotyczą przełamywania regresu społecznego i gospodarczego, m.in. poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz zapobieganie spadkom ich liczby (utrwalanie bazy ekonomicznej) - zwłaszcza w większych, znaczących dla rynku pracy jednostkach osadniczych, dobrze skomunikowanych z otoczeniem (m. Debrno).

Według Planu, w kształtowanym systemie obsługi sieci osadniczej regionu Debrno pełnić będzie rolę ośrodka gminnego.

Pożądanymi kierunkami działań w Obszarze Zachodnim, to: stabilizacja sieci osadniczej i równoważenie struktury demograficznej poprzez zatrzymywanie odpływu ludności (rozwój miejsc pracy w miejscu zamieszkania lub w zasięgu dojazdu do pracy), w tym zatrzymywanie odpływu części ludności przedsiębiorczej i dobrze wykształconej poprzez stworzenie atrakcyjnych warunków pracy i zamieszkania odpowiedni standard życia), utrwalanie funkcji miastotwórczych (bazy ekonomicznej) miast, zwłaszcza tych o niższej atrakcyjności inwestycyjnej oraz mniejszych (m. Debrno).

Gmina położona jest w obrębie korytarzy transportowych: Południowego (Malbork - Tczew - Starogard Gdański - Chojnice - Człuchów, droga krajowa nr 22 i linia kolejowa nr 203/204) oraz Zachodniego (Słupsk - Miastko - Szczecinek - Człuchów, drogi krajowe nr 21 i 25 oraz linia kolejowa nr 405). Przez obszar gminy biegną: droga krajowa nr 22 Kostrzyn - Człuchów - Chojnice - Czarlin - Elbląg, droga wojewódzka nr 188 Człuchów - Debrno - Złotów - Piła oraz linia kolejowa nr 203 Tczew - Kostrzyn znaczenia państwowego.

Do głównych celów i kierunków rozwoju infrastruktury transportowej województwa zapisanych w Planie, należą:

- 1) poprawa dostępności transportowej województwa, zwłaszcza jego obszarów służących konkurencyjności regionu;
- 2) poprawa spójności regionu - zmniejszenie czasu dostępności do obszaru metropolitalnego oraz centrów podregionów poprzez:
modernizację dróg dojazdowych do dużych ośrodków koncentrujących miejsca pracy oraz usług

ponadlokalnych, w szczególności do aglomeracji trójmiejskiej - integrację infrastrukturalną i organizacyjną regionalnego transportu pasażerskiego;

- 3) poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego i zmniejszenie uciążliwości oraz szkodliwego oddziaływania na otoczenie poprzez: tworzenie zhierarchizowanych sieci drogowych regionalnych i miejskich, tworzenie struktur przestrzennych minimalizujących ryzyko występowania konfliktów pomiędzy różnymi użytkownikami infrastruktury transportowej, zmotoryzowanymi i niezmotoryzowanymi.

Do ponadlokalnych elementów infrastruktury technicznej w granicach miasta i gminy należą: dalekosiężny kabel telefoniczny, aglomeracja ściekowa Debrzno (obejmuje miasto Debrzno i wsie: Buchowo, Kamień, Strieczona, Bolesławowo, Słupia, Myśligoszcz, Boboszewo, oraz na obszarze woj. wielkopolskiego – wsie: Lipka, Debrzno Wieś, Łąkie, Scholastykowo, z oczyszczalnią ścieków Debrzno Wieś), tereny zamknięte w użytkowaniu PKP - związane z linią kolejową nr 203. W planie województwa wskazano również obiekty infrastruktury obronnej i związane z nimi strefy ochronne (strefy ochronne urządzeń ubezpieczenia lotów i podejść do lotniska oraz strefa ochronna od obiektu wojskowego). Jak wynika z informacji aktualnych na dzień 31.12.2007 r. – lotnisko zlokalizowane w Debrznie-Wsi, dla którego obowiązywały strefy, zaprzestało funkcjonowania.

W Planie województwa przewiduje się:

- w zakresie zaopatrzenia w gaz - budowę gazociągu wysokiego ciśnienia z Człuchowa, zakończonego stacją redukcyjno-pomiarową I stopnia w rejonie Debrzna,
- w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną - budowę wiatrowych parków energetycznych na terenach proponowanych w Studium możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w woj. pomorskim (2003),
- w zakresie zaopatrzenia w ciepło - zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii cieplnej, w zakresie zaopatrzenia w wodę - intensyfikację działań związanych z modernizacją i rozbudową wodociągów,
- w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków - rozbudowę i modernizację urządzeń kanalizacyjnych,
- w zakresie unieszkodliwiania odpadów komunalnych - w Wojewódzkim planie gospodarki odpadami województwa pomorskiego przewidziano, że obszar gminy będzie obsługiwany przez międzygminny Zakład Zagospodarowania Odpadów Kielpin zlokalizowany na terenie gminy wiejskiej Człuchów.

Jak wynika z przyjętego w 2007 roku Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego, obecnie przewidywana jest obsługa przez Zakład Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór koło Angowic na terenie gminy Chojnice. Równocześnie, zgodnie z Planem, zakładana jest likwidacja składowiska odpadów w Grzymisławiu /termin ostatecznego zamknięcia składowiska, tj. zaprzestania przyjmowania odpadów do składowania - 31.12.2009 r., rekultywacja składowiska planowana na lata 2010-2012/.

W planie województwa wskazuje się tereny zagrożone powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% - związane z rzeką Kamionką, wzdłuż granicy z gminą Kamień Krajeński.

W zakresie ochrony przeciwpowodziowej niedopuszczalna jest zabudowa dolin rzecznych i obszarów narażonych na zalanie wezbranymi wodami powodziowymi. Należy tworzyć warunki zatrzymania wód deszczowych w miejscu ich opadania,

Gmina i miasto Debrzno położona jest w zlewniach rzek: Gwdy, Noteci (dorzecze Odry) oraz Brdy (dorzecze Wisły). W południowej części gminy leży Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Debrzynki /również w mieście/ oraz rezerwat przyrody Miłachowo. Strukturę ekologiczną uzupełniają

fragmenty, planowanych w koncepcji sieci ekologicznej województwa, korytarzy ekologicznych rangi lokalnej: doliny Debrzynki i doliny Szczyry. Obszary tworzące sieć ekologiczną pełnią rolę ważnych węzłów stabilizujących funkcjonowanie środowiska i kształtujących warunki ekologiczne życia mieszkańców.

Jak wynika z Aktualizacji opracowania ekofizjograficznego do planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, na terenie gminy znajduje się projektowany obszar w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 Dolina Debrzynki, na liście Ministerstwa Środowiska nr PLH 300022. Jako drugi obszar w Aktualizacji wymienia się Dolina Łobzonki – na liście Shadow numer pltmp 210 /według danych Ministerstwa Środowiska udostępnionych 17 kwietnia 2008 r., obydwa obszary zalicza się do potencjalnych specjalnych obszarów ochrony siedlisk/. Obecnie również w ramach sieci NATURA 2000 proponowana jest do ochrony Dolina Szczyry.

Zgodnie z obowiązującym polskim prawem i decyzjami Komisji Europejskiej oraz Trybunału Sprawiedliwości WE, propozycje projektowanych obszarów Natura 2000, do czasu ich utworzenia lub odrzucenia przez Komisję Europejską, powinny być brane pod uwagę jako potencjalne obszary chronione i podlegać ochronie prawnej, w tym należy odpowiednio stosować przepisy Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. Dz. U. Nr 92 poz. 880 z późn. zm.(aktualizacja opracowania ekofizjograficznego do planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2007).

Część terenu miasta i gminy leży w zasięgu GZWP Nr 126 Szczecinek i GZWP Nr 127 Złotów - Piła - Strzelce Krajeńskie (oba GZWP wydzielone wstępnie). W granicach gminy występują złoża kopalin pospolitych: Stare Gronowo (dwa złoża kruszywa naturalnego) i Buszkowo (surowce ceramiki budowlanej). Na obszarze gminy znajdują się prawnie chronione grunty rolne i leśne a także obszary gruntów rolnych proponowanych do zalesienia.

Plan województwa przyjmuje koncepcję spójnej i równorzędnej ochrony walorów przyrodniczych i kulturowych oraz krajobrazu, a także formułuje kierunki działań w zakresie ochrony zasobów i walorów środowiska przyrodniczego województwa pomorskiego. Zasadnicze kierunki działań polityki przestrzennej, polegają na:

- zachowaniu i podtrzymaniu trwałości pozostałych fragmentów osnowy ekologicznej w postaci izolowanych kęp roślinności, nieużytków, założeń parkowych lub skwerów, z poszukiwaniem możliwości odtworzenia powiązań lub „obejścia” stref zainwestowanych,
- wprowadzeniu zalesień jako uzupełnień przestrzennych w obszarach i przy granicach korytarzy i pól ekologicznych oraz wsparciu procesu przeznaczania gleb o najniższych klasach przydatności rolniczej na cele zalesień, utrzymaniu lasów ochronnych oraz wsparcie procesu tworzenia kolejnych wraz ze wzmacnianiem działań proekologicznych oraz uwzględnianiem ich w opracowaniach planistycznych,
- przestrzeganiu realizacji opracowań planistycznych i prawidłowości ich zapisów w zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych (w opracowaniach ekofizjograficznych do planów miejscowych oraz studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin),
- odtworzeniu, wszędzie gdzie to możliwe, zabudowy biologicznej stref brzegowych cieków ograniczających spływ zanieczyszczeń i odtwarzających naturalne korytarze ekologiczne,
- wyznaczeniu obiektów stanowiących zagrożenie dla wód podziemnych i prowadzenie lokalnego monitoringu na koszt właścicieli tych obiektów wg „zasady zanieczyszczający płaci”, zmniejszeniu zanieczyszczeń ze źródeł obszarowych i punktowych,

- opracowaniu i wdrożeniu technicznych zasad ochrony GZWP i obszarów zasilania zbiorników,
- objęciu rekultywacją obszarów zdegradowanych w wyniku eksploatacji surowców naturalnych oraz określenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego działań, zapewniających ochronę złóż,
- wprowadzaniu elementów izolacji technicznej i biologicznej ograniczającej rozprzestrzenianie hałasu wzdłuż ciągów komunikacyjnych w obszarach zabudowy mieszkaniowej.

Miasto i gmina Debrzno położona jest w obrębie wyróżnionego w Planie województwa regionu historyczno-kulturowego - ziemia człuchowska, zaliczanego do obszarów kulturowych o wysokich walorach dziedzictwa kulturowego. Ważniejsze obiekty zabytkowe na obszarze gminy to: mury obronne w Debrznie, zespół dworsko-parkowy w Starym Gronowie, liczne zabytki sakralne.

Wg Planu, zasadniczymi kierunkami rozwoju w zakresie dziedzictwa kulturowego jest utrwalenie wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego i promocji województwa.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony zasobów i walorów środowiska kulturowego oraz ochrony krajobrazu odnoszące się do terenu gminy wynikające z planu województwa, to:

- wspieranie działań służących umacnianiu tożsamości regionalnej z zachowaniem różnorodności tradycji, dorobku i dziedzictwa historycznego,
- ochrona tożsamości kulturowej miejsca (miejscowości, regionu) - objęcie ochroną obszarów zabudowy w sąsiedztwie wartościowych zespołów przestrzennych i ich rekompozycja przestrzenna, pozwalająca na wyeksponowanie wartościowych cech zespołów,
- łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem architektonicznym,
- zachowanie i odtwarzanie dawnych układów i funkcji terenów zielonych wraz z infrastrukturą, rewaloryzację parków (atrakcyjne miejsca wypoczynku), zachowanie i ochrona pradziejowych i wczesnośredniowiecznych mikroregionów osadniczych archeologicznego środowiska kulturowego,
- ochrona i rewaloryzacja starych układów ruralistycznych i części wsi - decydujących o zachowaniu walorów krajobrazowych, eksponowanie wsi o wybitnych walorach krajobrazowych, zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z tras komunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe (naturalne i architektoniczne), rewaloryzacja zagospodarowania urządzonych punktów widokowych i ich otoczenia, uczytelnienie (odtworzenie) panoram widokowych i ochrona ekspozycji,
- likwidacja bądź neutralizacja widokowa wszelkich elementów obniżających walory krajobrazowe, likwidacja lub przebudowa obiektów substandardowych, likwidacja obiektów rekreacyjnych wzniesionych z naruszeniem przepisów prawa budowlanego.

W zakresie turystyki, według planu województwa, w gminie i mieście Debrzno za wiodącą należy uznać funkcję turystyki krajoznawczej, a dodatkowo funkcję turystyki rowerowej i agroturystyki. Przez teren miasta i gminy będzie planowana regionalna trasa rowerowa nr 134 Człuchów – Debrzno.

Zgodnie z planem województwa, główne kierunki przekształceń, to:

- 1) w zakresie turystyki krajoznawczej
 - a) realizacja infrastruktury organizującej penetrację turystyczną (szlaki piesze, trasy rowerowe, miejsca piknikowe),
 - b) wytyczenie i urządzenie szlaków turystyki pieszej i rowerowej zgodnie z ideą „tu bezpiecznie zaparkuj, dalej jedź rowerem lub idź pieszo”,
 - c) uporządkowanie istniejącego zainwestowania turystycznego zagrażającego czystości jezior poprzez podniesienie standardu oraz uporządkowanie gospodarki ściekowej,
 - d) pełniejsze wykorzystanie sieci osadniczej, szczególnie większych wsi, do realizacji bazy noclegowej, w tym wykorzystanie na cele rekreacyjne oraz obsługi obiektów pełniących obecnie inne funkcje, np. adaptacja obiektów architektury wiejskiej na bazę noclegową,
 - e) ochrona przed zainwestowaniem brzegów nie zagospodarowanych,
- 2) w zakresie turystyki rowerowej i agroturystyki
 - a) realizacja planowanej trasy rowerowej,
 - b) w miarę wzrostu natężenia ruchu rowerowego podnoszenie standardów technicznych tras rowerowych oraz ich otoczenia, w tym zapewnienia miejsc parkingowych dla rowerów przy dworcach, przystankach PKS, urzędach, szkołach itp.,
 - c) rozwój agroturystyki obejmującej pobyty wypoczynkowe w gospodarstwach rolnych, prywatnych domach i pokojach wynajmowanych na terenach o wysokich walorach krajobrazu.

W Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego (Uchwała nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18 lipca 2005 roku) sformułowano następującą wizję dla województwa: województwo pomorskie 2020 roku to znaczący partner w Regionie Morza Bałtyckiego – region czystego środowiska; wysokiej jakości życia; rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców; silnej i zróżnicowanej gospodarki; partnerskiej współpracy; atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i solidarnościowych.

Jako strategiczne cele do osiągnięcia, odnoszące się w szczególności do miasta i gminy Debrzno wskazano:

- lepsze warunki dla przedsiębiorczości i innowacji,
- wysoki poziom edukacji i nauki,
- rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne,
- efektywna sfera publiczna,
- wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej,
- silne, zdrowe i zintegrowane społeczeństwo,
- rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
- kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia,
- efektywny i bezpieczny system transportowy,
- poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej,
- lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych,
- zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

Inne zewnętrzne uwarunkowania funkcjonalno – przestrzenne

Na obszarze miasta i gminy, z inicjatywy społecznej, wspólnie z gminami woj. zachodniopomorskiego i kujawsko-pomorskiego realizowana jest trasa rowerowa o zasięgu ponadlokalnym Naszyjnik Północy. Obszar przeznaczony pod zainwestowanie przemysłowe w miejscowości Cierznie powiązany jest ze Słupską Specjalną Strefą Ekonomiczną, zarządzaną przez Pomorską Agencję Rozwoju Regionalnego w Słupsku /SSSE obejmuje tereny położone na obszarze miasta Słupska i gminy Słupsk oraz w rejonie Koszalina; powierzchnia obszaru "Debrzno" w SSSE - 9,8736 ha/.

4. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju miasta i gminy

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno uchwalona przez Radę Miejską w 2006 r. na lata 2006-2013 (Uchwała Nr LII/333/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r.) zakłada następującą wizję:

Gmina dbająca o jakość życia mieszkańców, z prężnie rozwijającym się rolnictwem i przetwórstwem rolno-spożywczym oraz turystyką wykorzystującą lokalne walory przyrodnicze i kulturowe.

W strategii wskazuje się następujące, istotne dla kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta i gminy, cele:

- 1) Pozyskiwanie inwestorów, promocja przedsiębiorczości, aktywizacja zawodowa ludności,
- 2) Rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego,
- 3) Turystyka wiejska – rozwój bazy rekreacyjno-wypoczynkowej,
- 4) Rozwój infrastruktury technicznej i drogowej,
- 5) Zapewnienie powszechnego dostępu do kultury, oświaty i służby zdrowia oraz pomocy społecznej dla potrzebujących,
- 6) Zachowanie walorów naturalnych i kulturowych.

III. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1. Położenie geograficzne

Gmina Debrzno wraz z miastem Debrzno, położona w południowo-zachodniej części woj. pomorskiego, od północy graniczy z gminami Czarne i Człuchów, od wschodu - z woj. kujawsko-pomorskim (gm. Kamień i Sępólno Krajeńskie), a od południa - z woj. wielkopolskim (gm. Lipka i Okonek). Jest to fragment Pojezierza Południowo-pomorskiego, leżący w obrębie dwóch mezoregionów fizyczno-geograficznych. Centralna i wschodnia część gminy należy do Pojezierza Krajeńskiego, a południowo-zachodni skraj stanowi fragment Doliny Gwdy.

Zdecydowana większość obszaru gminy wraz z miastem, leży w dorzeczu rzeki Gwdy. Niewielka południowo-zachodnia część gminy należy do dorzecza Łobzonki (poprzez zlewnię Stołuni). Natomiast skraj wschodni gminy, w większości zalesiony, jest fragmentem dorzecza Brdy (poprzez zlewnię Kamionki). Jest to wycinek środkowej części zlewni Brdy, która w krajowych materiałach planistycznych traktowana jest jako zlewnia chroniona, ze względu na znaczenie jej zasobów wodnych dla zaopatrzenia mieszkańców aglomeracji bydgoskiej. Jednak dotychczas brak podstaw prawnych, określających obszar i zasady ochrony. Te ważne regionalne zasoby wodne podlegają ochronie na zasadach ogólnie obowiązującego prawa.

Zasady ochrony i wykorzystania zasobów wód podziemnych i powierzchniowych powinny być określone w tzw. warunkach korzystania z wód dorzecza. Sporządzenie „warunków” dla dorzecza Gwdy i Łobzonki leży w

kompetencji Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu. Natomiast zlewnia Brdy, stanowiąca fragment dorzecza Wisły, podlega Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Gdańsku. Do 1998 roku żadne z w/w dorzeczy nie posiadało „warunków korzystania z wód”. Wody płynące (w tym jeziora przepływowe) i podziemne (z wyjątkiem wód w studniach) stanowią własność Państwa.

Lasy, obejmujące 25,8% terytorium gminy, podlegają Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku, która decyduje o kierunkach kształtowania przestrzeni leśnej. Za ich realizację odpowiada w zachodniej części gminy Debrzno - Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie, a w części centralnej i wschodniej - Nadleśnictwo Człuchów.

Niewielki fragment (oddział nr 67) administrowany jest przez Nadleśnictwo Lipka z siedzibą w Lipce (woj. wielkopolskie).

Z terenem gminy Debrzno sąsiadują przyrodnicze obszary prawnie chronione: od wschodu obszar Krajeńskiego Parku Krajobrazowego (woj. kujawsko-pomorskie), od południowego wschodu na niewielkim odcinku Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Łobżonki i lasy kujawskie” (woj. kujawsko-pomorskie), a od południowego zachodu Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy” (woj. wielkopolskie). W ramach tworzenia sieci obszarów Natura 2000, dolinę Debrzynki (część położoną w granicach gminy Debrzno, jak również część położoną w gminie Lipka w sąsiednim województwie zgłoszono jako obszar Natura 2000 w części rozciągającej się na zachód od granic miasta do zachodniej granicy gminy. Obszar ten, wnioskowany jako specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO) Dolina Debrzynki, ważny dla wypełnienia luki geograficznej, opublikowany w marcu 2008 roku ministerialnej liście potencjalnych obszarów Natura 2000.

Niewielki fragment na południowo-wschodnim krańcu gminy zajmuje część innego obszaru Natura 2000 – Dolina Łobżonki, która rozciąga się dalej na południe w województwie wielkopolskim.

Ostatnio, w ramach uzupełniania obszarów NATURA 2000 w woj. pomorskim, zaproponowano włączenie do tej sieci również odcinka doliny rzeki Szczury (SOO Dolina Szczury).

Obszar gminy znajduje się w zasięgu kilku korytarzy ekologicznych. Według „Projektu korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000”, 2005 r. południowo-zachodnią, zachodnią oraz północno-zachodnią część gminy obejmują fragmenty trzech graniczących tu ze sobą korytarzy: Korytarza Pojezierze Wałeckie – Pojezierze Drawieńskie, Korytarza Pomorze 2 oraz Korytarza Bory Tucholskie Południowy. Wschodnia część gminy położona jest w zasięgu fragmentu korytarza Pomorze 2. Natomiast według Studium ekofizjograficznego do planu woj. Pomorskiego z 2006 r., południowo-zachodni fragment gminy znajduje się w zasięgu regionalnego korytarza doliny Gwdy (stanowiąc jednocześnie odcinek krajowego korytarza wędrówkowego). W Studium ekofizjograficznym wyróżnia się również: płat Borów Tucholskich obejmujący północno-środkowy fragment obszaru gminy oraz lokalne korytarze ekologiczne Chrzastawy i Debrzynki.

Powiązania ekologiczne miasta i gminy Debrzno wskazano na załączniku graficznym nr 2. Wyróżniono tutaj formy łącznikowe i płat Borów, wynikające ze Studium ekofizjograficznego do planu woj. Pomorskiego, a ponadto wskazano pasmo korytarzowe w części wschodniej (regionalny korytarz Pomorze 2 według „Projektu korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000”, 2005 r.).

Powiązania przyrodnicze miasta i gminy Debrzno przedstawia załącznik nr 2.

2. Tereny i obiekty chronione oraz wskazane do ochrony na podstawie przepisów szczególnych

W granicach gminy Debrzno do wymienionej grupy należą:

- dwa udokumentowane złoża kopalin
 - złoża kruszywa naturalnego „Stare Gronowo”,
 - złoża surowców ilastych „Buszkowo”,
 oraz udokumentowane w 2002 roku złoża kruszywa naturalnego w Skowarnkach z wyznaczonym terenem górnictwem,
- główne zbiorniki wód podziemnych (we fragmentach): GZWP Nr 126 i GZWP Nr 127,
- rezerwat przyrody „Miłachowo”,
- obszar chronionego krajobrazu „Dolina rzeki Debrzynki”,
- lasy ochronne,
- pomniki przyrody,
- potencjalne specjalne obszary ochrony siedlisk: SOO Dolina Debrzynki i SOO Dolina Łobżonki oraz SOO Dolina Szczyry według propozycji SHL z 2008 r.

W granicach miasta Debrzno do wymienionej grupy należą:

- Główny zbiornik wód podziemnych Nr 127,
- obszar chronionego krajobrazu „Dolina rzeki Debrzynki”,
- lasy ochronne,
- projektowany specjalny obszar ochrony siedlisk SOO Dolina Debrzynki, j.w.

Przyrodnicze obszary chronione, zaliczane do Krajowego Systemu Obszarów Chronionych (KSOCh), obejmują łącznie 4,5% ogółu powierzchni gminy na jej południowym pograniczu. Jest to jeden rezerwat przyrody i obszar chronionego krajobrazu. Politykę w zakresie ochrony przyrody na terenie rezerwatu kształtuje wojewoda. Polityka ochrony zasobów wodnych o regionalnym znaczeniu (dla GZWP) należy do państwa /obszar ochronny dla zbiorników wód podziemnych – ustanawia dyrektor RZGW/. Minister właściwy d/s środowiska decyduje o prowadzeniu gospodarki w lasach ochronnych. Organem administracji w zakresie kopalin pospolitych, w zależności od wielkości jest Marszałek lub starosta. Polityka ochrony przyrody na obszarze chronionego krajobrazu „Dolina rzeki Debrzynki” należy do Rady Gminy.

1) Złoża kopalin

W granicach gminy udokumentowano do roku 1998 dwa niewielkie złoża kopalin pospolitych: złoża surowców ilastych „Buszkowo” i złoża kruszywa naturalnego „Stare Gronowo”. Obecnie nie mają one użytkownika i nie są eksploatowane. W ostatnich latach (2002 r.) udokumentowano jeszcze jedno złoża: kruszywa naturalnego w Skowarnkach.

Tereny złóż powinny podlegać ochronie przed zmianą sposobu użytkowania na cele inne niż eksploatacja. Zgodnie z ustawą o ochronie środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r., złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących.

Złoże kruszywa naturalnego „Stare Gronowo”

Jego zasoby ustalone kartą rejestracyjną zatwierdzoną dec. nr 61/81 z dn. 18.12.1981 r. UW-WOSiGW w Słupsku wynoszą 374 tys Mg według stanu na dzień 1.08.1981 r. Jest to kruszywo niesklasyfikowane, do betonów i zapraw betonowych. Złoże o średniej miąższości 9,4 m, jest częściowo zawodnione. Zwierciadło wody stabilizuje się na głębokości 7,0 m, co wpływa ujemnie na eksploatację. W związku z tym przewiduje się jej prowadzenie tylko do poziomu wody gruntowej. Złoże graniczy z nieczynną żwirownią.

Złoże surowców ilastych „Buszkowo”.

Zasoby ilów warwowych przydatnych dla ceramiki budowlanej wynoszą 684 294 m³ według stanu na dzień 31.07.1965 r. (brak decyzji zatwierdzającej zasoby).

Złoże kruszywa naturalnego „Skowarnki”

Złoże w kat. C₁ o powierzchni 18,9 ha, posiada zasoby geologiczne wielkości 147 297,8 m³. Budują je piaski różnoziarniste z domieszką żwiru, miąższość wynosi średnio 7,5 m. Decyzją Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach z dnia 29. 05. 2002 r. (OSG-503-0115-2002-zz) uzgodniono granice obszaru i terenu górniczego „Skowarnki” dla tego złoża.

2) Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP)

Główny zbiornik wód podziemnych Nr 126 w zachodniej części gminy i główny zbiornik wód podziemnych Nr 127 w południowo-wschodniej części gminy oraz na obszarze całego miasta Debrzno, podlegają obecnie ochronie na podstawie ustawy o ochronie środowiska.

Art. 96 /ust. 1, 2/ Ustawy mówi, że wody podziemne i obszary ich zasilania podlegają ochronie polegającej w szczególności na zmniejszaniu ryzyka zanieczyszczenia tych wód poprzez ograniczenie oddziaływania na obszary ich zasilania i utrzymywaniu równowagi zasobów tych wód. Dla zmniejszania ryzyka zanieczyszczenia wód podziemnych tworzy się w szczególności, na zasadach określonych ustawą Prawo wodne, obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych.

GZWP Nr 126 i Nr 127 nie mają dotychczas zatwierdzonych zasobów, ani ustanowionych obszarów ochronnych /zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, ustanawia taki obszar dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej/. Jeśli chodzi o zagrożenie zanieczyszczeniem, większe występuje w obrębie GZWP nr 126, równocześnie zbiornik ten posiada duże znaczenie dla zaopatrzenia w wodę.

Art. 96 ust. 3 stanowi, że jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, wody podziemne przeznacza się na zaspokojenie potrzeb bytowych ludzi.

3) Rezerwat przyrody „Miłachowo”

Utworzony w drodze zarządzenia M.L.i P.D. z dn. 10.11.1976 r. (Mon. Pol. Nr 42 poz. 206 par.4) z późn. zm. wg zarząd. M.LiP.D. z dn. 23.08.1982 r. (Mon. Pol. Nr 20 poz. 179 par. 7). Jest to rezerwat częściowy florystyczny. Położony jest ok. 1km na zachód od miejscowości Debrzno, na powierzchni 3,7 ha. Obejmuje stok o ekspozycji południowej, ograniczony od wschodu i zachodu jarami. Udokumentowano na jego obszarze wiele rzadko spotykanych roślin ciepłolubnych: ostrołódkę kosmatą, pępawę różyczkolistną, tymotkę Boemera, przetacznik pagórkowy, kłosownicę pierzastą. U podnóża stoku, w wąwozach występują zarośla kserotermiczne, wśród których dominuje głąg jednoszyjkowy.

Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych muraw i zarośli

kserotermicznych, tworzących w tej części Polski północną granicę zasięgu szeregu gatunków ciepłolubnych. Obszarem w zakresie ochrony przyrody administruje wojewoda. Rezerwat nie posiada planu ochrony.

4) Potencjalne obszary Natura 2000

W ramach tworzenia sieci obszarów Natura 2000 do ochrony zgłoszony został Obszar Natura 2000 Dolina Debrzynki obejmujący dolinę Debrzynki (część położoną w granicach gminy Debrzno, jak również część położoną w gminie Lipka w sąsiednim województwie (na obszarze gminy obszar ten generalnie pokrywa się z częścią istniejącego OChK - na zachód od granic miasta do zachodniej granicy gminy). Obszar doliny Debrzynki wnioskowany został jako specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO), ważny dla wypełnienia luki geograficznej i znalazł się w 2006 r. na tzw. Shadow List, z numerem kodu PLH300022 (numer pltmp207). Jako drugi obszar w wymienia się Dolinę Łobżonki – na liście Shadow numer pltmp210.

Wymienione obszary nie znalazły się jednak na liście Ministerstwa Środowiska wysłanej w sierpniu 2007 roku do Komisji Europejskiej. W wyniku prac uzupełniających w 2008 roku wprowadzono je ponownie na listę ministerialną, celem zatwierdzenia przez Komisję UE.

Tak więc, według danych Ministerstwa Środowiska udostępnionych 17 kwietnia 2008, obydwa obszary zalicza się do potencjalnych specjalnych obszarów ochrony siedlisk.

W 2008 r., w ramach uzupełniania obszarów NATURA 2000 w woj. pomorskim, zaproponowano włączenie do sieci NATURA również odcinka doliny rzeki Szczyry (SOO Dolina Szczyry pltmp386 według Shadow List 2008).

Zgodnie z obowiązującym prawem, zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, jak wskazano w art. 33 ust. 1 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. /Dz. U. Nr 92 poz. 880 z późn. zmianami/ - z wyjątkami określonymi w art. 34 Ustawy, a przepis ten stosuje się odpowiednio do proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1 Ustawy, do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

5) Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Debrzynki”.

Ustanowiony uchwałą nr XXXV/266/97 R.M. w Debrznie z dn. 24.10.1997 r. na gruntach stanowiących sąsiedztwo rzeki Debrzynki o powierzchni 1007 ha. Obejmuje granicami również południową i wschodnią część miasta Debrzno z jeziorami Żuczek i Miejskie. Obszar doliny Debrzynki wyróżnia się szczególnymi wartościami estetycznymi krajobrazu. Jest to głęboko wcięta w teren dolina rynnowa rzeki, z czterema jeziorami, otoczonymi zaroślami i szuwarami oraz umiarkowanie wykorzystywanymi, ekosystemami łąk. Stoki doliny w większości porastają drzewostany leśne z dużym udziałem buka. Gniazduje na tym terenie prawdopodobnie ok. 80 gatunków ptaków. O sposobie ochrony przyrody i krajobrazu decyduje samorząd gminy na podstawie ustawy o ochronie przyrody art. 23 ust.4 i art. 24. Dotychczas nie wprowadzono ograniczeń użytkowaniu obszaru.

6) Lasy ochronne.

Niektóre lasy Nadleśnictwa Człuchów uznano za szczególnie chronione. Są to lasy glebochronne, które chronią glebę przed zmywaniem i wyjałowieniem, powstrzymują usuwanie się ziemi. Taką funkcję pełnią lasy na stromej krawędzi doliny Debrzynki k. Gniewna, oraz w kompleksie leśnym wzdłuż strumienia płynącego na

zachód od fermy Gniewno, a także część lasów na krawędzi Szczry oraz na wzgórzach morenowych, na północ od jez. Czarnowo.

Lasy wodochronne chronią brzegi wód przed obrywaniem się, a źródła cieków, przed zasypywaniem. Rolę tego typu spełniają kompleksy leśne: wzdłuż doliny Kamionki na wschodniej granicy gminy, fragment kompleksu leśnego nad Chrzastawą w okolicy Nierybia, część kompleksu leśnego wzdłuż doliny Szczry na zachód od m. Skowarnki, w Lesie Debrzyńskim w dolinie Debrzynki i jeziora Dolnego oraz lasy na krawędzi rynny jez. Żuczek i doliny Debrzynki w granicach miasta, na odcinku przed jej ujściem do jez. Miejski Staw.

Znaczenie gospodarcze tych lasów jest drugorzędne w stosunku do ich roli w środowisku i zachowaniu jego walorów.

Powierzchnia lasów ochronnych, przede wszystkim wodochronnych i glebochronnych, w ostatnich latach znacznie się zwiększyła. W nowych Planach urządzania lasów - dla Nadleśnictwa Czarne w roku 2002 i dla Nadleśnictwa Człuchów w roku 2003 status lasów wodochronnych nadano lasom w całej dolinie Debrzynki, dolinie Chrzastawy, w dolinie Szczry oraz lasom wokół jeziora Gardzkiego i na północ od jeziora Czarnowo (glebochronne).

7) Pomniki przyrody

Uchwałą Rady Miejskiej w Debrnie z dnia 31 sierpnia 2000 r. uznano za pomniki przyrody 10 obiektów: pojedynczych drzew i grup drzew zlokalizowanych na obszarze gminy. Kilka z nich położonych jest również w granicach OChK „Dolina Debrzynki. Wykaz istniejących pomników przyrody przedstawiono poniżej.

Tabela 1. Pomniki przyrody na terenie gminy Debrno

Lp.	gatunek	położenie	obwód cm	pierśnica /cm/	wysokość /m/	współrzędne geogr.
1.	lipa drobnolistna	szosa Debrno-Rozwory	420	133	23	17° 12' 15" E 53° 32' 20" N
2.	wierzba krucha	Pędziszewo	520	165	16,5	17° 07' 17" E 53° 33' 30" N
3.	buk zwyczajny	Jez. Żuczek	510	162	28	17° 17' 22" E 53° 32' 46" N
4.	dąb szypułkowy	Jez. Kwieckie (Długie)	420	133	26	17° 10' 33" E 53° 31' 31" N
5.	buk zwyczajny	Jez. Kwieckie (Długie)	510	162	31	17° 10' 50" E 53° 33' 37" N
6.	buk zwyczajny	Jez. Kwieckie (Długie)	440	140	33	17° 09' 53" E 53° 31' 25" N
7.	jesion wyniosły	Stare Gronowo	410	130	24	17° 23' 15" E 53° 32' 17" N
8.	lipa drobnolistna	Stare Gronowo	360	114	22	17° 23' 17" E 53° 32' 19" N
9.	lipa drobnolistna	przy szosie Debrno-Uniechów	400	127	20	17° 11' 00" E 53° 34' 07" N
10.	dąb szypułkowy	Skowarnki	450	143	23	17° 05' 11" E 53° 35' 27" N

3. Zasoby środowiska i jego funkcjonowanie

3.1. Rzeźba terenu

Dominującym typem rzeźby w obrębie gm. Debrno, położonej w północnej części Pojezierza Krajeńskiego, jest wysoczyzna morenowa, reprezentowana przez zespół form, ukształtowanych w głównej mierze

przez łądół w okresie zlodowacenia bałtyckiego (faza krajeńska). Centralna i południowa część obszaru, to prawie równinny krajobraz wysoczyzny morenowej płaskiej i falistej. Generalnie leży ona na wysokości 150 - 165 m npm i jest lekko pochylona w kierunku południowo-zachodnim.

Zróźnicowanie rzeźby i krajobrazu wzrasta w kierunku zachodnim, gdzie występują niewielkie wzgórza morenowe, osiągające w kulminacji na północny-zachód od Uniechowa wysokość 178 m npm. W rejonie Prusinowo - Rozwory, są to pagórki morenowe o wysokości względnej 15 - 25 m.

Wysoczyzna morenowa z zespołem wzgórz w tej części obszaru została rozmyta przez wody topniejącego lodowca. Utworzyły one dość szeroką i płaską dolinę, nanosząc na jej dno piaszczyste utwory sandrowe. Dolinę tę wykorzystuje współcześnie niewielka rzeka Chrząstawa. Natomiast południową granicę gminy stanowi wąska i dość głęboka dolina rynnowa rzeki Debrzynki. Wyróżnia się ona w krajobrazie stromymi stokami o wysokości 15 do 30 metrów. W jej nierównym dnie powstały cztery przepływowe jeziora zasilane przez rzekę. Wymienione cechy decydują o dużej atrakcyjności krajobrazu tej przygranicznej części gminy.

Wysoczyznę urozmaica ponadto wiele mniejszych rynien, z licznymi drobnymi ciekami zasilającymi obie rzeki. W najgłębszej z nich, wśród wzgórz w okolicach m. Skowamki, znajduje się jezioro Czarnowo.

Wschodnią i zachodnią część gminy, stanowią płaskie doliny sandrowe. Na wschodzie związana z doliną Brdy, a na zachodzie z doliną Gwdy. Pierwszą z nich na pn-wschodzie rozcina dolina Kamionki, a drugą na pn-zachodzie - dolina Szczyry.

3.2. Geologia utworów przypowierzchniowych i kopaliny

Przeważający obszar gm. Debrzno, w obrębie wysoczyzny i wzgórz morenowych, budują utwory pochodzenia lodowcowego. Są to przede wszystkim gliny zwałowe, często o znacznej miąższości. Między pokładami gliny zwałowej rozprzestrzenione są warstwowane serie piaszczysto-żwirowe z wkładkami ilów, które wychodzą na powierzchnię w środkowym fragmencie doliny Chrząstawy (Buszkowo - Cierzenie). Bardziej przemieszany materiał zwałowy, piaszczysto-gliniasty, występuje w rejonie wzgórz i pagórków morenowych.

Równiny sandrowe zbudowane są z piasków pochodzenia wodnolodowcowego. We wschodniej części gminy, zdarzają się, zagrzebane wśród nich, „kry” utworów gliniastych (na pn-wschód od Drozdowa i Starego Gronowa).

Najmłodsze utwory holoceny, wyściełają dna cieków i dolin rzecznych i zagłębień terenowych. Są to piaski rzeczne, namuły oraz torfy. Te ostatnie najczęściej spotyka się w dolinie rzeki Szczyry, Debrzynki oraz Chrząstawy i jej dopływu koło m. Kamień.

W Buszkowie, w dolinie Chrząstawy udokumentowano niewielkie złoża surowców ilastych dla ceramiki budowlanej, a na wschód od Starego Gronowa - złoża kruszywa naturalnego.

W rejonie Skowarnek udokumentowano w 2002 roku złoża kruszywa naturalnego.

3.3. Wody powierzchniowe i podziemne

Przeważająca część obszaru gminy Debrzno należy do dorzecza Odry i jest odwadniana w kierunku pd-wschodnim i południowym, poprzez dopływy Gwdy (Szczyrę, Chrząstawę i Debrzynkę) oraz Łobżonki - Stolonię. Dział wodny I rzędu, między dorzeczem Odry i Wisły, biegnie peryferyjnie w okolicach Nowego i Starego Gronowa. Północno-wschodni skraj gminy odwadniany jest przez Kamionkę, dopływ Brdy.

Sieć rzeczna, chociaż zaznacza się w krajobrazie licznymi dolinkami, charakteryzuje się stosunkowo skromnymi przepływami wody. Średni niski przepływ z wielolecia SNQ, w ujściowych profilach nieopodal

zachodniej granicy gminy, wynosi dla rz. Szczyry - 0,69 m³/s, dla rz. Chrzastawy - 0,40 m³/s, dla Debrzynki - 0,19 m³/s. W strefach przywododziałowych na wschodzie obszaru, znajdują się obszary źródłiskowe niewielkich cieków zasilających główne rzeki gminy, posiadające swe źródła poza jej granicami.

Północna część Pojezierza Krajeńskiego z gm. Debrzno, charakteryzuje się niską jeziornością. Jednakże w granicach miasta i gminy znajduje się 8 jezior, z czego jedno, o powierzchni nieco powyżej 50 ha i pięć, o powierzchni powyżej 10 ha. Są to głównie jeziora rynnowe i z wyjątkiem jez. Gardzkiego - przepływowe.

Tabela 2. Wykaz jezior w mieście i gminie Debrzno.

nazwy jeziora	powierzchnia (ha)	głębokość śr. (m)	głębokość max (m)	klasa czystości/ rok badania	położenie
Żuczek	50,66	9,2	25,6	III/1991	m. Debrzno
Debrzno (Miejski Staw)	26,36	5,0	12,5	n.o.n./1991	m. Debrzno
Czarnowo Duże	23,15	3,8	5,5	b.d.	Skowarnki
Czarnowo Małe	1,47	b.d.	b.d.	b.d.	Skowarnki
Grabskie (Gardzkie)	16,05	6,8	12,2	b.d.	Cierznie
Dolne (Długie, Kwiecko)	26,06	2,2	6,0	b.d.	Gniewno
Trudna (Główna)	20,32	1,6	2,2	b.d.	Rozwory
Uniechów	4,14	b.d.	b.d.	b.d.	Uniechów

Niska jeziorność gminy, mała zasobność rzek, dość niskie opady oraz niski udział torfowisk, spowodowały, że w ocenie „Studium możliwości i potrzeb retencjonowania wód i programie rozwoju małej retencji w woj. śląskim do 2015 roku”, gm. Debrzno zaliczono do obszarów o niskiej zasobności wód powierzchniowych. Jednak przeprowadzony bilans, pozwolił na stwierdzenie, że zasoby wodne, nawet w roku suchym, zbliżone są do poziomu potrzeb. Tylko znaczna intensyfikacja upraw mogłaby spowodować pojawienie się deficytu wód powierzchniowych.

W przeciwieństwie do wód powierzchniowych, zasoby wód podziemnych są znaczące - szczególnie w pd-wschodniej i zachodniej części gminy. W rejonie doliny Gwdy, a także na rozległym obszarze okolic Złotów - Piła - Strzelce Krajeńskie, udokumentowano wstępnie główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP).

Są to struktury porowe gromadzące duże ilości dobrych jakościowo wód. W przypadku GZWP Nr 126, obejmującego swym zasięgiem zachodnią część gminy, szacunkowe zasoby dyspozycyjne ocenia się na 99 tys. m³/d, a średnia głębokość ujęć wynosi 90m. Gromadzi on wody zarówno piętra czwartorzędowego, jak i trzeciorzędowego. Natomiast GZWP Nr 127, sięgający przez Debrzno po Myśligoszcz i Stare Gronowo, jest zbiornikiem bardzo zasobnym, gromadzącym wody głównie w piętrze utworów trzeciorzędowych, na głębokości średnio 100m. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne ujęć oceniane są na 186 tys. m³/d. Jest on głęboką strukturą wodonośną, raczej dobrze naturalnie izolowaną od powierzchni terenu przez warstwy nieprzepuszczalne, co gwarantuje trwałość jakości wód.

Zasoby wód GZWP Nr 126 są znacznie bardziej narażone na zanieczyszczenie, ponieważ górna warstwa wodonośna może występować stosunkowo płytko - już ok. 30 m.ppt. i ze względu na duży udział osadów piaszczystych, jest słabiej izolowana od powierzchni terenu.

Miasto i gmina Debrzno zaopatrywane są obecnie dla celów komunalnych i przemysłowych wyłącznie z wód podziemnych, z ok. 40 ujęć.

3.4. Warunki klimatu lokalnego

Południowo-pomorska kraina klimatyczna, w której leży gm. Debrzno, charakteryzuje się generalnie dużą zmiennością typów pogody. Jednak warunki klimatyczne są tu korzystniejsze od panujących w północnej części województwa. W ciągu roku najwięcej, bo 46 dni, jest z pogodą umiarkowanie ciepłą (temperatura od 5,1 do 15°C), pochmurną i bez opadu. Średnio przez 36 dni, panuje pogoda umiarkowanie ciepła, lecz z dużym zachmurzeniem i opadem. Dość dużo, bo 29 - 32 dni, przypada na pogodę bardzo ciepłą, ze średnią temperaturą ok. 15 - 25 °C, bez i opadu, lecz pochmurną. Najpogodniejsze są miesiące wiosenno-letnie.

Średnie miesięczne temperatury powietrza z wielolecia (1950-1994) dla położonej na pn-wschód Debrzno stacji w Chojnicach, wskazują, że najcieplejszym miesiącem jest lipiec, ze średnią temperaturą 16, 7°C. Najniższe temperatury występują w lutym (śr. - 4,0 °C) i są zdecydowanie niższe niż na północy województwa. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,6 °C i jest taka sama, jak w innych częściach województwa. Na południu wyraźnie cieplejsze są miesiące wiosenne, co należy wiązać z szybszym nagrzewaniem się lądu. Jest to obszar, gdzie występuje relatywnie najwięcej dni gorących.

Na południu województwa, a więc i w rejonie gm. Debrzno, występują najniższe w województwie średnie roczne sumy opadów atmosferycznych, tj. około 620 mm. Największe opady występują w lipcu - ok. 90 mm, a najniższe w okresie luty - kwiecień, ok. 30 -35 mm/miesiąc.

Na podstawie danych z dziesięciolecia 1967-76, zima zaczyna się w okolicach Debrzno najczęściej ok. 21 XI, a kończy pomiędzy 12- 15 III, trwa przeciętnie 110-115 dni (ok. 10 dni dłużej niż na północy). Pokrywa śnieżna w zachodniej części gminy pojawia się zazwyczaj przed 20 XI, a nieco później - bo ok. 30 XI, we wschodniej jej części. Zanika najczęściej pomiędzy 10 a 15 III. Leży przeciętnie 55 -60 dni (dłużej na zachodzie), lecz okres ten zazwyczaj nie jest ciągły.

W regionie południowym dominują wiatry z sektora zachodniego. Najwyższy jest udział kierunku zachodniego. Najsilniejsze bywają przede wszystkim w okresie zimowym, osiągając przeciętnie prędkość do 4 m/s.

3.5. Świat roślin i zwierząt

1) Lasy.

Lasy miasta i gminy Debrzno należą do Krainy Wielkopolsko-Pomorskiej. **Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej, teren miasta gminy rozciąga się w obrębie następujących jednostek regionalnych: mezoregionu Wysoczyzny Krajeńskiej w Dzielnicy Pojezierza Krajeńskiego, w zasięgu III Krainy Wielkopolsko-Pomorskiej.** Pokrywają ogółem 25,8% **26,1%** powierzchni gminy. W zdecydowanej większości są własnością Skarbu Państwa, w administracji Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku (Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie **oraz niewielki fragment w obrębie Nadleśnictwo Lipka**). Tylko ok. 400 ha należy do innych właścicieli (lasy komunalne, prywatne).

Na obszarze gminy przeważają lasy na siedlisku boru świeżego, ze zwiększonym udziałem boru mieszanego świeżego w części pd-zachodniej. Największy udział powierzchniowy mają drzewostany sosnowe z domieszką brzozy, dębu i świerka. W podszycie występują: jałowiec, jarzębina, leszczyna, a w runie - borówka czarna i brusznica, konwalijka, wrzos pospolity, śmiałek pogięty, rokit pospolity i in. Oba wymienione typy lasu towarzyszą również dolinie Chrzastawy.

W miejscach o wysokim poziomie wód gruntowych występuje bór mieszany wilgotny oraz bór wilgotny.

W drzewostanie panuje sosna z dębem i świerkiem, a w domieszce: brzoza, osika, buk, lipa, olcha. Runo jest bogate i dobrze rozwinięte.

Bory, zwłaszcza w okolicach Buki, Gronowa oraz w dolinie Chrząstawy, to bardzo młode lasy na siedliskach porolnych, w wieku najczęściej poniżej 40 lat.

Natomiast na urodzajnych glebach, głównie w sąsiedztwie doliny Debrzynki, a także w rejonie wzgórz morenowych na pn-wschód od jeziora Czarnowo i wokół niego, występują cenne pod względem przyrodniczym, lasy liściaste na siedliskach lasu mieszanego i lasu świeżego. W lesie mieszanym charakterystyczny jest zbliżony udział drzewostanów iglastych i liściastych, z panującymi: sosną, bukiem, dębem, oraz domieszką modrzewia, świerka, osiki, brzozy, lipy, klonu i grabu. Podszyt i runo jest bogate. W lesie świeżym gatunkiem panującym i współpanującym jest buk i dąb. Domieszkę stanowią: modrzew, daglezja, świerk, osika, brzoza, lipa, klon, jawor, grab. W podszycie występują: jarzębina, trzmielina, głóg, bez, a w runie charakterystyczny jest m. in. szczawik zajęczy, przylaszczka pospolita.

W dolinach rzecznych, wzdłuż cieków, najczęściej występują olsy, w których dominują olcha i jesion z domieszką wiązu, dębu i brzozy.

Kompleksy leśne zachodniej części gminy tworzą drzewostany sosnowe na siedliskach boru świeżego, często porolnego pochodzenia. W części południowo-zachodniej większy jest udział żyzniejszych siedlisk boru mieszanego i tu spotyka się domieszkę gatunków liściastych w drzewostanie: dębu lub brzozy. Przeważają drzewostany młodszych klas wieku, do ok. 60 lat, starodrzewy sosnowe w wieku ok. 100 lat i więcej zachowały się jedynie w południowo-zachodnich i zachodnich fragmentach kompleksu.

Często spotyka się dwugatunkowe i dwupiętrowe fragmenty starodrzewów, zwykle sosnowo-dębowe, z bujnie rozwiniętą warstwą krzewów, złożoną z kruszyny, leszczyny, brzozy i dębu.

Miejscami, w obrębie dolin rzecznych, na terenach o wysokim poziomie wód gruntowych występują niewielkie powierzchnie boru mieszanego wilgotnego lub lasu mieszanego wilgotnego oraz żyznych siedlisk lasów mieszanych świeżych i lasów świeżych, lecz są prawie całkowicie zniekształcone drzewostanem sosnowym lub świerkowym.

Większe kompleksy siedlisk lasu świeżego zachowały się na północ od jeziora Czarnowo, przeważają tu drzewostany bukowe, jednak przede wszystkim młodszych klas wieku. Stosunkowo liczne powierzchnie lasu zachowały naturalny charakter i większość reprezentuje płaty kwaśnej buczyny niżowej, miejscami żyznej buczyny niżowej.

Wzdłuż doliny Chrząstawy rozciągają się niewielkie kompleksy leśne, przeważnie drzewostanów sosnowych lub świerkowych i brzozowych na siedliskach boru świeżego oraz boru mieszanego świeżego. Głównie w sąsiedztwie koryta rzeki występują fragmenty siedlisk olsowych, łęgowych lub lasu świeżego, tu także zachowały się stosunkowo liczne, naturalne fragmenty pasm łęgu jesionowo-olszowego.

Żyzne siedliska lasu świeżego oraz mieszanego świeżego związane są także z całą doliną Debrzynki. Największy, ok. 200 hektarowy kompleks żyznych siedlisk usytuowany jest na zachód od miasta Debrno, tworząc tzw. „Las Debrzeński”. Występują tu największe w gminie powierzchnie drzewostanów bukowych i dębowych, reprezentujące w miarę dobrze zachowane płaty zbiorowisk: żyznej buczyny, kwaśnej buczyny oraz kwaśnej dąbrowy.

Kompleksy leśne we wschodniej części gminy budują drzewostany sosnowe na siedliskach boru mieszanego świeżego oraz zajmującego mniejsze powierzchnie boru świeżego. W większości są to drzewostany pochodzenia porolnego, w młodszych klasach wieku – do ok. 50 lat. Miejscami występują tu niewielkie powierzchnie żyznych siedlisk lasu świeżego oraz łęgu. Lasy na siedlisku lasu świeżego są

znieskształcone dominacją sosny w drzewostanie, natomiast na wilgotnych siedliskach łągu, związanych z dolinkami Kamionki i Łobżonki, zachowały się naturalne fragmenty łągu jesionowo-olszowego.

Na rysunku zmiany Studium w skali 1:25.000 wskazano powierzchnie lasów według aktualnego stanu wynikającego z ewidencji gruntów i informacji ze Starostwa Powiatowego i Nadleśnictw odnośnie gruntów już zalesionych.

2) Skupienia roślinności o szczególnych wartościach przyrodniczych.

Miejscami o zachowanych cechach naturalnych, coraz rzadziej obecnie spotykanych, gdzie występują rzadkie i reliktowe gatunki roślinności na terenie gminy są: płaty buczyny i lasu dębowo-bukowego, torfowiska źródliskowe i wysokie oraz zespół roślinności kserotermicznej rezerwatu „Miłachowo”.

- Acidofilny las dębowo-bukowy stanowiący piękny, jednorodny i dość rozległy kompleks z dużym udziałem drzewostanów w wieku ok. 100 lat, zachowany jest pomiędzy Różankowem, a Gniewnem i Rozdołami. Na krawędzi doliny Debrzynki, przechodzi on w subatlantycki las dębowo- grabowy.
- Kompleks kwaśnej buczyny niżowej z drzewostanami w wieku powyżej 100 lat, charakterystycznej dla Pomorza, położony jest na krawędzi doliny Szczyry na północ od m. Skowarnki.
- Torfowiska źródliskowe w dolinie rzeki Szczyry. Zespół źródeł i torfowisk wiszących na stokach doliny, to niezwykle interesujące biocenozy (młaki i wychodnie poziomów wodonośnych), zasługujące na ochronę.
- Torfowiska typu wysokiego, są w granicach gminy nieliczne. Kilka niewielkich pod względem obszaru, unikalnych w skali kraju, ekosystemów tego typu, występuje pomiędzy miejscowościami Skowarnki i Uniechów. Osobliwą cechą florystyczną tych torfowisk jest koncentracja stanowisk roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych wyginięciem. Wśród najcenniejszych przedstawicieli flory można spotkać m. in. rosiczkę okrągłolistną, modrzewnicę zwyczajną, bagnicę zwyczajną, bagno zwyczajne. Torfowiska są również naturalnymi zbiornikami retencyjnymi, wpływającymi hamująco na odpływ wód powierzchniowych z terenu zlewni.

3) Obiekty o szczególnych wartościach przyrodniczych.

Obiekty cenne pod względem przyrodniczym, **nie objęte ochroną /pojedyncze okazy drzew, grupy drzew oraz aleje/.**

Poniżej przedstawiono pełną listę drzew wstępnie wytypowanych do objęcia ochroną w formie pomników przyrody.

Tabela 3. Wykaz drzew wytypowanych do objęcia ochroną w formie pomników przyrody

Lp	gatunek	obwód	położenie
1	buk zwyczajny	420	nad j. Dolne
2	dąb szypułkowy	370	nad j. Żuczek
3	dąb szypułkowy	350	nad j. Żuczek
4	buk czerwolistny	320	m. Debrzno Park Miejski
5	buk czerwolistny	340	m. Debrzno Park Miejski
6	buk zwyczajny	350	na SW od Rozworów
7	buk zwyczajny	350	na SW od Rozworów
8	jesion wyniosły	340	przy drodze Rozwory - Prusinowo
9	świerk pospolity	200	nad j. Żuczek
10	brzoza brodawkowata	200	nad j. Żuczek

11	topola czarna	250	nad j. Żuczek
12	dąb szypułkowy	250	nad j. Żuczek
13	buk zwyczajny	230	Las Debrzneński
14	dąb szypułkowy	330	nad j. Żuczek
15	robinia akacyjowa	170	nad j. Żuczek
16	robinia akacyjowa	130	nad j. Żuczek
17	dąb szypułkowy	-	Boboszewo
18	grupa 7 dębów szypułkowych	-	Kamień
19	aleja lipowa	-	Służewo

Na podstawie: „Programu ochrony środowiska dla miasta i gminy Debrno”, 2004
 „Waloryzacja botaniczna OChK „Dolina Debrzynki”, Studenckie Botaniczne Koło Naukowe UG, 1998

4) Siedliska przyrodnicze i stanowiska gatunków wymagających ochrony w formie obszaru Natura 2000

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 795), przeprowadzono w 2007 r. na terenach nadleśnictw położonych w obszarze miasta i gminy, inwentaryzację siedlisk przyrodniczych oraz stanowisk gatunków dzikiej fauny i flory wymagających ochrony w formie obszaru Natura 2000. W wyniku inwentaryzacji stwierdzono występowanie następujących grup siedlisk przyrodniczych:

Siedliska leśne

- łągi olszowe i jesionowe,
- kwaśne dąbrowy,
- kwaśna buczyna,
- żyzna buczyna,
- bór bagienny,
- brzezina bagienna,

Siedliska nieleśne

- ziołorośla,
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska,
- łąki świeże,
- nizinne torfowiska zasadowe.

5) Struktura przyrodnicza obszaru - różnorodność biologiczna

W skład elementów struktury przyrodniczej miasta i gminy wchodzi:

- cenne przyrodniczo odcinki korytarzy ekologicznych dolin większych rzek: Szczyry, Chrzastawy, Debrzynki, również Kamionki i Łobzonki oraz ich dopływów. W obrębie szerszych odcinków dolin zachowały się fragmenty naturalnych zbiorowisk leśnych łągu jesionowo-olszowego, na stromych zboczach rynnowej doliny Debrzynki fragmenty grądu pomorskiego, zarośli i muraw kserotermicznych, w dnach dolin płyty niskotorfowiskowych, wilgotnych łąk, ziołorośli i różnogatunkowych szuwarów oraz zbiorowiska zarośli wierzbowych, często spotykane są źródła,
- suche rynny subglacjalne wcinające się w obszary wysoczyznowe,
- rynna zajęta przez jezioro Czarnowo Wielkie,

- większe kompleksy leśne w zachodniej i wschodniej części obszaru gminy,
- zadrzewienia nieczynnych cmentarzy,
- aleje przydrożne, szpalery drzew,
- tereny parków podworskich oraz ich pozostałości z pomnikowymi egzemplarzami gatunków drzew, alejami oraz stawami,
- rozległe obszary pól uprawnych, plantacji, sadów i ogrodów, w środkowej części gminy.

Obszary dolin rzecznych są już znacznie przekształcone, głównie systemem melioracyjnym, ale z uwagi na zachodzące procesy regeneracyjne (np. wtórne zabagnianie), charakteryzują się dużą bioróżnorodnością powstających spontanicznie układów roślinności. Różnorodność zaznacza się miejscami również na obszarach pól uprawnych i plantacji (roślinność segetalna i łąkowa), na niewielkich powierzchniach odłogów, stromych skarp, miedz i poboczach dróg polnych (spontaniczne zbiorowiska gatunków jednorocznych, bylin, fragmenty zbiorowisk łąk świeżych).

Tereny zabudowane, a nawet pobocza głównych ciągów komunikacyjnych (z udziałem roślinności kserotermicznej i termofilnej) również zwiększają bioróżnorodność obszaru. Przyczyniają się do tego również ogródki przydomowe, żywopłoty, rabaty, a także (z uwagi na tworzenie siedlisk dla naturalnej roślinności ruderalnej) podwórka, boiska, place, składowiska, przypłocia i przychacia (wydepczyska, zbiorowiska nitrofilnych bylin).

Zróżnicowanie roślinności wpływa na utworzenie się wielu biotopów wykorzystywanych przez różne grupy fauny.

Jednym z cennych przyrodniczo obszarów jest obszar położony w północno-zachodniej części gminy, w okolicy Skowarnek, obejmujący fragment rynny polodowcowej zajmowanej w części południowej przez jeziora Czarnowo Wielkie i Małe, ciągnący się poza granice gminy w kierunku północno-wschodnim. Obszar położony jest w obrębie wyróżnianego korytarza ekologicznego o nazwie Bory Tucholskie Południowy. Charakteryzuje się wysoką wartością krajobrazu o niewielkim stopniu zagrożenia (Raport o stanie zagospodarowania województwa pomorskiego 2006). Okolice jeziora Czarnowo należą do terenów występowania najwyższych, morenowych wzniesień (180 m n.p.m.) o stromych zboczach pociętych różnej szerokości rynnami, zajmowanymi przez strumienie oraz jezioro. Obszar ten w 2006 roku objęto wstępną inwentaryzacją ornitologiczną, stwierdzając występowanie licznych gatunków ptaków, w tym szczególnie cennych – ujętych w Załącznikach Dyrektywy Ptasiej oraz ważnych w skali krajowej i regionalnej.

4. Zasoby środowiska w mieście Debrzno

Debrzno leży w obrębie wysoczyzny morenowej falistej, pochylonej w kierunku południowym i opadającej stromą krawędzią ku dolinie rynnowej rzeki Debrzynki. W zagłębieniach rynny znajdują się dwa jeziora: Żuczek i Miejski Staw (Debrzno), przez które rzeka przepływa. Cały ten obszar jest niewielkim wycinkiem mezoregionu fizyczno-geograficznego o nazwie Pojezierze Krajeńskie.

Powierzchniową warstwę gruntów do głębokości 4,5 m, w obrębie terenów zainwestowanych miasta, budują w głównej mierze gliny piaszczyste, miejscami przewarstwione cienką warstwą piasków. Natomiast na krawędzi doliny, występują przeważnie osady piaszczyste pochodzenia wodnolodowcowego. Piaski i piaski gliniaste, podścielone cienką warstwą glin, przeważają w północnej części miasta. Dno doliny Debrzynki wyścielają organiczne otwory holoceniowe - torfy. Natomiast w dolince strumienia we wschodniej części miasta oraz w obniżeniu w jego zachodniej części, występują namuły organiczne, przewarstwione miejscami utworami piaszczystymi, a także torfami.

Obszar miasta w całości leży w zlewni rzeki Debrzynki, będącej dopływem Gwdy. Położone w granicach administracyjnych miasta, jeziora Żuczek i Miejski Staw, to jednocześnie największe i najgłębsze zbiorniki całej gminy. Wody jezior stanowią 10% ogólnej powierzchni miasta.

Zasoby wód podziemnych w rejonie miasta są duże, co wiąże się z jego położeniem w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych Nr 127. Woda dla celów komunalnych ujmowana jest w sześciu ujęciach, z kilku poziomów wodonośnych. Ujęcie miejskie eksploatuje wodę z piętra trzeciorzędowego, nawierconego na głębokości 22 - 41 m ppt oraz 158 m. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne według stanu na 1.10.1980 r. w kat. „B” wynoszą $Q=150\text{m}^3/\text{h}$, przy depresji $S=13\text{m}$. Dla ujęcia nie ustanowiono strefy ochrony pośredniej.

Ponad 60% obszaru miasta stanowią tzw. tereny biologicznie czynne, w tym:

- lasy - 40 ha,
- grunty orne - 360 ha,
- ogrody działkowe - 30 ha,
- sady - 3 ha,
- łąki - 57ha,
- pastwiska -16 ha,
- parki.

Lasy w granicach miasta porastają przede wszystkim stromą krawędź doliny Debrzynki. W sąsiedztwie terenów zabudowanych, nad jeziorem Miejski Staw i dalej w kierunku wschodnim, przeważa bór mieszany świeży i bór świeży, z dominującą w drzewostanie sosną. Natomiast nad jeziorem Żuczek dominuje las mieszany z dużym udziałem buka. W sąsiedztwie koryta rzeki i nad brzegami jezior, przeważają zarośla olchowo-wierzbowe oraz zbiorowiska szuwarowe.

5. Jakość i zagrożenia środowiska. Diagnoza stanu środowiska

5.1. Jakość powietrza i hałas

Na terenie miasta i gminy Debrno jakość powietrza atmosferycznego jest dobra. Nie występują ponadnormatywne zanieczyszczenia powietrza.

Przez teren gminy przebiega droga Lędyczek – Uniechów – Człuchów, należąca do najbardziej uciążliwych w województwie pod względem hałasu (stwierdzano na niej przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu). Już według pomiarów przeprowadzonych w 1982 r., natężenie hałasu przekraczało 60 dB (t.j. dopuszczalny poziom hałasu obowiązujący od 1998 r. dla dróg w porze dnia w terenach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej).

W 2003 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku wykonał badania hałasu komunikacyjnego w 55 punktach pomiarowych na terenie województwa pomorskiego (Raport o stanie środowiska w woj. pomorskim, 2004 IOŚ-WIOŚ w Gdańsku). Pomiarami hałasu drogowego objęto drogi krajowe, m.in. przebiegającą przez Debrno drogę krajową DK 22. Pomierzone wartości hałasu we wszystkich punktach przekraczały wartości dopuszczalne, kształtowały się od 67,8dB(A) do 80,8 dB(A) stanowiąc dużą uciążliwość dla mieszkańców.

W ostatnich latach przestało funkcjonować lotnisko wojskowe położone w pobliżu miasta, zatem wyeliminowane zostały uciążliwości hałasu lotniczego.

Z wykonanego przez WIOŚ Gdańsk opracowania „Ocena roczna jakości powietrza w województwie pomorskim w 2006 roku” wynika, że strefa bytowska, w której położony jest obszar opracowania została

zaliczona do klasy A, co oznacza, że mierzone parametry zarówno dla ochrony zdrowia (SO₂, NO, pył zawieszony, Pb, benzen, CO i ozon) jak i ochrony roślin (SO₂, NO_x, ozon) nie przekraczały wartości dopuszczalnych określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. 2002 nr 87 poz. 796).

5.2. Jakość wód powierzchniowych

Jakość wód powierzchniowych badana była przez WIOŚ w Słupsku w 1984, 1991 oraz w 1994 roku. W tym okresie stan ich czystości uległ pogorszeniu.

- Rzeką Debrzynka w 1991 roku prowadziła w górnym odcinku, do ujścia do jez. Miejski Staw, wody dość czyste - w II klasie. Natomiast w całym biegu poniżej tego jeziora, aż do ujścia - jej wody były silnie zanieczyszczone i nie odpowiadały normom, zarówno pod względem bakteriologicznym jak i fizyko-chemicznym. Wody o tak wysokim zanieczyszczeniu nie mają zastosowania gospodarczego. Do degradacji rzeki przyczyniła się przede wszystkim nieprawidłowa gospodarka ściekowa prowadzona na terenie m. i gm. Debrzno. Pewien udział w zanieczyszczeniu rzeki mają, w środkowym jej biegu, gm. Lipka i Okonek (na ich obszarze znajduje się ok. 40% powierzchni zlewni Debrzynki).
- Rzeką Chrzastawa w 1994 roku wpływała na obszar gm. Debrzno już bardzo zanieczyszczona ściekami z miasta Człuchów oraz z kilku miejscowości gm. Człuchów. Rzeką na całej długości prowadziła wody nie odpowiadające normom ze względu na zawartość fosforanów, fosforu ogólnego i azotu azotynowego. W granicach gminy Debrzno, szczególnie negatywny wpływ na jakość wód Chrzastawy, wywiera gorzelnia w Kamieniu i miejscowość Buchowo. Prawdopodobnie istotne znaczenie ma spływ związków biogenych z dość intensywnie wykorzystywanych użytków rolnych, dominujących w zlewni rzeki.
- Rzeką Szczyra na zachodnim pograniczu gminy prowadziła w 1994 roku nieco czystsze wody. Przyczyniła się do tego osłona lasów wzdłuż środkowego i dolnego odcinka jej biegu, a także liczne rozległe torfowiska położone w dolinie rzecznej. Zasilają one rzekę w czystą wodę, a także stanowią naturalny filtr dla zanieczyszczeń spływających ze zlewni. Szczyra zanieczyszczana jest ściekami z miejscowości gminy Człuchów. Na odcinku stanowiącym granicę gm. Debrzno, prowadzi wody w III klasie czystości ze względu na zanieczyszczenia bakteriologiczne, jak i fizykochemiczne.
- Otoczony lasem odcinek rzeki Kamionki, stanowiący wschodnią granicę gminy, prowadzi wody w II klasie czystości.
- Jezioro Żuczek - największe i najgłębsze w granicach opracowania, posiadało w 1991 roku wody w III klasie czystości. Ocena wynikała z niskiej zawartości tlenu oraz wysokiej zawartości fosforanów i azotu amonowego, co może wskazywać na duży udział spływów z użytków rolnych. Prawdopodobne jest również okresowe przedostawanie się gnojowicy ze zbiorników fermy w Boboszewie (wg informacji WIOŚ). Pod względem bakteriologicznym wody jeziora zakwalifikowano do II klasy czystości, co umożliwia wykorzystywanie ich dla celów kąpieliskowych.
- Jezioro Debrzno (Miejski Staw), badane w 1991 roku, posiadało wody bardzo silnie zanieczyszczone. Nie odpowiadało żadnym normom czystości pod względem m. in. stężenia fosforanów, azotu, znikomej zawartości tlenu. Pod względem sanitarnym wody zaliczono do III klasy, co w połączeniu z występującymi w jeziorze zakwitami wód, dyskwalifikuje je dla celów kąpieliskowych. Do degradacji jeziora doprowadziła w zdecydowanej mierze gospodarka ściekowa miasta Debrzno oraz niewłaściwe zagospodarowanie jego strefy przybrzeżnej. Jeżeli

proces zrzucania do jeziora ścieków surowych i słabo oczyszczonych nie zostanie zahamowany, dalsze zamulanie i zarastanie zbiornika postępować będzie bardzo szybko, zwłaszcza w jego zachodniej, płytkiej części.

- Pozostałe jeziora nie były badane pod względem czystości, można jednak przypuszczać, że płytkie jeziora przepływowe - Długie (Kwiecko) i Trudna, zasilane zanieczyszczonymi wodami rzeki Debrzynki, kumulują część jej zanieczyszczeń, co przyspiesza proces ich zarastania.

Niska jakość wód powierzchniowych i mała ich zasobność, nie daje możliwości rozwoju gospodarki rybackiej. Możliwości energetyczne rzek są do wykorzystania w Nierybiu, Buszkowie i Rozworach - Trudnej. Rzeki gm. Debrzno są szczególnie podatne na degradację, ponieważ ich niewielkie przepływy nie są w stanie oczyszczać dużego ładunku zanieczyszczeń, jaki trafia do nich z licznych miejscowości, zakładów rolno-spożywczych, a także ze względu na spływy ze słabo zalesionej, a dość intensywnie wykorzystywanej rolniczo, zlewni.

Rzeki gminy charakteryzują się niewielkimi przepływami, z czym wiąże się ograniczona możliwość samooczyszczania się. Według Raportu WIOŚ w Gdańsku o stanie środowiska w 2006 roku, wody Szczry w granicach gminy Debrzno były zadowalającej jakości (III klasa), dobrze natlenione o niskim lub umiarkowanie wysokim poziomie zawiesiny ogólnej, substancji rozpuszczonych, materii organicznej, związków fosforu i większości form azotu.

Jakość wód Chrzastawy była niezadowalająca (IV klasa), przy czym znacznie gorsze parametry (stopień natlenienia, poziom zawiesiny ogólnej, materii organicznej) charakteryzowały rzekę głównie w górnym biegu, poza terenem gminy (tj. w rejonie miasta i gminy Człuchów).

Jakość wód Debrzynki odpowiadała III klasie. Wody charakteryzował niski poziom większości badanych metali, rozpuszczonych substancji nieorganicznych, związków azotu i chlorofilu „a” oraz stężenia fenoli. Stan sanitarny był dobry, zwłaszcza w środkowym i dolnym biegu. Natlenienie było niskie, a najgorszą jakością odznaczały się okresowo wody przy wypływie z jeziora Trudna. Natlenienie wód jeziora obniżało się latem, aż do wartości odpowiadających klasie V. Stan mikrobiologiczny rzeki był zadowalający jedynie w górnym odcinku. W środkowym przyujściowym biegu rzeki zanieczyszczenia bakteriologiczne typu fekalnego osiągały poziom II klasy czystości.

Szczegółową charakterystykę porównawczą w zakresie oceny jakości wód w wieloleciu utrudnia zmiana metodyki i ocen klasyfikacyjnych. Generalnie, stwierdza się pozytywne tendencje, jeśli chodzi o stan jakościowego wód płynących na terenie miasta i gminy Debrzno.

5.3. Zagrożenie wód podziemnych

W opracowaniu pt. „Ocena stopnia zanieczyszczenia i zagrożenia wód podziemnych i powierzchniowych w woj. słupskim” sporządzonym przez Przedsiębiorstwo Geologiczne w Gdańsku, dokonano analizy jakości wód podziemnych, sposobu izolacji poziomu wodonośnego oraz zagospodarowania terenu. Analiza stanowiła podstawę wydzielenia obszarów o różnym, tj. bardzo silnym, silnym i znacznym, stopniu zagrożenia zanieczyszczeniem wód podziemnych.

- Obszar znacznie zagrożony zanieczyszczeniem wód podziemnych wskazano w rejonie Strieczona - Buchowo. W kierunku północno-zachodnim od Strieczona występuje słaba izolacja poziomu wodonośnego. Warstwa izolacyjna posiada miąższość ok. 2 - 10 m, bliżej miejscowości ok. 10 - 40 m. W okolicach o najsłabszej izolacji poziomu wodonośnego znajduje się wiejskie wysypisko odpadów /nieczyste/.

Zwiększone potencjalne zagrożenie zanieczyszczeniem wód podziemnych, występuje również w pd-zachodniej

części gminy w obrębie głównego zbiornika wód podziemnych Nr 126, ponieważ jego górna warstwa wodonośna może występować stosunkowo płytko (ok. 30 m ppt), a przykrywają ją głównie osady piaszczyste o dużej przepuszczalności.

- Teren o stosunkowo dużej odporności na degradację, gdzie poziom wodonośny jest dobrze izolowany od powierzchni terenu, zdaniem autorów w/w opracowania, znajduje się w rejonie Cierznie - Uniechów. Jest tu możliwa stosunkowo bezpieczna lokalizacja inwestycji uciążliwych dla środowiska.

5.4. Zagrożenia lasów

Znaczna część lasów gm. Debrzno, zwłaszcza na wschodzie w okolicach Gronowa i Buki oraz w dolinie Chrzastawy, a także na zachód od m. Skowamki, to lasy w wieku poniżej 40 lat, na siedliskach porolnych. Dominują w nich monokultury sosnowe. Stanowi to przyczynę ich szczególnej wrażliwości na choroby grzybowe, jak huba korzeniowa oraz na gradację szkodników owadów. Duże jest również ich zagrożenie pożarowe.

Zagrożeniem dla wszystkich lasów jest nadmierna penetracja i eksploatacja runa leśnego oraz zaśmiecanie.

5.5. Zagrożenie powodziowe

W granicach gminy Debrzno, wzdłuż granicy z gminą Kamień Krajeński leżą tereny zagrożone powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% związane z rzeką Kamionką. Obszar bezpośredniego zagrożenia powodziowego, wyznaczony został w studium ochrony przeciwpowodziowej sporządzonym przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku. W zasięgu bezpośredniego zagrożenia powodziowego nie występują tereny zabudowane.

5.6. Inne źródła zagrożeń

W granicach miasta i gminy Debrzno **w końcu lat 90-tych znajdowało** się kilkanaście obiektów, które według kryteriów rozporządzenia MOŚZNiL z dn. 14. 07.1998 r., Dz. U. Nr 93 poz. 589 zaliczane **były** do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska i zdrowie ludzi. **Należały** do nich:

- obiekty związane z hodowlą w przypadku chowu ściółkowego, o wielkości 100 - 500 DJP: Strieczona, Boboszewo, Skowamki, Pokrzywy, Słupia, Stare Gronowo, Buchowo, Uniechówek,
- ubojnie zwierząt o produkcji 50 t/rok: Debrzno, Gniewno,
- stacja radiolokacyjna: Myśligoszcz,
- drogi krajowe i wojewódzkie: MR-22 Lędyczek - Uniechów - Człuchów,
- stacje paliw płynnych: Debrzno oraz popegeerowskie stacje i magazyny paliw: Uniechówek, Strieczona, Strieczonka, Główno, Boboszewo, Gniewno, Skowamki,
- gminne wysypiska odpadów: na zachód od Debrzna,
- gorzelnie: Kamień,
- mleczarnie: Debrzno.

Fermy tuczu trzody chlewnej Gniewno oraz Barkowo zaliczane **były** do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska, ze względu na liczbę inwentarza przekraczającą 500 DJP.

Obecnie na obszarze miasta i gminy zlokalizowane są obiekty, które mogą stanowić zagrożenie dla środowiska, związane z produkcją rolniczą: ферmy trzody chlewnej (Uniechówek), ubojnie, gorzelnie, ферmy drobiu (Buchowo), tuczarnie (Rozwory). Potencjalne zagrożenia związane są również z lokalizacją stacji bazowych telefonii komórkowej, funkcjonowaniem wysypiska odpadów w Grzymisławiu. Pasmowe źródła

zagrożeń w środowisku związane są z przebiegiem drogi krajowej nr 22, drogi wojewódzkiej nr 188, linii elektroenergetycznych średniego napięcia.

Jeśli chodzi o stan jakościowy wód, to ujemny wpływ na ich zanieczyszczenie mają spływy powierzchniowe z rozległych terenów intensywnych upraw rolnych, niekontrolowane zrzuty nieoczyszczonych ścieków do rzek i strumieni (występujące także poza terenem gminy), braki w sieci kanalizacyjnej, która nie obejmuje jeszcze całego obszaru gminy (stopniowa realizacja zbiorczego systemu kanalizacyjnego) oraz gnojowicowanie rozległych obszarów.

Odpady komunalne z miasta i gminy wywożone są obecnie na składowisko w Grzymisławiu, gdzie poza unieszkodliwianiem w uszczelnionej niecce prowadzi się również ich selekcję dla odzysku surowców. Odpady niebezpieczne wywożone są poza teren gminy. Zgodnie z przyjętym w 2007 roku Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego, w zakresie unieszkodliwiania odpadów komunalnych odpady będą odbierane przez Zakład Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór koło Angowic na terenie gminy Chojnice, a równocześnie zakładana jest likwidacja składowiska odpadów w Grzymisławiu oraz jego rekultywacja.

W ramach likwidacji zagrożeń gleb, wód i powietrza przeprowadzono w latach 2000–2002 na obszarze gminy sukcesywną likwidację tzw. „dzikich wysypisk”.

Zagrożenia krajobrazu naturalnego gminy należą do średnich i słabych i związane są głównie z przebiegiem sieci napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia, masztami radiolokacyjnymi. Mogą jednak się zwiększyć z uwagi na ewentualne lokalizacje siłowni wiatrowych oraz linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia. Zagrożenia krajobrazu kulturowego wynikają głównie z braku konserwacji budynków, ewentualnie nieuwzględniania regionalnego stylu w architekturze przy nowej zabudowie.

Zagrożeniem dla bioróżnorodności agrocenoz oraz dla gleb jest pogarszająca się struktura upraw roślin, przejawiająca się zwiększaniem udziału upraw zbóż oraz rzepaku na niekorzyść roślin okopowych. W obszarze gminy istotnym źródłem zanieczyszczenia powietrza są źródła energii cieplnej wiejskiej zabudowy mieszkaniowej i usługowej, zabudowy miejskiej, usługowej i rzemieślniczej miasta Debrzno.

Na jakość powietrza atmosferycznego wpływ wywiera także transport samochodowy, związany z przebiegiem drogi krajowej, wojewódzkiej oraz sieci dróg powiatowych.

Okresowe pogarszanie stanu klimatu akustycznego w obszarze opracowania wiąże się z transportem i funkcjonowaniem zakładów usługowo-produkcyjnych w sąsiedztwie terenów zabudowy mieszkaniowej. Oprócz zakładów usługowych i przemysłowych źródłem hałasu mogą być maszyny rolnicze w okresach prac polowych.

Potencjalnym zagrożeniem dla jakości klimatu akustycznego, dopuszczalnego poziomu wibracji oraz potencjalnym źródłem promieniowania elektromagnetycznego, mogą być zespoły elektrowni wiatrowych wraz z konieczną infrastrukturą, w przypadku ich zaplanowania i realizacji (urządzenia przesyłu energii: stacje transformatorowe, przyłącza elektrowni do stacji, przyłącza do istniejącej linii elektroenergetycznej).

Na obszarze gminy występują również źródła promieniowania elektromagnetycznego. Należą do nich: stacje bazowe telefonii komórkowej, wieże antenowe dla radiolokacji, bezprzewodowe sieci komputerowe.

W związku z likwidacją lotniska wojskowego nie występuje zagrożenie związane z funkcjonowaniem radarów na terenie gminy.

Poniżej przedstawiono załączniki ilustrujące powiązania przyrodnicze i obszary ochrony przyrody /załącznik graficzny nr 2/ oraz uwarunkowania środowiskowe /załącznik graficzny nr 3/.

Załącznik graficzny nr 2
Powiązania przyrodnicze i obszary ochrony przyrody

Załącznik graficzny nr 3
Uwarunkowania środowiskowe

6. Walory turystyczne

Gmina Debrzno charakteryzuje się przeciętnymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi. Przeważają bezleśne lub słabo zalesione równiny dennomorenowe, gdzie dominuje krajobraz pól uprawnych. Lesistość jest stosunkowo mała - zaledwie **26,1%** ogółu obszaru.

Niewielka jest również jeziorność gminy. Osiem jezior, to zbiorniki o raczej małej powierzchni, od 1,5 do 50,6 ha. Ich brzegi są w większości trudnodostępne, ze względu na silne zarastanie roślinnością lub porośnięte lasem, wysokie silnie nachylone, stoki strefy brzegowej. Lasy otaczające jeziora położone są w większości na żyznych siedliskach, stąd w drzewostanie znaczący jest udział gatunków liściastych o niższych walorach dla rekreacji. Dna jezior na ogół są muliste. Możliwość uprawiania sportów wodnych ogranicza się w zasadzie do jeziora Żuczek, Debrzno i Czarnowo. Ze względu na nadmierne zanieczyszczenie wody, kąpiele niewskazane są w jez. Debrzno, Dolne i Trudna (Główna), oraz w małych jeziorach o charakterze stawów wiejskich: Uniechów, Czarnowo Małe. Zły stan sanitarny wód rzecznych dyskwalifikuje je również dla celów kąpieliskowych.

Jednak to właśnie doliny rzeczne charakteryzują się wyższą atrakcyjnością krajobrazu i różnorodnością świata przyrody. Szczególnie atrakcyjna pod względem krajobrazowo-przyrodniczym jest dolina rzeki Debrzynki i sąsiadujące z nią kompleksy leśne, włączone wraz z rezerwatem przyrody, do obszaru chronionego krajobrazu. Jest to teren wskazany zwłaszcza do rozwoju turystyki przyrodniczej. Na obszarze całej gminy możliwy jest rozwój turystyki wiejskiej (w tym agroturystyki). Atrakcyjność gminy mogą wzmocnić, szerzej promowane, plenery rzeźbiarskie, odbywające się corocznie w Starym Gronowie.

Przez teren miasta i gminy przebiega kilka szlaków turystycznych pieszych i rowerowych, w tym międzyregionalny szlak rowerowy Naszyjnik Północy, prowadzący przez najbardziej interesujące tereny obszaru opracowania, m.in. Myśligoszcz, dolinę Debrzynki, miasto Debrzno, Rozwory i Cierznie. Planowane jest kompleksowe zagospodarowanie szlaku.

Walory turystyczne gminy przedstawia załącznik graficzny nr 4.

Załącznik graficzny nr 4
Walory turystyczne

IV. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

1. Stan i ochrona archeologicznego dziedzictwa kulturowego

Obszar w granicach miasta i gminy Debrzno charakteryzuje się wysokimi walorami archeologicznego środowiska kulturowego. Wyróżnić tutaj można trzy strefy ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmujących priorytetowe stanowiska archeologiczne w mikroregionach osadniczych, wyinterpretowanych na podstawie analizy materiałów źródłowych archiwalnych oraz wyników badań Archeologicznego Zdjęcia Polski, pozostających w zasobach archiwalnych Delegatury w Słupsku Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku.

Na obszarze gminy występują stanowiska objęte strefami ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

- 1) Strefa W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje stanowisko archeologiczne o własnej formie krajobrazowej ze strefą ochrony krajobrazowej wpisane do rejestru zabytków oraz stanowiska o własnej formie krajobrazowej ze strefą ochrony krajobrazowej przewidziane do wpisania do rejestru zabytków,
- 2) Strefa W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej,
- 3) Strefa W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje rejon występowania stanowisk archeologicznych.

Tabela 1. Strefa W.I. pełnej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej

Nr strefy	Nr w ewid WKZ AZP	Funkcja - chronologia – kultura archeologiczna	Nr rej.zab.
1.	2.	3.	4.
1	AZP 28-31/17	Grodzisko wczesnośredniowieczne IX-X w.	A-a-15/38K
2	AZP 28-31/23	Osada wczesnośredniowieczna IX-X w.	do wpisu
3	AZP 27-30/69	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużyckiej, kultury wielbarskiej	do wpisu
4	AZP 27-30/46	Osada schyłkowoneolityczna	do wpisu
5	AZP 27-30/49	Osada schyłkowoneolityczna, kultury łużyckiej, wczesno i późnośredniowieczna	do wpisu
6	AZP 27-30/50	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużyckiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna	do wpisu
7	AZP 2730/111	Cmentarzysko kurhanowe	do wpisu
8	AZP 27-29/B3	Cmentarzysko kurhanowe	do wpisu
9	AZP 28-29/17	Osada wielokulturowa	do wpisu
10	AZP 28-29/85	Obozowisko mezolityczne grupa chojnicko-pieńkowska osada wielokulturowa	do wpisu
11	AZP 28-30/28	Kurhan	do wpisu
12	AZP 28-30/26	Cmentarzysko kurhanowe	do wpisu
13	AZP 28-30/38	Cmentarzysko kurhanowe kultury łużyckiej	do wpisu
14	AZP 28-30/41	Cmentarzysko ciałopalne płaskie	do wpisu

Tabela 2. Strefa W.II. częściowej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej

Nr strefy	Nr w ewiden. WKZ AZP	Funkcja - chronologia – kultura archeologiczna
1.	2.	3.
1	AZP 27-29/B14	Obozowisko schyłkoweolityczne, Osada wczesnobrązowa, osada kultury wielbarskiej
2	AZP 27-29/A16	Osada wczesnośredniowieczna
3	AZP 27-29/A17	Osada wczesnośredniowieczna
4	AZP 27-29/A22	Obozowisko schyłkoweolityczne
5	AZP 27-30/37,48	Osada kultury łużycko –pomorskiej, wielbarskiej, kultury pucharów lejkowatych
6	AZP 27-30/80	Obozowisko neolityczne
7	AZP 27-30/91	Osada kultury łużyckiej
8	AZP 27-30/92	Osada kultury łużyckiej
9	AZP 27-30/93	Osada wczesnośredniowieczna
10	AZP 27-30/95	Osada wczesnośredniowieczna, kultury łużyckiej
11	AZP 27-30/97	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
12	AZP 27-30/101	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
13	AZP 27-30/102	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
14	AZP 27-30/103	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
15	AZP 27-30/100	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, późnośredniowieczna
16	AZP 27-30/109	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, późnośredniowieczna
17	AZP 27-30/112	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużyckiej
18	AZP 27-31/19,20	Obozowisko mezolityczno – neolityczne
19	AZP 27-31/43	Obozowisko mezolityczno – neolityczne
20	AZP 28-29/2,3,4	Osady kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
21	AZP2829/5,6,7,8,9,10,11,12,18,19	Osady kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
22	AZP 28-29/13,14	Osady kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
23	AZP 28-29/25	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
24	AZP 28-29/32	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
25	AZP 28-29/16	
26	AZP 28-29/34,35	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
27	AZP 28-29/36	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
28	AZP 28-29/37	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
29	AZP 28-29/38	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
30	AZP 28-29/39	Osada kultury łużycko -pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
31	AZP 28-29/40	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
32	AZP 28-29/41	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
33	AZP 28-29/42	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
34	AZP 28-29/43	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
35	AZP 28-29/44	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
36	AZP 28-29/45	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
37	AZP 28-29/46	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej,

		wczesnośredniowieczna
38	AZP 28-29/47	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
39	AZP 28-29/68	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
40	AZP 28-29/69	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
41	AZP 28-29/70	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
42	AZP 28-29/71	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
43	AZP 28-29/72	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
44	AZP 28-29/73	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
45	AZP 28-29/74	Osada późnośredniowieczna
46	AZP 28-29/75	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
47	AZP 28-29/76	Osada wczesnośredniowieczna
48	AZP 28-29/78	Osada kultury wielbarskiej
49	AZP 28-29/84	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
50	AZP 28-30/1	Osada kultury wielbarskiej
51	AZP 28-30/10	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
52	AZP 28-30/12	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej
53	AZP 28-30/21	Osada kultury łużycko -pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
54	AZP 28-30/23	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
55	AZP 28-30/24	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
56	AZP 28-30/25	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
57	AZP 28-30/35	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
58	AZP 28-30/36	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
59	AZP 28-30/37	Osada kultury łużycko-pomorskiej, kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
60	AZP 28-30/43	Osada kultury łużycko-pomorskiej
61	AZP 28-31/16,18,19,20,21,22,23	Osady wczesnośredniowieczne

Na obszarze miasta występują:

Strefa W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje:

- Układ urbanistyczny miasta lokacyjnego z XIV w.; obiekty i relikty zabudowy miasta lokacyjnego;
- Mury obronne z relikdami ziemnymi trzech bram miejskich i 15 baszt; trakty historyczne; relikty szpitala św. Ducha od lokacji do 1697 r.

Tabela 3. Strefa W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy	Nr w ewid WKZ AZP	Funkcja - chronologia – kultura archeologiczna
1.	2.	3.
1.	28-30/1	Osada kultury wielbarskiej
2.	28-30/12	Osada kultury łużycko-pomorskiej i wielbarskiej

Tabela 4. Strefa W.III.1. Ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy	Nr w ewid WKZ AZP	Funkcja - chronologia – kultura archeologiczna
1.	2.	3.
1.	28-30/11	Osada kultury wielbarskiej
2.	28-30/16	Osada kultury łużycko-pomorskiej i wielbarskiej
3.	28-30/34	Osada kultury łużycko-pomorskiej i wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
4.	28-30/4	Osada kultury łużycko-pomorskiej i wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
5.	28-31/5	Osada kultury wielbarskiej i średniowieczna
6.		
7.	28-31/6	Osada kultury wielbarskiej i wczesnośredniowieczna
8.	28-31/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej i wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
9.	28-31/8	Osada średniowieczna
10.	28-31/9	Osada średniowieczna

Strefa W.III.2. Ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej – Obszar z fazy polokacyjnej średniowiecznego i nowożytnego rozwoju miasta.

2. Waloryzacja środowiska kulturowego /poza archeologią/

Waloryzacja środowiska kulturowego zawarta jest w raportach:

- 1) Waloryzacja środowiska kulturowego część I Gmina Debrzno,
- 2) Waloryzacja środowiska kulturowego część I Miasto Debrzno

Uzupełniające informacje, zestawienia przedstawiono poniżej.

MIASTO

1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru oraz ich wpisane do rejestru otoczenie w mieście Debrzno

L.p.	Zabytki
1.	Obwarowania miejskie z drugiej połowy XIV w. wpisane do rejestru pod numerem A -97
2.	Kościół rzymsko-katolicki, parafialny, pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z 1884-1895 r. – wpisany do rejestru zabytków dnia 10.06.1997 r. pod numerem A -1633

2. Inne zabytki nieruchome wskazane do ochrony aktem prawa miejscowego w mieście Debrzno

L.p.	Spis adresowy	Zabytki nieruchome wskazane do ochrony aktem prawa miejscowego
1.	Niepodległości 1	kamienica czynszowa XIX / XX w.
2.	Niepodległości 3	dom mieszkalny XIX / XX w.
3.	Barlickiego 4	dom małomiasteczkowy początek XX w.
4.	Barlickiego 6/8	kamienica czynszowa nr 6 z 1915 r.; nr 8 z końca XIX w.
5.	Barlickiego 10	kamienica czynszowa z końca XIX, ? XX w.
6.	Barlickiego 12	dom małomiasteczkowy
7.	Barlickiego 14	kamienica czynszowa
8.	Długa 3	mleczarnia i dom mieszkalny z pocz. XX w./w obrębie zespołu rezydencjalno-folwarcznego/
9.	Długa 7	dom wielorodzinny, dawna szkoła ok. 1844 r.
10.	Długa 9	mały dom mieszkalny

11.	Długa 11	mały dom mieszkalny
12.	Harcerska 1	dawny zajazd i stajnia z drugiej poł. XIX w., obecnie sklep
13.	Harcerska 2	kamienica czynszowa, początek XX w.
14.	Harcerska 2 a	budynek mieszkalno-usługowy, początek XX w.
15.	Jeziorna 4	domy jednorodzinne XIX / XX w.
16.	Kościuszki 9	kamienica czynszowa z końca XIX w.
17.	Kościuszki 11	kamienica czynszowa z końca XIX w.
18.	Kościuszki 13	kamienica czynszowa XIX / XX w.
19.	Kościuszki 16	kamienica czynszowa z około 1920 r.
20.	Królewska 5	z 1864÷1866 r. – Ośrodek Wychowawczy
21.	Królewska 7	dom dwurodzinny z końca XIX w.
22.	Królewska 8	szkoła podstawowa z 1907 r
23.	Kwiatowa 1-33	kolonia robotnicza ok. r. 1938 r.
24.	Miła 2	dom jednorodzinny ok. r. 1900÷1908 r.
25.	Młyńska 1	dom małomiasteczkowy I poł. XIX w.
26.	Młyńska 3	kamienica czynszowa XIX / XX w.
27.	Młyńska 5	kamienica czynszowa -1787 r., [fragm.] -1962 r.
28.	Młyńska 7	dom jednorodzinny II poł. XIX w.
29.	Młyńska 11	budynek piekarni, początek XX w.
30.	Młynarska 4	dom małomiasteczkowy ok. r. 1910 r.
31.	Młynarska 12	budynek przemysłowy, gorzelnia ok. 1920 r.
32.	Mokotowska 1, 3, 5, 7, 9	domy wielorodzinne ok. 1930 r.
33.	Okrzei 7	dom mieszkalny początek XX w.
34.	Okrzei 5	dom mieszkalny XIX / XX w.
35.	Miodowa 4	dom jednorodzinny początek XX w.
36.	Przechodnia 12,14,16,18,20	domy mieszkalne jednorodzinne, początek XX w.
37.	Rynek 2	kamienica, dawny bank [r. 1900 r.
38.	Rynek 6	dom małomiasteczkowy II poł. XIX w.
39.	Rynek 7	dom małomiasteczkowy I poł. XIX w.
40.	Sienkiewicza 4, 6, 8, 13	osiedle ok.. 1930 r.
41.	Sportowa	zabudowa gospodarcza z początku XX w.
42.	Sportowa	kaplica cmentarna – dom przedpogrzebowy
43.	Strzelecka	dawna strzelnica początek XX w.
44.	Traugutta 2	Urząd Miasta 1908÷1910 r.
45.	Traugutta 3	kamienica czynszowa, koniec XIX w.
46.	Traugutta 4	dawna poczta II poł. XIX w.
47.	Traugutta 7	kamienica czynszowa, koniec XIX w.
48.	Traugutta 8	kamienica czynszowa, początek XX w.
49.	Traugutta 12	kamienica czynszowa, początek XX w.
50.	Traugutta 14	kamienica czynszowa, początek XX w.
51.	Wojska Polskiego 1	Jednostka Wojskowa, Gimnazjum -1872 r., Sąd -1930 r.
52.	Wojska Polskiego 2	kamienica czynszowa XIX / XX w.
53.	Wojska Polskiego 4	kamienica czynszowa XIX / XX w.
54.	Wojska Polskiego 9	dom małomiasteczkowy koniec XIX w.
55.	Wojska Polskiego 11	kamienica czynszowa około 1905 r.
56.	Wojska Polskiego 13	kamienica czynszowa około 1905 r.
57.	Wojska Polskiego 15	willa ok. r. 1920 r.
58.	Wojska Polskiego 17	willa ok. r. 1920 r., Posterunek Policji
59.	Wojska Polskiego 22	dom dwurodzinny około 1925 r.
60.	Wojska Polskiego 24	dom dwurodzinny około 1925 r.
61.	Wojska Polskiego 27	dom dwurodzinny około 1935 r.
62.	Wojska Polskiego 26	dom dwurodzinny około 1935 r.
63.	Wojska Polskiego 28	dom dwurodzinny około 1935 r.
64.	Wojska Polskiego 31	dom dwurodzinny około 1935 r.
65.	Wojska Polskiego 35, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49	domy jednorodzinne ok. r. 1935 r.
66.	Zjednoczenia 5, 7, 9, 11, 15	budynki małomiasteczkowe, parterowe, murowane z poddaszem szkieletowym, nakryte dachem dwuspadowym, elewacje w cegle licowej lub tynkowane
67.	Zjednoczenia 13	kamieniczka dwukondygnacyjna, skromna

3.Cmentarze i parki w ewidencji zabytków w mieście Debrzno

1.	park o charakterze naturalistyczno-krajobrazowym z przełomu XIX / XX w. usytuowany w rejonie ulic Parkowa i Ogrodowa (obecnie park miejski), pow. 3,77 ha,
2.	cmentarz z I poł. XX w. /cmentarz komunalny przy ul. Sportowej 3/

GMINA

1.Cmentarze w ewidencji zabytków w gminie Debrzno

Lp	Miejscowość	Opis
1.	Buszkowo	Cmentarz ewangelicki, pocz. XX w., pow. 0,10 ha, 80 egz., przewaga brzoź, szpaler 2, 3 rzędowy, stan dobry
2.	Cierznie	Cmentarz katolicki czynny, poł XIX w., pow. 2,62 ha, dęby brzozy dominują świerki, stan dobry
3.	Drozdowo,	Cmentarz ewangelicki, poł XIX w., pow. 0,16 ha, 14 drzew, lipy dęby jesion i wiąz, stan dobry
4.	Drozdowo	Cmentarz ewangelicki pocz. XX w., pow. 0,20 ha, 10 drzew, dęby świerki, zakrzewiony, stan dobry
5.	Grzymisław	Cmentarz ewangelicki koniec XIX w., pow. 0,10 ha drzewostan: przewaga buków, dęby, brzozy, ś obręb lasu/.
6.	Myśligoszcz	Cmentarz ewangelicki, XVIII w., pow. 0,09 ha, kilka drzew: lipy, klon,
7.	Myśligoszcz	Cmentarz ewangelicki, poł. XIX w., pow. 0,63 ha, 46 drzew dąb, lipa, sosna, klon, stan dobry
8.	Nowe Gronowo	Cmentarz ewangelicki, poł XIX w., pow. 0,54 ha, szpalery, grupy i poj. Drzewa, 45 egzemplarzy, przewaga lip, stan drzew dobry
9.	Ostrza	Cmentarz ewangelicki pocz. XIX w., pow. 0,16 ha, lipy, sosny świerki, niektóre pomnikowe, zwarty drzewostan, oddz. 330d nadl. Czarne
10.	Pędziszewo	Cmentarz ewangelicki początek XX w., pow. 0,28 ha /w obręb lasu/
11.	Prusinowo	Cmentarz katolicki, dawniej ewangelicki poł. XIX w., pow. 0,5 ha, 50 % drzewostanu, lipy
12.	Rozwory	Cmentarz ewangelicki poł. XIX w., pow. 0,49 ha, 24 drzewa, klony, lipy, brzozy, modrzewie
13.	Słupia	Cmentarz katolicki 2 poł. XIX w., pow. 0,37 ha, szpaler lipowy otacza nową część, klonowy starą, 60 drzew
14.	Słupia	Cmentarz katolicki 1 poł. XVIII w., pow. 0,16 ha, 11ragm.. Szpalery lip i klonów 9 egz.
15.	Słupia	Cmentarz ewangelicki koniec XIX w., pow. 0,35 ha, drzewostan wycięty, 2 dęby, kępy bzu lilaka
16.	Strieczona	Cmentarz katolicki, dawniej ewangelicki poł. XIX w., pow. 0,72 ha, drzew. Zachowany w 60 %, przewaga lip, szpaler wzdłuż ogrodzenia
17.	Stare Gronowo	Cmentarz katolicki, dawniej ewangelicki 1 poł. XIX w., pow. 1,75 ha, 43 drzewa, lipy, brzozy, klony, dęby
18.	Uniechów	Cmentarz katolicki pocz. XX w., pow. 0,82 ha, drzewostan zachowany w 50 %, przewaga świerków, jesiony,
19.	Uniechów	Cmentarz katolicki XVIII w., pow. 0,24 ha, drzewostan zachowany w 80 %, 21 drzew, klony, kasztanowce, jesiony
20.	Uniechów - Skowarnki	Cmentarz ewangelicki koniec XIX w., pow. 0,12 ha, drzewostan: klony, lipy, jesion.
21.	Uniechówek	Cmentarz ewangelicki początek XX w., pow. 0,35 ha /drzewa wycięte, uprawa sosnowa/

2. Parki w ewidencji zabytków w gminie Debrzno

Kamień, Słupia, Gniewno.

3. Zespoły folwarczne w gminie Debrzno

Boboszewo, Bolesławowo, Bolesławowo – Kostrzyca, Buchowo, Gniewno, Jeleniec, Kamień, Michałowo, Poręba /Stare Gronowo/, Rozdoły, Różankowo /Główna/, Słupia, Skowarnki, Stanisławka, Stare Gronowo, Uniechówek

Poniżej przedstawiono załącznik ilustrujący uwarunkowania środowiska kulturowego /załącznik graficzny nr 5/.

Załącznik graficzny nr 5
Uwarunkowania środowiska kulturowego

V. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

1. Uwarunkowania zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

1.1. Użytkowanie gruntów

Powierzchnia geodezyjna Gminy Debrzno wynosi 22 403 ha, co stanowi 1,22 % powierzchni województwa pomorskiego¹, w tym miasta – 751 ha, obszaru wiejskiego – 21 652 ha (wg stanu na 1.01.2007 r.).

Tabela 1. Powierzchnia geodezyjna Gminy Debrzno według kierunków wykorzystania na tle województwa pomorskiego

Wyszczególnienie	Powierzchnia /ha/	Udział /%/	Woj. pomorskie /%/
Ogółem	22 403	100,0	100,0
Użytki rolne	15 088	67,3	51,2
w tym:			
- grunty orne	13 453	60,0	38,7
- sady	128	0,6	0,3
- łąki trwałe	687	4,6	6,3
- pastwiska trwałe	459	3,0	4,0
- grunty rolne zabudowane	286	1,3	1,2
- grunty pod rowami	75	0,3	0,7
Lasy i grunty leśne	5 857	26,1	36,8
Tereny zadrzewione i zakrzaczone	54	0,2	0,4
Użytki ekologiczne	0	0,0	0,1
Wody stojące i płynące	213	1,0	4,0
Grunty zabudowane i zurbanizowane	737	3,3	4,7
Tereny różne i nieużytki	454	2,0	2,8

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów. Stan w dniu 1.01.2007 r. Starostwo Powiatowe w Człuchowie

W przestrzeni gminy dominują użytki rolne (67,3% powierzchni całkowitej), drugą, pod względem zajmowanej powierzchni, grupę użytków stanowią lasy i grunty leśne, kształtując wskaźnik lesistości gminy na poziomie 26,1%, (na obszarze wiejskim – 26,9%). (Tab. 1)

Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej wypełniają równomiernie przestrzeń gminy, jedynie wschodnie i zachodnie tereny przygraniczne charakteryzują się mniejszym udziałem użytków rolnych na korzyść lasów. W grupie użytków rolnych zaznacza się wysoki udział gruntów ornych (89,2% UR) przy niskim odsetku trwałych użytków zielonych (7,6% UR).

Także obszar miasta posiada wyraźnie rolniczy charakter użytkowania, o którym decyduje wysoki udział użytków rolnych (67,3% powierzchni całkowitej). Lasy i wody zajmują 15,7%, zaś tereny zabudowane i zurbanizowane - zaledwie 17,8% powierzchni miasta.

¹ W wyniku nowych pomiarów powierzchnia geodezyjna gminy została zweryfikowana i w porównaniu ze stanem na 1.01.2000 r jest mniejsza o 14 ha (obowiązuje od 1.01. 2006 r.)

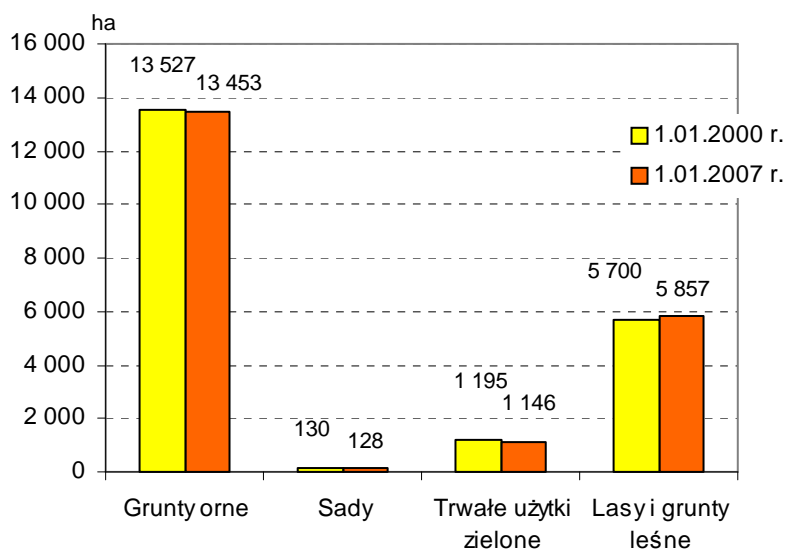
Zmiany w strukturze użytkowania gruntów w latach 2000 – 2007

Zmiany legislacyjne wprowadzone w prawie geodezyjnym i kartograficznym² uniemożliwiają kompleksową ocenę zmian, jakie zaszły w badanym okresie w strukturze użytkowania terenu. Zawężona, z konieczności, analiza zmian wykazała następujące procesy i tendencje pomiędzy 1.01.2001r.– 1.01.2007r.:

- przyrost powierzchni lasów i gruntów leśnych - z 5 700 ha do 5 857 ha, tj. o 157 ha (o 2,8%), powodujący wzrost wskaźnika lesistości gminy z 25,4% do 26,1% (dla porównania, w analogicznym okresie, powierzchnia lasów w powiecie człuchowskim wzrosła średnio o 2,2%, zaś w województwie pomorskim o 2,5%),
- zmniejszenie powierzchni przestrzeni rolniczej - gruntów ornych, sadów i trwałych użytków zielonych – z 14 852 ha do 14 727 tj. o 2,5% (w powiecie śr. o 0,2%, w województwie o 0,5%)
- zmniejszenie powierzchni dróg – z 562 ha do 544 ha, tj. o 3,2% (w powiecie śr. o 5,3%, w województwie o 11,4%)
- przyrost powierzchni nieużytków – z 398 ha do 437 ha, tj. o 9,8% (w powiecie śr. o 4,3%, w województwie spadek o 2,7%).

Z uwagi na opisane różnice w sposobie zliczaniu użytków rolnych w latach 2000 i 2007, ocenę zmian powierzchni użytków rolnych zawężono do podstawowej jej części, tj. gruntów ornych, sadów oraz łąk i pastwisk. Zachodzące zmiany w powierzchni wybranych grup użytków gruntowych obrazuje poniższy wykres.

Wykres 1. Gmina Debrzno. Zmiany w powierzchni wybranych grup użytków gruntowych w latach 2000-2007

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów. Stan w dniu 1. 01 2000 r. i 1.01.2007 r. Starostwo Powiatowe w Człuchowie

² Zmiany wprowadzone w ustawie Prawo geodezyjne i kartograficzne (Rozporządzenie z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków, Dz. U. Nr 38, poz. 454) wprowadziły różnice zakresowe w stosunku do lat poprzednich polegające głównie na włączeniu do użytków rolnych: gruntów rolnych zabudowanych, obejmujących tereny zabudowy siedliskowej mieszkalnej, produkcyjnej i tereny zajęte przez przetwórstwo rolne (dotychczas ujmowanych w pozycji „grunty zabudowane i zurbanizowane”), gruntów pod stawami (ujmowanych w pozycji „wody śródlądowe stojące”) oraz rowów (stanowiących wcześniej odrębną pozycję).

Przedstawione tendencje zmian są na ogół pozytywne z punktu widzenia ochrony środowiska i równoważenia rozwoju gminy. Kurczenie się przestrzeni rolniczej następuje głównie na skutek zalesiania najsłabszych gruntów, częściowo zaś na potrzeby związane z urbanizacją.

1.2. Struktura jakościowa użytków rolnych

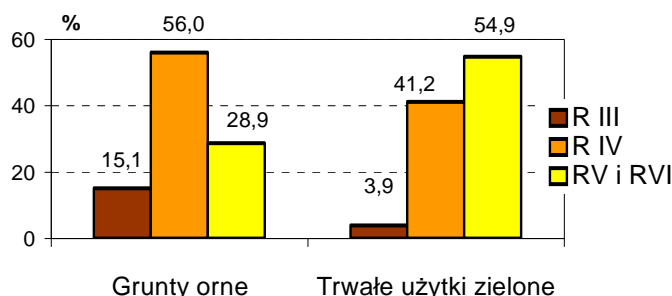
W pokrywie glebowej gminy dominują gleby wytworzone z glin zwałowych (z reguły glin lekkich) oraz z piasków gliniastych. Stanowią je dość żyzne gleby brunatne klas bonitacyjnych IIIa, IIIb i IVa oraz kompleksów glebowo-rolniczych: 2– pszennego dobrego i 4– żytniego bardzo dobrego. Kompleksy te stanowią około 55% gruntów ornych gminy.

Pozostałe grunty orne wytworzone z piasków słabogliniastych i luźnych należą do słabszych kompleksów żytnich (kompleksy: 5, 6, 7) i zbożowo-pastewnych (kompleks 9).

Niewielką obszarowo grupę stanowią gleby organiczne – torfowe i mułowo-torfowe, które wypełniają doliny rzek Debrzynki, Chrząstkowy oraz ich dopływów. W użytkowaniu rolniczym znajdują się torfowiska niskie i gleby mułowo-torfowe tworzące trwałe użytki zielone średniej jakości – głównie kompleksu 2z (około 80% użytków zielonych), pozostałe - to użytki zielone słabe i bardzo słabe - kompleksu 3z.

Na obszarze wiejskim wśród gruntów ornych przeważają gleby klasy IV (ze znaczną przewagą kl. IVa), zaś wśród łąk i pastwisk trwałych - gleby klasy V i VI (Wykres nr 2).

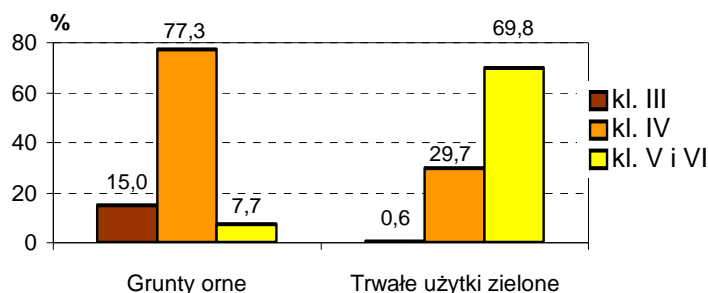
Wykres 2a. Gmina Debrzno. Bonitacja użytków rolnych w klasach (obszar wiejski)

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Debrznie. Stan na 1.01.2007 r.

Na terenie miasta zaznacza się zdecydowana dominacja gruntów ornych średnich (kl. IV) zaś w grupie trwałych użytków zielonych – gleb słabych i bardzo słabych (kl. V i VI). Widoczny jest bardzo niski udział gruntów ornych słabych, co świadczy o ich sukcesywnym przeznaczaniu (w przeszłości i obecnie) na cele budowlane.

Wykres 2b. Gmina Debrzno. Bonitacja użytków rolnych w klasach (obszar wiejski)

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Debrznie. Stan na 1.01.2007 r.

Mimo ogólnie korzystnych dla rolnictwa gleb, ich rozkład w przestrzeni gminy jest nierównomierny i znacznie zróżnicowany. Najlepsze dla produkcji rolnej gleby koncentrują się w południowej części gminy w otoczeniu miasta Debrzno (kompleksy gruntów rozciągające się od Michałowa i Grzymisława w kierunku Gniewna i Główna oraz Bolesławowa i Boboszewa). Największy jednolity i zwarty kompleks dobrych gleb występuje w pn.-środkowej części gminy, rozciągając się od Buchowa i Strieczony, w kierunku Słupi, Myśligoszcza i Służewa. Mniejsze obszary żyznych gleb znajdują się także w pn.-zach. części gminy - oddzielone od w/w arealów doliną Chrzastawy i pasmem lasów (rejon wsi: Pokrzywy, Uniechów i Uniechówek).

Gleby słabe i bardzo słabe grupują się w rejonie wsi: Prusinowo, Nierybie, Pędziszewo, Skowarnki, Kamień, Stare Gronowo, Buka i Poręba. Grunty te z reguły sąsiadują z kompleksami leśnymi.

Zmiany w strukturze jakościowej użytków rolnych oraz zalesienia gruntów prywatnych w latach 2000 – 2007

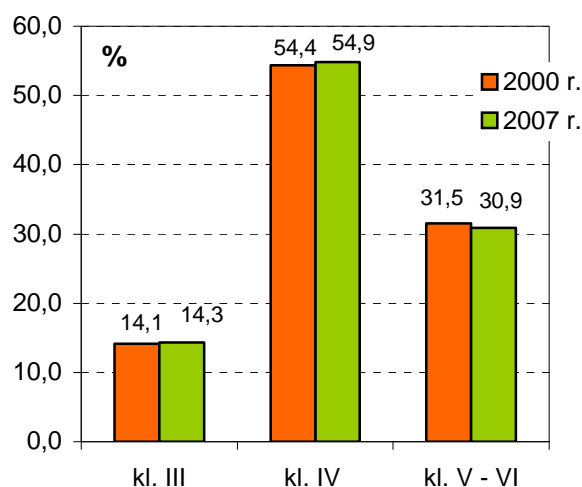
Zmiany w strukturze jakości użytków rolnych postępują stosunkowo wolno. W latach 2000 – 2007 nastąpiła nieznaczna poprawa struktury przejawiająca się wzrostem udziału gleb klasy III i kl. IV, oraz spadkiem udziału gleb kl. V i VI. W użytkowaniu rolniczym nadal pozostaje duży odsetek gruntów słabych (ok. 31% UR). Zmiany w strukturze jakościowej użytków rolnych przedstawia wykres 3.

Proces zalesień prywatnych gruntów nieprzydatnych rolniczo realizowany był na obszarze gminy w niewielkim zakresie. Do 2002 r. wnioski o zalesienie złożone przez rolników z terenu gminy Debrzno do Starostwa Powiatowego w Człuchowie dotyczyły około 100 ha gruntów rolnych.

W 2002 r. - zgodnie z przyznanym limitem - zalesiono 2 ha tych gruntów w Starym Gronowie, w 2003 r. zalesiono - 7,25 ha w miejscowościach: Cierzenie, Uniechów oraz Stare Gronowo.

Od 2004 roku proces zalesiania prywatnych gruntów rolnych został czasowo zahamowany ze względu na zdezaktualizowane w tym zakresie obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Debrzno oraz brak planu zagospodarowania przestrzennego, które to dokumenty umożliwiałyby zalesianie wnioskowanych przez rolników gruntów.

Wykres 3. Gmina Debrzno. Zmiany w strukturze jakościowej użytków rolnych w latach 2000–2007 (obszar wiejski)

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Debrznie

Na terenie miasta zmiany dotyczyły niewielkiego spadku udziału gleb klas V i VI na rzecz pozostałych klas, co spowodowane było wyłączeniem ich z użytkowania rolniczego na cele budowlane.

1.3. Struktura stanu władania gruntów

W strukturze władania gruntów dominujący udział posiada Skarb Państwa³, który jest właścicielem 11 109 ha, tj. 49,8% gruntów obszaru Gminy. W Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa znajduje się 4 899 ha, zaś w zarządzie PGL Lasy Państwowe – 5 835 ha. Ogółem Skarb Państwa jest właścicielem 97,0% lasów oraz 31,5% użytków rolnych gminy. Grunty we władaniu osób fizycznych⁴ zajmują 9 126 ha (40,9%), w tym wchodzące w skład gospodarstw indywidualnych – 8 953 ha, grunty gminne i międzygminne⁵ - 570 ha (2,6 %), zaś grunty pozostałych użytkowników - 2 675 ha (8,3%), w tym (utworzonych w okresie obowiązywania dotychczasowego studium) spółek prawa handlowego – 2 488 ha.

Na obszarze miasta przeważają grunty osób fizycznych (54,6 powierzchni ogółem), w tym przeważająca ich większość wchodzi w skład gospodarstw rolnych (47,7% powierzchni ogółem). Drugą pod względem powierzchni grupę stanowią grunty Skarbu Państwa (25,3%) - głównie użytki rolne w Zasobie WRSP, lasy PGL oraz wody powierzchniowe płynące. Grunty komunalne zajmują 14,8% powierzchni miasta, zaś pozostałe – 3,3%.

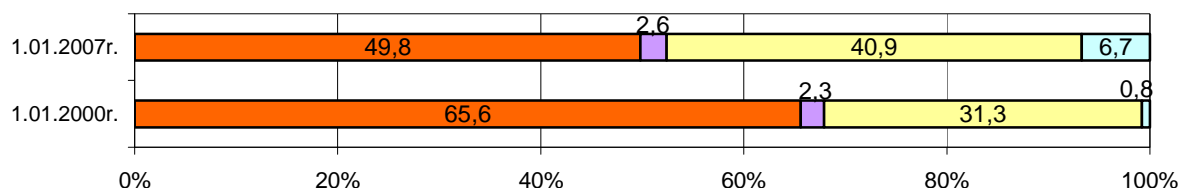
Zmiany w strukturze władania gruntów ogółem w latach 2000 - 2007

Zmiany we władaniu, jakie zaszły w analizowanym okresie dotyczą przede wszystkim znaczącego spadku udziału Gruntów SP - głównie na rzecz gruntów prywatnych oraz gruntów pozostałych (Wykres 4).

³ Geodezyjny wykaz gruntów Grupy rejestrowe 1, 2, 3

⁴ j.w. Grupa rejestrowa 7

Wykres 4. Struktura stanu władania gruntów ogółem. Zmiany w latach 2000 - 2007.

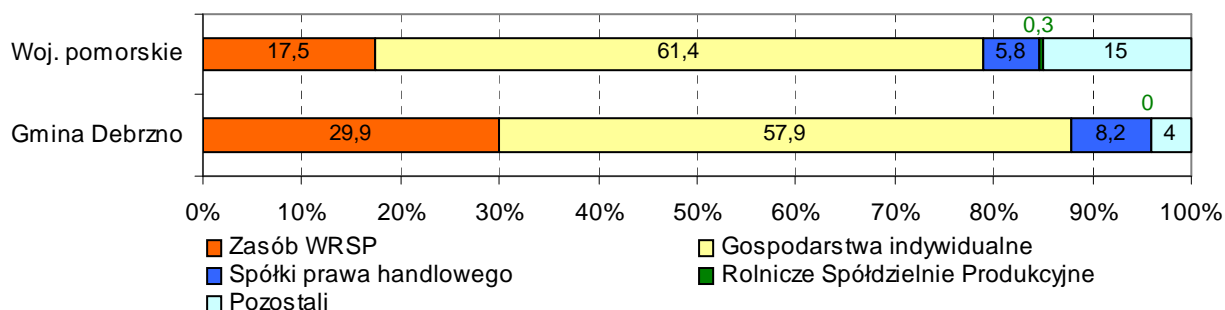

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów. Starostwo Powiatowe w Człuchowie

Władanie użytkami rolnymi (UR)

Rolnicza przestrzeń produkcyjna w przeważającej większości znajduje się we władaniu gospodarstw rolnych należących do osób fizycznych – 8 729 ha (57,9% UR gminy). Znaczny odsetek gruntów rolnych nadal pozostaje w Zasobie WRSP – 4 506 ha (29,9% UR). Spółki prawa handlowego posiadają 1 238 ha UR (8,2%). Pozostałe użytki rolne - 2,4 % nie stanowią na ogół przestrzeni rolniczej (grunty Lasów Państwowych, gminy, powiatu, osób fizycznych niebędących rolnikami itp.). Na obszarze gminy nie ma Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych. Strukturę władania użytkami rolnymi gminy na tle województwa obrazuje poniższy wykres.

Wykres 5. Struktura stanu władania użytków rolnych. Stan na 1.01.2007 r.

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów. Stan w dniu 1.01.2007 r. Starostwo Powiatowe w Człuchowie

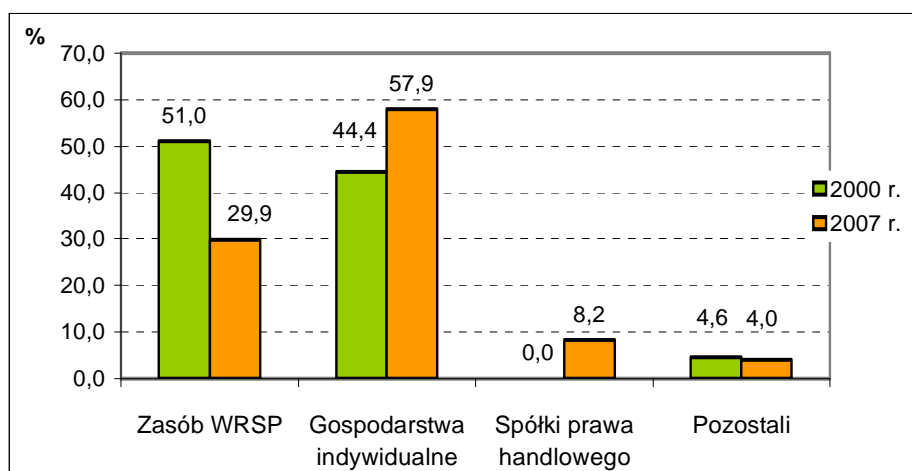
W granicach miasta użytki rolne w większości należą do prywatnych gospodarstw rolnych (72,0% powierzchni UR ogółem). W Zasobie WRSP pozostaje 13,6% UR.

Zmiany w strukturze władania użytków rolnych w latach 2000-2007

W latach 2000 – 2007 zaszły znaczące zmiany w strukturze władania przestrzenią rolniczą gminy. Duża część użytków rolnych przeszła z Zasobu WRSP do sektora prywatnego (gospodarstw indywidualnych i spółek prawa handlowego (Wykres 6).

⁵ j.w. Grupy rejestrowe 4, 5

Wykres 6. Zmiany w strukturze władania użytków rolnych w latach 2000 - 2007

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów. Starostwo Powiatowe w Czulowie

Grunty pozostające w Zasobie WRSP są w ok. 95% zagospodarowane rolniczo. Główną formą ich rozdysponowania jest wieloletnia dzierżawa, przy czym z każdym rokiem dynamicznie maleje powierzchnia dzierżaw na rzecz gruntów sprzedanych. Spośród niezagospodarowanych gruntów pozostających w Zasobie duża część, z uwagi na swą niską jakość kwalifikuje się do zalesienia.

1.4. Organizacja rolnictwa i struktura agrarna gospodarstw rolnych.

Rolnictwo - pod względem tradycji, znaczenia i zajmowanej przestrzeni, pozostaje główną funkcją w gminie. Kontynuowany jest proces przekształceń własnościowych majątku przejętego do Zasobu WRSP, sukcesywnie postępuje pełna prywatyzacja obiektów i gruntów. Dawny wieloprzestrzenny układ rozłogów charakterystyczny dla byłych PGR uległ utrwaleniu w postaci wielkoarealowych gospodarstw prywatnych. Tworzą je z reguły silnie zainwestowane ośrodki gospodarcze z zespołem budynków produkcyjnych oraz powiązane z nimi organizacyjnie areale gruntów rolnych. Na terenie mniejszych folwarków znaczna część zabudowań gospodarczych (głównie obiektów hodowlanych) została rozebrana (m.in. w Jeleńcu, Różankowie, Skowarnkach, Kamieniu). W części z nich pozostawiono jedynie budynki obsługi technicznej, warsztaty i magazyny. Wyjątek stanowi gospodarstwo w Boboszewie, gdzie zabudowania gospodarcze w dużym ośrodku produkcyjnym zostały całkowicie rozebrane. Z ośrodków gospodarczych wydzielono i sprzedano gorzelnie.

Wielu nowych właścicieli lub dzierżawców dokonało zmiany funkcji w części budynków hodowlanych, z których do najważniejszych należą: dokończenie adaptacji budynków byłych ferm bydła mlecznego UO 640 - w Barkowie II (na fermę trzody i drobiu) i w Uniechówku (na fermę trzody), przebudowa starych obór i cielętnika w Buchowie na fermę drobiu oraz obór na tuczarnię w Rozworach. Jednocześnie większość z tych budynków poddano gruntownej modernizacji (w tym także przy wykorzystaniu pomocowych funduszy unijnych).

Według ostatniego Powszechnego Spisu Rolnego na obszarze gminy znajdowało się 646 gospodarstw ogółem, o łącznej powierzchni 10 789 ha użytków rolnych, w tym 455 indywidualnych gospodarstw rolnych (powyżej 1 ha UR), gospodarujących na powierzchni 10 699 ha użytków rolnych.

Na obszarze gminy działalność rolniczą prowadzą trzy wielkoobszarowe spółki rolne: PPZ Przybkowo Sp. z o.o. - w Gniewnie, Poldanor SA - w Uniechówku i PRH Stawnica Sp. z o.o. - w Boboszewie, oraz duże i bardzo duże gospodarstwa prywatne w: Słupi, Starym Gronowie, Skowarnkach, Pokrzywach, Głównie, Stanisławce - są to przedsiębiorstwa rolne utworzone na bazie dawnych państwowych zakładów rolnych. Obok nich funkcjonują tradycyjne gospodarstwa indywidualne, skupiające się szczególnie we wsiach: Nowe Gronowo, Strieczona, Słupia, Uniechów, Rozwory, Myśligoszcz, Grzymisław i Cierzenie.

W strukturze agrarnej gospodarstw uwidoczniła jest tendencja do polaryzacji gospodarstw w kierunku wzrostu udziału gospodarstw dużych oraz najmniejszych.

Tabela 2. Struktura agrarna indywidualnych gospodarstw rolnych w 2002 r.
(wg siedziby użytkownika)

Liczba gospodarstw	Grupy obszarowe użytków rolnych w ha			
	1-5	5-10	10-15	15 i więcej
Ogółem				
455	151	44	74	186
Struktura 2002 r. %	33,2	9,7	16,3	40,9
Struktura 1996 r. %	22,8	13,0	21,9	42,2

Źródło: PSR 1996, PSR 2002

Zmiany w strukturze obszarowej indywidualnych gospodarstw w latach 1996 – 2002

W strukturze obszarowej gospodarstw zachodzą pozytywne zmiany. W latach 1996 – 2002 nastąpił spadek liczby indywidualnych gospodarstw rolnych z 483 do 455, tj. o blisko 6%, przy czym wzrosła zajmowana przez nie powierzchnia użytków rolnych z 9 764 ha do 10 699 ha, tj. o około 10%. Następnym tych zmian był wzrost średniej powierzchni indywidualnego gospodarstwa rolnego z 20,2 ha do 23,5 ha UR (w 2005 r. średnia wielkość gospodarstwa wynosiła 24,97 ha⁶). Największy spadek uwidocznił się w grupie gospodarstw średnich (5-15 ha UR) - ze 169 do 118 (tj. o około 30%). Pozytywnym zjawiskiem było także zwiększenie areалу użytków rolnych w gospodarstwach dużych i bardzo dużych (15 ha i więcej) z 7 695 ha do 9 150 ha, tj. o blisko 1,5 tys. ha (19%), mimo niewielkiego spadku ich liczby. Gospodarstwa te stanowiły 41% ogólnej liczby i zajmowały 85 % powierzchni UR indywidualnych gospodarstwach rolnych. Jednocześnie nasilił się proces polaryzacji gospodarstw - niekorzystnym obserwowanym zjawiskiem jest wzrost o 37% liczby gospodarstw małych i bardzo małych (1-5 ha) – ze 110 do 151 ha. Gospodarstwa te w przeważającej większości nie prowadzą działalności rolniczej.

Wśród użytkowników indywidualnych gospodarstw następuje systematyczna wymiana pokoleniowa, uprawnieni rolnicy, chętnie przechodzą na rentę strukturalną a ich następcy korzystają z funduszy unijnych oraz uzupełniają wymagane wykształcenie rolnicze.

⁶ Źródło: Strategia rozwoju Miasta i Gminy Debrzno na lata 2006-2013. UMiG Debrzno

1.5. Produkcyjność i kierunki produkcji rolnej

Podczas ostatniego spisu rolnego (PSR 2002) w gospodarstwach indywidualnych odłogowano 6,6% gruntów ornych (w 1996 – 5,9%). Po uruchomieniu dopłat obszarowych część wieloletnio odłogowanych gruntów została zagospodarowana rolniczo, jednakże w gospodarstwach rolnych nadal znajdują się grunty rolne nie uprawiane z uwagi na swą niską przydatność dla rolnictwa.

Produkcja roślinna – stan istniejący i zmiany w latach 1996 - 2002

W produkcji rolnej dominował kierunek produkcji roślinny (podobnie jak w okresie poprzednim). Z ogólnej liczby gospodarstw uprawą zbóż zajmowało się 63% gospodarstw, ziemniaków – 55%, rzepaku – 3%, warzyw – 10%, roślin pastewnych – 17%.

Tabela 3. Struktura zasiewów poszczególnych upraw w gminie w latach 1996 i 2002 %/

Wyszczególnienie	Ogółem zasiewy	Zboża	Ziemniaki	Przemysłowe	Pastewne	Pozostałe
2002	100,0	86,5	4,4	3,5	1,7	0,9
1996	100,0	83,6	8,7	0,7	4,4	1,7

Źródło: PSR 1996, PSR 2002

W porównaniu z okresem poprzednim w strukturze upraw roślin rolniczych nastąpił dalszy wzrost udziału zbóż oraz zmniejszenie upraw ziemniaków i roślin pastewnych. Zwiększenie upraw zbożowych i rzepaku świadczy o bardziej rynkowym nastawieniu produkcji rolniczej. Na terenie Gminy funkcjonuje Zrzeszenie Producentów Zbóż i Rzepaku „Rola” z/s w Człuchowie.

Dogodne warunki klimatyczno-glebowe oraz wieloletnie tradycje sprawiły, że w gminie Debrzno rozwinęła się produkcja sadownicza, która koncentruje się głównie w rejonie miasta i w obrębie Grzymisław. Przeważają tu wieloletnie plantacje krzewów - aronii i porzeczki oraz truskawek. W rejonie wsi Strzechona znajduje się sad jabłoniowy o powierzchni ok. 100 ha. Producenci owoców miękkich z obszaru Gminy utworzyli w 2004 r. Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw „Jagoda”, w ramach którego odbywają się liczne szkolenia przygotowujące producentów do uzyskania certyfikatu jakości, a także spotkania w sprawie organizacji rynków zbytu. Problem stanowią niestabilne ceny owoców miękkich, które zniechęcają rolników do aktywnych działań na rzecz tworzenia lokalnego rynku tych owoców.

Od roku 2004 na obszarze gminy funkcjonuje jedno gospodarstwo ekologiczne w Nowym Gronowie specjalizujące się w uprawie owoców jagodowych (w 2005 roku odbyło się szkolenie nt. „Zintegrowanych produkcji owoców miękkich”, w wyniku którego 2 rolników przestawiło część swoich gospodarstw na produkcję owoców metodami ekologicznymi).

Produkcja zwierzęca – stan istniejący i zmiany w latach 1996 - 2002

W 2002 r. w gospodarstwach rolnych hodowano 1 429 szt. bydła, w tym 650 krów (w porównaniu z 1996 r. nastąpił spadek pogłowia - o 36% bydła i 33% krów). Wzrosło natomiast pogłowie trzody chlewnej - do 11 072 szt. tj. o 17% (PSR 2002).

Z ogólnej liczby gospodarstw bydło posiadało 29%, trzodę chlewną - 38%, konie - 3 %, drób - 47% gospodarstw, około 25% gospodarstw nie posiadało podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich. Obsada zwierząt wynosiła 26 szt. dużych / 100 ha UR.

Na obszarze gminy stosunkowo dobrze rozwinięta jest hodowla trzody, zarówno w systemie tradycyjnym, jak też fermowym (przemysłowe ферmy tuczu w Uniechówku, Gniewnie i w Barkowie II). Na terenie gminy znajdują się także dwa obiekty skoncentrowanej hodowli drobiu – ferma w Barkowie II i ferma w Buchowie (obie ферmy powstały na bazie adaptowanych budynków hodowli bydła). Tylko w jednym z byłych ośrodków po pgr - w Słupi - utrzymana została hodowla bydła mlecznego.

Największe ośrodki produkcji rolnej prowadzące hodowlę zwierząt gospodarskich:

1. Uniechówek – ferma tuczu trzody chlewnej Poldanor
2. Gniewno - ferma tuczu trzody chlewnej Przybkowo
3. Barkowo II
 - a) ferma tuczu trzody chlewnej Przybkowo
 - b) ferma drobiu (brojlery)
4. Buchowo – ferma drobiu (indyki)
5. Słupia – ferma bydła mlecznego
6. Rozwory – ferma tuczu trzody chlewnej
7. Uniechów – ferma tuczu trzody chlewnej
8. Stanisławka - ferma tuczu trzody chlewnej

Największe ośrodki rolne – obecnie prowadzą wyłącznie produkcję roślinną

1. Skowarnki
2. Pokrzywy
3. Główna - Przybkowo
4. Stare Gronowo

Uwarunkowania dla produkcji biomasy energetycznej.

Na obszarze gminy panują korzystne warunki do produkcji biomasy rolniczej na cele energetyczne. Jak dotychczas produkcja ta nie jest prowadzona, chociaż potrzebę jej rozwoju sformułowano w dokumentach strategicznych gminy.

Wysoki udział w strukturze zasiewów zbóż i rzepaku gwarantuje powstawanie nadwyżek słomy - trudnej do zagospodarowania, przy stosunkowo jej małym lokalnym zapotrzebowaniu na cele hodowlane. Ponadto korzystne warunki klimatyczne – glebowe umożliwiają uprawę różnorodnych roślin energetycznych, w tym roślin jednorocznych służących do produkcji biopaliw płynnych (rzepak, żyto, kukurydza) a także plantacji roślin energetycznych służących do produkcji biomasy stałej. Większość roślin energetycznych została od 1 stycznia 2007 r. objęta unijnym systemem pomocy do upraw energetycznych (dopłaty obszarowe)⁷.

Grunty orne o odpowiednio wysokim i ustabilizowanym poziomie wód gruntowych, podobnie jak mineralne użytki zielone (zwłaszcza leżące w sąsiedztwie wód płynących i stojących), stanowią bardzo dobre naturalne siedliska dla wierzby i topoli energetycznej oraz miskanta i mozgi trzcinowatej. Słabsze i suchsze gleby nadają się pod uprawę róży wielokwiatowej, robinii akacjowej oraz – przy odpowiednim nawożeniu – malwy pensylwańskiej (ślazowca) i rdestów. Jednakże warunkiem powodzenia uprawy roślin na plantacjach energetycznych jest staranny dobór gatunku, odmiany lub genotypu rośliny do danego stanowiska.

⁷ Źródło: ARiMR.

Obecność fermowych ośrodków hodowlanych sprawia, że gmina dysponuje także znaczącymi możliwościami produkcji biogazu rolniczego i wykorzystania na cele energetyczne.

1.6. Techniczna obsługa rolnictwa i przetwórstwo rolne

Zaopatrzeniem rolników w nawozy, pasze, środki ochrony roślin i inne artykuły do produkcji rolnej zajmuje się PPUH „Agromix” w Debrznie. Poza tym środki do produkcji rolnej oferują pobliskie przedsiębiorstwa usługowo-handlowe w Człuchowie („Agrochem”) i w Lipce („Euromasz”) oraz liczne dealerskie wiejskie punkty sprzedaży pasz, nawozów, gazu, itp. Sprzedaż kwalifikowanego materiału nasiennego prowadzi Gospodarstwo Nasienne „KASZUBA” w Debrznie, Zrzeszenie Producentów „Rola” oraz PPHU „Interrol” w Człuchowie. Usługi inseminacyjno-weterynaryjne świadczone są przez specjalistów z Debrzyna i Człuchowa. Naprawy i remonty maszyn rolniczych dokonywane są w lokalnych zakładach usługowych oraz w Złotowie („Unimetal”). Usługi budowlane, ślusarskie, transportowe świadczą lokalne zakłady usługowe. Rozwoju wymagają usługi agrotechniczne i związane z atestacją opryskiwaczy.

Skup zbóż i rzepaku prowadzony jest głównie w ramach działalności Zrzeszenia „Rola”, oraz przez okoliczne firmy lokalne. Ziemniaki skupowane są przez Zakłady Ziemniaczane w Pile i w Słupsku. Sezonowo surowce rolnicze skupowane są przez lokalne gorzelnie – w Kamieniu, Debrznie i Starym Gronowie. Skup owoców organizuje grupa producentów owoców „Jagoda”. Mleko odwożone jest bezpośrednio od rolników do mleczarni w Chojnicach i w Złotowie. Brak na terenie gminy podmiotów zajmujących się skupem żywca. W Debrznie funkcjonuje lokalna masarnia oraz młyn gospodarczy walcowy o wydajności 12 t. W 2002 r. w ramach programu Czysty Biznes Fundacji „Partnerstwo dla środowiska” uruchomiono młyn żarnowy do przemiału zbóż (o wydajności 2 t). Uruchomienie linii technologicznej przemiału zbóż umożliwiło okolicznym rolnikom korzystanie z usługi przemiału małych ilości zbóż, w tym z gospodarstw ekologicznych (trwają prace nad utworzeniem Eko-Muzeum Młynarstwa Powiatu Człuchowskiego).

Suszarnia zbóż w Różankowie (Główno) oraz ubojnia w Przybkowie (obiekty po byłych pgr) działają obecnie wyłącznie na potrzeby własnych przedsiębiorstw.

Wykształcenie w zakresie rolnictwa mieszkańcy gminy zdobywają przede wszystkim w Zespole Szkół Agrobiznesu w Człuchowie.

1.7. Dochodowość indywidualnych gospodarstw rolnych

Użytkownicy gospodarstw rolnych w gminie Debrzno są w wysokim stopniu związani z pracą we własnym gospodarstwie. Spośród 659 gospodarstw - wyłącznie rolniczą działalność prowadziło 81% użytkowników, rolniczą i pozarolniczą – 7%, wyłącznie pozarolniczą – niespełna 1% gospodarstw. Żadnej działalności gospodarczej nie prowadziło 11% gospodarstw (PSR 2002).

Dochody z działalności rolniczej we własnym gospodarstwie indywidualnym stanowiły główne źródło utrzymania dla blisko połowy gospodarstw domowych na terenie gminy, w tym dla 32,5% dochody te stanowią 90 – 100% dochodów w domowym budżecie (około dwukrotnie więcej niż w pozostałych gminach powiatu człuchowskiego).

Gmina Debrzno zajmowała pierwsze miejsce w powiecie człuchowskim pod względem wartości towarowej produkcji rolnej na 1 gospodarstwo rolne, zaś drugie – pod względem towarowości tej produkcji na 1 ha użytków rolnych (po gm. Przechlewo).

1.8. Program Odnowy Wsi Pomorskiej

Gmina Debrzno bardzo aktywnie uczestniczy w programie Odnowy Wsi Pomorskiej. W latach 2001 – 2005 w Programie uczestniczyły następujące miejscowości: Stare Gronowo, Słupia, Uniechów, Strieczona, Skowarnki, Cierzenie, Boboszewo. Zadania zrealizowano częściowo z dotacji uzyskanej w ramach Pilotażowego Programu Odnowy Wsi Pomorskiej, w tym z Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Pomorskiego oraz ze środków uzyskanych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego, Działanie 2.7 „Odnowa Wsi oraz Zachowanie Dziedzictwa Kulturowego.

Program Odnowa ... cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców pozostałych miejscowości Gminy, którzy samodzielnie oraz w ramach programu „Obywatele i Samorząd Lokalny” tworzą dziesięcioletnie plany-strategie własnego rozwoju oraz zabiegają o środki pozabudżetowe z różnych źródeł.

1.9. Program Leader +

Gmina Debrzno oraz 10 gmin wiejskich z terenu województw pomorskiego, kujawsko-pomorskiego i zachodniopomorskiego jest członkiem Fundacji Naszyjnik Północy.

W roku 2005 gmina Debrzno wystąpiła jako wnioskodawca do I Schematu Pilotażowego Programu LEADER+ dla 11 gmin miejsko-wiejskich i wiejskich z terenu województw: pomorskiego (powiat człuchowski), zachodniopomorskiego, wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego. W wyniku tej inicjatywy powstała Lokalna Grupa Działania Naszyjnik Północy, która opracowała Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszaru Wiejskiego objętego projektem. Głównym celem programu jest poprawa warunków życia mieszkańców obszaru oraz promowanie metod zrównoważonego rozwoju. Działania LOK obejmują m.in. rozwój lokalnej przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy, ochronę starych zawodów, rozwój turystyki przyjaznej dla środowiska, wypromowanie produktów lokalnych itp. Obecnie realizowany jest II Schemat programu. Przedstawiciele gminy uczestniczą w licznych szkoleniach, wyjazdach studyjnych oraz targach promocyjnych w kraju i zagranicą.

1.10. Podsumowanie i wnioski wynikające z oceny stanu istniejącego oraz zachodzących przemian

- 1) Gmina Debrzno posiada typowo rolniczy charakter użytkowania terenu, o czym decyduje znacząca przewaga użytków rolnych i stosunkowo niski udział lasów. W latach 2000 – 2007 nastąpiły niewielkie zmiany w strukturze użytkowania przejawiające się przede wszystkim spadkiem udziału użytków rolnych oraz wzrostem udziału lasów i gruntów leśnych. Tempo tych zmian było szybsze niż średnio w powiecie człuchowskim i w województwie, ale wzrost lesistości dotyczył przede wszystkim gruntów Skarbu Państwa,
- 2) Proces zalesień prywatnych gruntów marginalnych przebiegał w bardzo ograniczonym zakresie. Powodem były - w początkowym okresie - bardzo niskie limity zalesień, w późniejszym zaś – brak planu zagospodarowania przestrzennego, który w sytuacji zwiększonego napływu wniosków rolników indywidualnych umożliwiałby prowadzenie w gminie racjonalnej polityki zalesieniowej,
- 3) Struktura jakościowa gleb rolniczych jest stosunkowo korzystna. Wśród użytków rolnych przeważają gleby klasy IV ze znacznym dodatkiem gleb klasy III. Jednakże w użytkowaniu rolniczym nadal pozostaje około 30% gruntów ornych i 55 % trwałych użytków zielonych gleb słabych i bardzo słabych klasy V i VI. W latach 2000 – 2007 nastąpiła niewielka poprawa w strukturze jakościowej użytków

- rolnych, polegająca na spadku udziału gleb klas V i VI na korzyść gleb klas III i IV. Z uwagi na uwarunkowania środowiskowe i ekonomiczne znaczną część pozostałych najsłabszych gruntów ornych należałoby trwale wyłączyć z użytkowania rolniczego, przy czym najkorzystniejszym kierunkiem działań jest ich sukcesywne zalesianie. Niezbędna jest kontynuacja procesu wyłączania z produkcji rolnej i zalesiania najsłabszych gruntów rolnych. W tym celu konieczne jest opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego, w którym w kompleksowy sposób zostaną wyznaczone grunty do zalesień,
- 4) W strukturze władania gruntów dominujący udział posiada Skarb Państwa, który jest właścicielem 97% lasów i 32% użytków rolnych gminy. Udział gruntów SP z każdym rokiem sukcesywnie maleje na rzecz gruntów sektora prywatnego oraz komunalnego. Proces ten dotyczy przede wszystkim transferu gruntów rolnych z Zasobu WRSP do prywatnych gospodarstw i przedsiębiorstw rolnych,
 - 5) Struktura agrarna gospodarstw jest stosunkowo korzystna. Wśród indywidualnych gospodarstw rolnych jednostki powyżej 15 ha UR stanowią 41% liczby oraz zajmują 85% powierzchni użytków rolnych. Lata 2000 – 2007 przyniosły utrzymanie i stabilizację wielkoobszarowej struktury agrarnej po PGR. W grupie indywidualnych gospodarstw rolnych obserwuje się pozytywne tendencje w kierunku spadku ogólnej ich liczby oraz wzrostu średniej powierzchni. Powiększa się także powierzchnia gruntów rolnych w użytkowaniu gospodarstw dużych i bardzo dużych. Procesowi koncentracji ziemi towarzyszy zjawisko polaryzacji gospodarstw,
 - 6) Produkcja rolna na terenie gminy opiera się przede wszystkim na uprawie zbóż i rzepaku oraz hodowli trzody chlewnej. W dużym stopniu jest to produkcja wysokotowarowa. Uwarunkowania przyrodnicze zadecydowały także o stosunkowo dobrze rozwiniętej produkcji owoców. Pozytywną rolę w aktywizacji rolników odgrywają działające na terenie gminy grupy producentów rolnych. Rolnictwo ekologiczne, mimo potencjalnie korzystnych warunków, jest bardzo słabo rozwinięte,
 - 7) Lokalne uwarunkowania klimatyczno-glebowe sprzyjają produkcji biomasy rolniczej na cele energetyczne (nasiona roślin rolniczych, słoma odpadowa z rolnictwa, plantacje roślin wieloletnich, biogaz rolniczy z ferm zwierzęcych). Obecnie ten kierunek produkcji rolnej nie jest prowadzony,
 - 8) Na obszarze gminy brakuje rozwiniętego przetwórstwa rolno-spożywczego i zorganizowanych rynków zbytu dla większości produktów rolniczych. Poziom wyposażenia w pozostałe usługi na rzecz rolnictwa jest zadowalający,
 - 9) Użytkownicy gospodarstw rolnych są w wysokim stopniu związani z pracą we własnym gospodarstwie a budżety ich gospodarstw domowych - od uzyskiwanych z tej pracy dochodów, co świadczy o ich dużej zależności od ogólnej sytuacji w rolnictwie. W 2002 r. aż około 80% indywidualnych gospodarstw rolnych prowadziło wyłącznie działalność rolniczą a tylko 1% - działalność mieszaną (rolniczą i pozarolniczą). Niezbędne są działania na rzecz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, w tym zróżnicowania dochodów w gospodarstwach rolnych,
 - 10) Ludność obszaru gminy Debrzno charakteryzuje się wysoką aktywnością w procesie kreowaniu lokalnej polityki rozwoju oraz w działaniu na rzecz poprawy warunków życia i pracy mieszkańców gminy. W latach 2000 – 2007 powstały różnorodne organizacje, stowarzyszenia oraz grupy działania, zrzeszające mieszkańców gminy oraz mieszkańców sąsiednich gmin i województw we wspólnych przedsięwzięciach na rzecz rozwoju lokalnego.

2. Uwarunkowania zagospodarowania leśnej przestrzeni produkcyjnej

Według stanu na 01. 01. 2007 r. (dane Starostwa Powiatowego w Człuchowie) lasy i grunty leśne zajmują w gminie 5 857 ha czyli 26,1 % jej powierzchni. Od roku 1998 nastąpiło zwiększenie powierzchni lasów o 0,3 %.

Na obszarze miasta i gminy przeważają lasy Skarbu Państwa administrowane głównie przez Nadleśnictwo Człuchów, zachodnie fragmenty terenu gminy przez Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie. Niewielki fragment – jeden oddział leśny /nr 67/ jest administrowany przez Nadleśnictwo Lipka.

Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie

Tereny nadleśnictwa rozciągają się w zachodniej oraz południowo-zachodniej części obszaru gminy.

W zasięgu gminy Debrzno znajduje się 1828,68 ha powierzchni obrębu Czarne Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie.

Średni wiek drzewostanów wynosi 53 lata, średnia zasobność 217 m³/ha, średni przyrost 4,06 m³/ha. Charakterystyczny jest bardzo wysoki udział siedlisk borowych (91,6 %) w ogólnej powierzchni siedlisk leśnych oraz gatunków iglastych w ogólnej powierzchni drzewostanów (95,9 %). Udział drzewostanów jednopiętrowych wynosi 99 %). Około 32 % drzewostanów występuje na gruntach porolnych. Wysoki udział siedlisk boru świeżego związany jest z ubóstwem siedlisk wykształconych z piasków i żwirów sandrowych. Żyźniejsze siedliska lasów mieszanych oraz lasów świeżych występują głównie w rejonach dolin rzecznych.

Dla Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie obowiązuje obecnie Plan urządzania lasów sporządzony na lata 01. 01. 2002 – 31. 12. 2011.

Nadleśnictwo Człuchów

Tereny Nadleśnictwa obejmują pozostałą, większą część gminy: centralną oraz wschodnią. Część wschodnia i północne fragmenty części centralnej znajdują się w granicach obrębu Lipie, część centralna oraz północno zachodnia w granicach obrębu Domisław.

Lasy administrowane przez Nadleśnictwo charakteryzują się rozdrobnieniem kompleksów leśnych.

W obrębie Lipie średni wiek drzewostanów to 49 lat, przeciętna zasobność wynosi 233 m³/ha, natomiast przeciętny przyrost 4,76 m³/ha. Siedliska borowe zajmują 66,9% ogólnej powierzchni siedlisk leśnych, drzewostany iglaste 74,7% ogólnej powierzchni drzewostanów. Przeważają drzewostany jednopiętrowe (96 %), połowa z nich jest jednogatunkowa (50,4 %). W granicach leśnictwa Gronowo, we wschodniej części terenu gminy, wskutek rozległych powierzchni sztucznych zalesień powojennych, wskaźnik wieku drzewostanów jest najniższy w nadleśnictwie. Duży udział powierzchniowy klasy odnowienia wpływa na najniższą wartość przeciętnej zasobności drzewostanów.

Z uwagi na udział żyznych, gliniastych gleb w tej części terenu gminy, siedliska boru świeżego dominują jedynie w południowo-wschodnim fragmencie terenu nadleśnictwa, na pozostałym obszarze przeważają siedliska boru mieszanego. W obszarach dolin rzecznych występują siedliska lasów mieszanych i lasów świeżych.

Dla Nadleśnictwa Człuchów obowiązuje obecnie Plan urządzania lasów na lata 01. 01. 2003 – 31. 12. 2012.

Poniżej przedstawiono załącznik ilustrujący uwarunkowania w zakresie rolnictwa i leśnictwa /załącznik graficzny nr 6/.

Załącznik graficzny nr 6
Rolnictwo i leśnictwo

VI. SYSTEM KOMUNIKACJI

Przez obszar gminy Debrzno w układzie południowy/zachód – północny/wschód przebiegają główne szlaki komunikacji o znaczeniu krajowym i o charakterze międzynarodowym. Są to:

- droga krajowa nr 22 Kostrzyn – Czarlin w północno-zachodniej części gminy,
- państwowa linia kolejowa nr 203 Tczew – Kostrzyn w południowo-wschodniej części gminy.

Oba szlaki tworzą południowy korytarz transportowy o znaczeniu regionalnym powiązany z europejskimi korytarzami transportowymi /m.in. z korytarzem IA i północnym, planowanym do włączenia w system europejski/ oraz zachodnim korytarzem regionalnym.

W paśmie tym przewiduje się przebudowę drogi krajowej do parametrów drogi ekspresowej (S22) oraz w dalszej perspektywie modernizację linii kolejowej.

1. Komunikacja drogowa

1.1. Podstawowy układ drogowy

Podstawowy układ drogowy gminy Debrzno stanowią:

- droga krajowa nr 22 relacji Kostrzyn – Czarlin w północno-zachodniej części gminy. Droga ta obsługuje ruch od zachodniej granicy Polski /z kierunku Berlina/ do krajów położonych na wschód od Polski, przenosząc ruch tranzytowy gospodarczy i turystyczny z Niemiec do Trójmiasta, na Mazury i do Kaliningradu,
- droga wojewódzka nr 188 relacji Człuchów – Debrzno – Złotów - Piła o znaczeniu regionalnym, przebiegająca równolegle do drogi krajowej i linii kolejowej. Droga ta zapewnia powiązania zewnętrzne i wewnętrzne gminy łącząc siedzibę miasta i gminy z Człuchowem – siedzibą powiatu oraz ze Złotowem – siedzibą sąsiedniego powiatu w woj. wielkopolskim.
- drogi powiatowe jako uzupełnienie powyższego układu funkcjonalnego komunikacji, o podstawowym znaczeniu, przebiegające w układzie promienistym w kierunku miasta Debrzno: Buszkowo – Prusinowo – Rozwory – Debrzno, Cierzenie – Stanisławka – Debrzno, Barkowo /gm. Człuchów/ – Strieczona – Debrzno (alternatywne połączenie, poprzez drogę krajową, miasta Debrzno z Człuchowem), Myśligoszcz – Słupia – Debrzno, Sępólno Krajeńskie i Kamień Krajeński /woj. kujawsko-pomorskie/ – Stare Gronowo – Debrzno, Mosiny /gm. Człuchów/ – Nowe Gronowo – Stare Gronowo i dalej do Debrzna.

Istotną rolę odgrywa również droga powiatowa przebiegająca poza granicą gminy, w bezpośrednim sąsiedztwie jej zachodniej granicy relacji Buszkowo – Czarne.

Wymienione wyżej ciągi dróg zabezpieczają prawidłowe powiązania pomiędzy poszczególnymi ośrodkami oraz prowadzą do interesujących, ze względu na walory przyrodnicze i kulturowe, atrakcyjnych turystycznie terenów m. in. Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Debrzynki” oraz Pojezierza Krajeńskiego.

W mieście Debrzno krzyżują się drogi do Człuchowa (17 km), Sępólna Krajeńskiego (26 km), Złotowa (27 km) i Szczecinka (49 km) przez Czarne (31 km).

Gmina Debrzno jest stosunkowo dobrze wyposażona w podstawową sieć drogową. Słabą stroną istniejącego układu jest brak utwardzonych dróg łączących poszczególne wsie w relacji wschód-zachód na północ od Debrzna.

W mieście Debrzno najważniejszy ciąg tranzytowy Człuchów-Złotów (**DW nr 188**) przebiega ulicami Wojska Polskiego-Traugutta (Kościuszki)-Harcerską.

Ogółem w wiejsko-miejskiej gminie Debrzno znajduje się **312** km dróg w tym:

Drogi	Ogółem km	Drogi utwardzone km
droga krajowa (<i>DK 22</i>)	12,4	12,4
droga wojewódzka (<i>DW 188</i>)	8,6	8,6
drogi powiatowe oraz drogi gminne, w tym miejskie	196	113
drogi dojazdowe do pól i lasów <i>(nienumerowane)</i>	95	-
razem	312	134

Materiały źródłowe: Urząd Miasta i Gminy Debrzno

Przy ogólnej powierzchni gminy Debrzno **224** km² wskaźniki gęstości sieci wynoszą:

wskaźnik gęstości sieci

ogółem

1,4 km/km²

w tym sieć dróg utwardzonych

0,60 km/km²

1.2. Ogólna charakterystyka dróg

a) droga krajowa i wojewódzka

Na obszarze gminy droga krajowa nr 22 relacji Kostrzyn – Czarlin prawie na całym odcinku posiada parametry klasy głównej. Odbyna się na niej ruch tranzytowy o charakterze gospodarczym i turystycznym. Odcinek drogi przebiegający w granicach gminy liczy łącznie ok. 12,4 km. Na całej drodze dopuszcza się ruch pojazdów o nacisku osi 115 kN. Planowana jest przebudowa drogi do parametrów klasy drogi ekspresowej.

Zarządcą drogi krajowej jest Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Gdańsku.

W południowo-wschodniej przebiega droga wojewódzka DW 188 relacji Człuchów – Debrzno – Złotów – Piła. Jest to ważna z punktu widzenia powiązań komunikacyjnych droga. Odbyna się na niej ruch lokalny i tranzytowy o charakterze gospodarczym i turystycznym. Droga posiada parametry klasy zbiorczej, długość odcinka w granicach gminy ok. 8,6 km.

Za stan drogi odpowiada Zarząd Dróg Wojewódzkich w Gdańsku.

Droga krajowa i wojewódzka w gminie Debrzno jest utrzymywana w zadowalającym stanie technicznym. Ocena

tego stanu określona wg systemu SOSN (gł. czynnik nośność wg badań w 1998r.) jest następująca:

stan zadawalający	11,2 km	53,30%
stan niezadawalający	9,8 km	46,70%

Stan ten w związku z prowadzonymi pracami remontowymi ulega ciągłej poprawie.

Tabela 1. Zestawienie dróg krajowych i wojewódzkich

Nr	Nazwa drogi	od km	do km	długość [m]	twarde [m]
DK 22	Wałcz - Chojnice	192+925	205+302	12 377	12 377
DW 188	Człuchów - Złotów	10+490	19+125	8 635	8 635
Razem:				21 012	21 012

b) drogi powiatowe

Sieć dróg powiatowych obejmuje 18 odcinków dróg, przeważnie klasy lokalnej, na niewielu odcinkach zbiorczej. Na terenie gminy drogi te są podstawowymi łącznikami z drogą krajową nr 22 i drogą wojewódzką nr 188 oraz drogami przebiegającymi w gminach sąsiednich.

Sieć dróg powiatowych, charakteryzująca się właściwą gęstością, zapewnia powiązania gminy w skali lokalnej. Drogi powiatowe są relatywnie w średnim i złym stanie technicznym. Charakterystyczne są przekroje jednopasmowe na części dróg oraz brak chodników przy prawie wszystkich drogach, co ujemnie wpływa na bezpieczeństwo użytkowników dróg, z wyjątkiem fragmentu drogi nr 2552G, który stanowił drogowy odcinek lotniskowy.

Ze względu na istniejące w części obszaru gminy warunki gruntowo-wodne (słabe podbudowy i usytuowanie w pobliżu dolin rzek) drogi są systematycznie niszczone. Stan nawierzchni dróg wymaga działań prowadzących do sukcesywnej poprawy, ponieważ nie gwarantuje wymaganej przepustowości dróg.

Za stan tych dróg odpowiada Zarząd Dróg Powiatowych w Człuchowie.

Drogi powiatowe w gminie Debrzno są utrzymywane w zadawalającym stanie technicznym.

Ocena tego stanu określona wg systemu SOSN (gł. czynnik nośność wg badań 1998 r.) jest następująca:

stan dobry i zadawalający	65,8 km	66%
stan niezadawalający	32,0 km	32%
stan zły	2,0 km	2%
w tym 6,3 km dróg gruntowych		

Stan ten w związku z prowadzonymi pracami remontowymi ulega ciągłej poprawie.

Tabela 2. Zestawienie dróg powiatowych na terenie miasta i gminy Debrzno

Lp	Nr	Nazwa drogi	Od km	Do km	Długość	Nawierzchnia /klasa drogi/	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	2542G	Skowarnki-Uniechów	0+000	3+608	3 608	twarda /D/	zamiejska
2.	2543G	Barkowo-Kamień	0+000	1+872	1 872	twarda /D/	zamiejska
3.	2544G	Strieczona-Słupia	0+000	3+985	3 985	twarda /L/	zamiejska
4.	2546G	Barkowo-Debrzno Debrzno /ul. Miodowa/ Debrzno /ul. Królewska / Debrzno /ul. Niepodległości/	1+630 7+785 9+305 9+413	7+785 9+305 9+413 9+720	6 155 1 520 108 307	twarda /Z/ twarda /Z/ twarda /Z/ twarda /Z/	zamiejska miejska miejska miejska
5.	2547G	Uniechów-Debrzno Debrzno /ulica bez nazwy/	0+000 8+152	8+152 8+773	8 152 621	twarda /L/ twarda /L/	zamiejska miejska
6.	2548G	DK 22-Stanisławka-DP 39495	0+000	7+497	7 497	twarda /L/	zamiejska
7.	2549G	Cierzenie-Rozwory	0+000	3+020	3 020	twarda /D/	zamiejska
8.	2550G	Buszkowo-Prusinowo-Rozwory - Debrzno /ul. Królewska/ Debrzno /ul. Królewska/	0+000 15+620	15+620 16+758	15 620 1 138	twarda /Z/ twarda /Z/	zamiejska miejska
9.	2551G	DP 2550G – (Trudna)	0+000	3+020	3 020	twarda /L/	zamiejska
10.	2552G	Debrzno /ul. Młynarska/ Debrzno /ul. Młynarska/-Słupia- Myśligoszcz	0+000 1+430	1+430 8+183	1 430 6 753	twarda /L/ twarda /L/	miejska zamiejska
11.	2557G	Mosiny-Stare Gronowo	2+582	7+468	4 886	twarda /L/	zamiejska
12.	2558G	Myśligoszcz-Służewo	0+000	0+776	776	twarda /D/	zamiejska
13.	2559G	Nowe Gronowo-DP2557G	0+000	1+353	1 353	twarda /D/	zamiejska
14.	2560G	DP2557G-Nowe Gronowo -Poręba	0+000	4+415	4 415	twarda /L/	zamiejska
15.	2561G	Debrzno /ul. Gronowska/ Debrzno /ul. Gronowska/-Stare Gronowo-(Lutówko)	0+000 1+700	1+700 13+705	1 700 12 005	twarda /Z/ twarda /Z/	miejska zamiejska
16.	2563G	Drozdowo-Buka-Stare Gronowo	0+000 2+548 3+169 3+877 5+433 5+667 8+801	2+548 3+169 3+877 5+433 5+667 8+801 9+293	2 548 621 708 1 556 234 3 134 492	twarda /D/ gruntowa /D/ ulepszona /D/ gruntowa /D/ twarda /D/ gruntowa /D/ twarda /D/	zamiejska zamiejska zamiejska zamiejska zamiejska zamiejska zamiejska
17.	2571G	Debrzno /ul. Przechodnia -Trębacka/	0+000 0+538	0+538 0+794	538 256	twarda /L/ twarda /L/	miejska miejska
18.	2572G	Debrzno /Ogrodowa/	0+000	0+846	846	twarda /L/	miejska

razem 99 799 km

Materiały źródłowe: Zarząd Dróg Powiatowych w Człuchowie

c) drogi gminne

Sieć dróg gminnych i dojazdowych do pól i lasów, która obejmuje około 191 km dróg o bardzo zróżnicowanym standardzie, stanowi w połączeniu z siecią dróg powiatowych system obsługi lokalnej. Grupa ta obsługuje głównie związki pomiędzy siedliskami i drogami wyższych klas, a także zapewnia dojazdy do terenów rolnych, łąk i lasów. Stan nawierzchni większości dróg jest nieodpowiedni i wymaga działań prowadzących do stopniowej ich poprawy. Urząd Miasta i Gminy zarządza siecią dróg gminnych, natomiast część dróg wewnętrznych dojazdowych jest w trakcie przejmowania przez gminę.

Tabela 3. Zestawienie dróg gminnych na terenie miasta i gminy Debrzno

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi
1	2	3
1.	233001G	ul. A. Rapackiego /Debrzno/
2.	233002G	ul. Sportowa /Debrzno/
3.	233003G	ul. Kwiatowa /Debrzno/
4.	233004G	ul. Parkowa /Debrzno/
5.	233005G	ul. Szkolna /Debrzno/
6.	233006G	ul. Długa /Debrzno/
7.	233007G	ul. Dobra /Debrzno/
8.	233008G	ul. Miła /Debrzno/
9.	233009G	ul. Strzelecka /Debrzno/
10.	233010G	ul. Mokotowska /Debrzno/
11.	233011G	ul. Czerniakowska /Debrzno/
12.	233012G	ul. Chopina /Debrzno/
13.	233013G	ul. J. Kochanowskiego /Debrzno/
14.	233014G	ul. A. Mickiewicza /Debrzno/
15.	233015G	ul. H. Sienkiewicza /Debrzno/
16.	233016G	ul. M. Reja /Debrzno/
17.	233017G	ul. Rataja /Debrzno/
18.	233018G	ul. Nowostki /Debrzno/
19.	233019G	ul. M. Buczka /Debrzno/
20.	233020G	ul. Witosa /Debrzno/
21.	233021G	ul. Moniuszki /Debrzno/
22.	233022G	ul. Barlickiego /Debrzno/
23.	233023G	ul. Młyńska /Debrzno/
24.	233024G	ul. Rynek /Debrzno/
25.	233025G	ul. Dubois /Debrzno/
26.	233026G	ul. Zjednoczenia /Debrzno/
27.	233027G	ul. Okrzei /Debrzno/
28.	233028G	ul. Górna /Debrzno/
29.	233029G	ul. Brzozowa /Debrzno/
30.	233030G	ul. Jeziorna /Debrzno/
31.	233031G	ul. Wąska /Debrzno/
32.	233032G	ul. Wspólna /Debrzno/
33.	233033G	ul. Ks. Skorupki /Debrzno/
34.	233034G	ul. Cicha /Debrzno/
35.	233035G	ul. Leśna /Debrzno/
36.	233041G	Krzemieniewo – gr. gm. Czarne - Skowarnki
37.	233042G	Domisław – gr. gm. Czarne – dr. gm. nr 233043G
38.	233043G	Bińcze – gr. gm. Czarne - Skowarnki
39.	233044G	Cierznie Wyb. – Cierznie /DK nr 22/
40.	233045G	Skowarnki – Cierznie
41.	233046G	dr. pow. nr 2542G – Krzepiszyn – dr. pow. 2542G
42.	233047G	Uniechów Wyb. – dr. pow. nr 2542G
43.	233048G	Uniechów Wyb. – dr. gm. nr 233049G
44.	233049G	Domisław – gr. gm. Czarne – dr. krajowa nr 22
45.	233050G	gr. gm. Człuchów – dr. gm. nr 233049G

46.	233051G	Rozwory – Pędziszewo – dr. pow. nr 2546G
47.	233052G	Strieczona – dr. pow. nr 2547G
48.	233053G	Kamień – Strieczona
49.	233054G	Słupia Wyb. – dr. pow. nr 2544G
50.	233055G	Słupia Wyb. – dr. pow. nr 2544G
51.	233056G	dr. gm. nr 233055G – dr. gm. nr 233057G
52.	233057G	Kamień – dr. gm. nr 2233060G
53.	233058G	dr. gm. nr 233056G – dr. pow. nr 2544G
54.	233059G	Mosiny – gr. gm. Człuchów – dr. gm. nr 233060G
55.	233060G	Chrzastowo – gr. gm. Człuchów – Słupia
56.	233061G	Słupia Wyb. – dr. gm. nr 233060G
57.	233062G	dr. pow. nr 2552G – gr. gm. Człuchów
58.	233063G	dr. gm. nr 233062G – gr. gm. Człuchów
59.	233064G	Myśligoszcz – Myśligoszcz Wyb. – dr. pow. nr 2561G
60.	233065G	/dr. pow. nr 2558/ Służewo – Nowe Gronowo
61.	233066G	dr. gm. nr 233065G – dr. pow. nr 2561G
62.	233067G	dr. gm. nr 233066G – dr. pow. nr 2560G
63.	233068G	dr. pow. nr 2559G – dr. pow. nr 2560G
64.	233069G	dr. pow. nr 2557G – dr. pow. nr 2560G
65.	233070G	dr. gm. nr 233071G – dr. gm. nr 233069G
66.	233071G	dr. pow. nr 2560G – dr. pow. nr 2557G
67.	233072G	Bukowo – gr. gm. Człuchów – Stare Gronowo
68.	233073G	Stare Gronowo – posesja nr 101
69.	233074G	dr. pow. nr 2562G – dr. pow. nr 2561G
70.	233075G	dr. gm. nr 233074G – dr. pow. nr 2561G
71.	233076G	dr. pow. nr 2561G – dr. pow. nr 2563G
72.	233077G	Smug – dr. woj. nr 188
73.	233078G	Debrzno – Gniewno
74.	233079G	Rozwory – gr. gm. Lipka – Trudna
75.	233080G	Prusinowo – gr. gm. Okonek – Lędyczek
76.	233081G	dr. woj. nr 188 – Boboszewo
łącznie długość dróg gminnych 96 km		

Materiały źródłowe: Urząd Miasta i Gminy Debrzno

Stan techniczny dróg gminnych jest niezadowalający, **78 km (81%)** dróg jest nieutwardzonych.

Stan ten w związku z prowadzonymi pracami remontowymi ulega ciąglej poprawie.

1.3. Obciążenie ruchem

Według badań przeprowadzonych w roku 1995 średniodobowy ruch na punkcie pomiarowym zlokalizowanym w rejonie gminy Debrzno w miejscowości Buszkowo na drodze 22, wynosił 2340 poj. samoch. Ogółem, w tym 484 samochody ciężarowe. Wg tych samych badań ruch jw. na drodze 188 w Dębicy wynosił odpowiednio 1572 i 179 pojazdów.

Przeprowadzone w 2005 r. na drodze krajowej nr 22 pomiary ruchu wskazują na znaczący wzrost jego natężenia, średniodobowy ruch pojazdów wyniósł 3449, w tym 1100 samochodów ciężarowych.

Wskaźnik motoryzacji wynoszący 208 ilustrujący ilość samochodów osobowych zarejestrowanych na 1000 osób (wg danych Starostwa Powiatowego w Człuchowie - stan na dzień 31.12.2007 r.) wykazuje tendencję wzrostową. W 2000 roku wynosił 133 s.o./1000 mieszkańców (jest niższy od średniego krajowego wskaźnika wynoszącego ponad 350 s. o./ 1000 mieszkańców).

1.4. Zaplecze techniczne motoryzacji

Na terenie miasta i gminy występują 3 ogólnodostępne stacje paliw.

Użytkownicy dróg korzystają ze stacji paliw zlokalizowanych na terenie miasta Debrzna i miejscowości Cierznie oraz ze stacji zlokalizowanych w gminach ościennych.

Parkingi zlokalizowane są głównie przy obiektach handlowych oraz gastronomicznych oraz nieliczne w lasach, m. in. parking leśny dla samochodów osobowych w rejonie skrzyżowania drogi krajowej nr 22 z drogą powiatową nr 2550G.

Parking określony jako MOP jest zlokalizowany przy drodze krajowej nr 22 w miejscowości Cierznie. Znajduje się tam stacja paliwowa, mini bar i ok. 10 stanowisk o nawierzchni żużlowej dla TIR-ów.

Na terenie gminy wyznaczone zostały szlaki turystyczne. Są to: szlak pieszy „Południowy” oraz trasa rowerowa „Naszyjnik Północy”.

2. Komunikacja kolejowa

Przez południowo-wschodnią część obszaru gminy przebiega linia kolejowa nr 203 relacji Tczew – Kostrzyn.

Linia ta zapewnia dogodne połączenia z Tczewem, Gdańskiem /stolicą województwa pomorskiego/ oraz Piłą i dalej Kostrzynem.

Obsługę ludności w zakresie lokalnych przewozów pasażerskich świadczą stacje poza granicami gminy w Bukowie Człuchowskim i Wierzchowie Człuchowskim /gm. Człuchów/ oraz Lipce Krajeńskiej /woj. wielkopolskie/. W zakresie przewozów dalekobieżnych mieszkańców gminy obsługuje stacja w Chojnicach.

Mieszkańcy gminy korzystają również z linii kolejowych: nr 210 Chojnice – Runowo Pomorskie, przebiegającej równoleżnikowo na północ od obszaru gminy oraz nr 405 Piła – Szczecinek - Ustka. Dla tych linii obsługę w zakresie przewozów pasażerskich świadczą stacje: Człuchów, Bińcze i Czarne /nr 210/ oraz Okonek /nr 405/.

3. Komunikacja zbiorowa

Trasy autobusów przebiegają po drodze krajowej, wojewódzkiej i na części dróg powiatowych. Większość miejscowości gminy obsługiwana jest siecią linii komunikacji lokalnej Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej w Człuchowie oraz prywatnych firm, które zapewniają ponadto dojazd dzieci do szkół. W komunikacji dalekobieżnej i lokalnej wyposażenie przystanków, rodzaje połączeń realizowane są na zadowalającym poziomie, wymagają jedynie zwiększenia częstotliwości kursów.

Komunikacja autobusowa PKS obsługuje powiązania Debrzna z Człuchowem, Złotowem, a także powiązania wsi z Debrznem i Człuchowem. Debrzna ma kilkadziesiąt połączeń na dobę, przy czym głównymi kierunkami są powiązania z Człuchowem i Złotowem.

4. Analiza SWOT

Systemy transportowe są dziedziną, gdzie rola świadomej i konsekwentnie prowadzonej rozbudowy ma szczególne znaczenie ze względu na ich pełne oddziaływanie na jakość i dynamikę życia gospodarczego i społecznego gminy.

Analiza stanu istniejącego oraz szans rozwojowych gminy Debrzno wskazuje na silne i słabe strony istniejącego zagospodarowania przestrzennego oraz na wynikające z nich szanse i zagrożenia rozwoju.

Silne strony

- stosunkowo dobre wyposażenie w podstawową sieć drogową,
- przecinająca obszar gminy jednotorowa linia kolejowa Tczew-Piła. Wprawdzie przystanki znajdują się poza granicami gminy Debrzno to jednak istnieje potencjalna szansa na wykorzystanie tej linii na potrzeby gospodarki gminy,
- **przebieg atrakcyjnych szlaków turystycznych: pieszych i rowerowych daje realne podstawy do formułowania oferty turystycznej w nawiązaniu do tych szlaków i występującego na terenie miasta kulturowego gminy bogactwa kulturowego,**
- stosunkowo dobre pokrycie obszaru gminy liniami komunikacji autobusowej.

Słabe strony

- brak utwardzonych dróg łączących wsie w relacji wschód - zachód na północ od Debrzna (oprócz drogi nr 22),
- znaczny udział dróg nieutwardzonych w długości dróg lokalnych, miejskich i gminnych, w tym nieutwardzona,
- droga powiatowa **nr 2553G** na odcinku Drozdowo-Buka-Stare Gronowo,
- niski udział dróg w stanie dobrym i zadawalającym,
- **niedostatecznie rozwinięte zaplecze techniczne motoryzacji, zwłaszcza stacji paliw, w zakresie stale rosnących potrzeb przewozów towarowych taboru ciężarowego.**

Szanse

Szansą jest możliwość wykorzystania dróg nr 22 i nr 188 dla promocji ruchu turystycznego.

Zagrożenia

Zagrożeniem **są niewystarczające środki** na utrzymanie i modernizację dróg.

Poniżej przedstawiono załączniki ilustrujące układ komunikacyjny /załącznik graficzny nr 7/ oraz powiązania komunikacji zbiorowej z siecią osadniczą /załącznik graficzny nr 8/.

Załącznik graficzny nr 7
Układ komunikacyjny

Załącznik graficzny nr 8
Powiązania komunikacji zbiorowej z siecią osadniczą

VII. SYSTEM INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

1. ZAOPATRZENIE W WODĘ

MIASTO

Charakterystyka i diagnoza stanu istniejącego

Miasto Debrzno zaopatrywane jest w wodę z ujęcia głębinowego przy ul. Parkowej. Aktualnie eksploatowane są 4 studnie o następującej charakterystyce:

Nr studni	Rok budowy	Q [m ³ /d]	Uwagi
Ila	1971	32,0	
III	1969	60,0	
IV	1980	50,0	
V	1980	48,0	rezerwowa

Zatwierdzone zasoby wodne na ujęciu komunalnym przy ul. Parkowej z utworów trzeciorzędowych wynoszą 150m³/h. Zezwolenie na pobór wody do 2016 r. wynosi Qh=110m³/h Qd = 2500m³/d.

Obecny pobór wody wynosi 1300m³/d przy 3 studniach pracujących. Poza ujęciem komunalnym na terenie miasta istnieją następujące ujęcia wody:

- przy ul. Chopina - 2 studnie zaopatrujące w wodę część zabudowy mieszkaniową. Zatwierdzone zasoby wodne - 50m³/h. Aktualny pobór wody ok. 6m³/h,
- gorzelnia, przy ul. Młynarskiej - 2 studnie głębinowe. Zatwierdzone zasoby wodne - 16,3m³/h,
- mleczarnia, przy ul. Długiej - 2 studnie głębinowe. Zatwierdzone zasoby wodne - 27m³/h, pobór wody ok. 18,0m³/h,
- ogrody działkowe - 1 studnia. Zatwierdzone zasoby wodne - 24m³/h studnie głębinowe.

Zatwierdzone zasoby na w/w ujęciach wynoszą 117,3m³/h. Wydano pozwolenia wodno-prawne dla tych ujęć na pobór 30,5m³/h. Łączne zasoby na ujęciu komunalnym i pozostałych ujęciach przemysłowych wynoszą 267,3m³/h, zaś wydane pozwolenia wodno-prawne na pobór wody:

$$q = 164 \text{ dm}^3/\text{miesz. (M.) d}$$

$$Q_{\text{sr}}=1300\text{m}^3/\text{d}$$

Wielkości te można traktować jako miarodajne, ponieważ pojemność istniejącego zbiornika wyrównawczego wynosi ok. 700m³, co stanowi ok. 80% Q_{sr}.

Ogólna długość sieci wodociągowej wynosi ok. 13,3 km i obejmuje swym zasięgiem praktycznie cały obszar miasta. Stan sieci jest zróżnicowany. Część sieci wykonana jest z żeliwa, a niewielka część z azbesto - cementu.

Stan zaopatrzenia miasta w wodę można uznać za zadowalający. Odnosi się to zwłaszcza do wydajności ujęć wody.

Wody podziemne pierwszego poziomu na obszarze miasta wykazują duże zróżnicowania z uwagi na urozmaiconą rzeźbę terenu. Hydroizobata 2 m jest współkształtna z zarysem dolin rzecznych i jeziornych. W strefie standardowej głębokość zalegania wody podziemnej wynosi 5m, natomiast w obszarach wysoczyznowych rośnie i osiąga wartość 20m.

Wody podziemne dalszych poziomów wodonośnych charakteryzują się dużą wydajnością, gdyż leżą w granicach głównych zbiorników wód podziemnych (G ZWP) nr 126 i 127. W granicach miasta wydajność ujęć komunalnych i przemysłowych wynosi 267m³/h. Woda ujmowana posiada ponadnormatywne wartości żelaza, manganu i siarkowodoru.

Jak wykazano wyżej, zatwierdzone zasoby wody na ujęciu komunalnym wynoszą 150m³/h. Pozwalają one na zaspokojenie potrzeb ok. 15000 mieszkańców. $M = 150 : 0,0098 = 15300$.

Można zatem stwierdzić, że możliwość rozwoju miasta z uwagi na zasoby wód podziemnych są praktycznie nieograniczone.

Rozwój pozostałych elementów wodociągów tj. stacji uzdatniania wody i sieci limitowany jest wyłącznie wielkościami środków finansowych, jakie na ten cel są przeznaczane.

GMINA

Większość miejscowości gminy wyposażona jest w wodociągi wiejskie. Zestawienie stanu istniejącego zaopatrzenia w wodę na terenie gminy (w układzie **ujęć**)

Tabela 1. Zestawienie ujęć na terenie gminy Debrzno

Lp	Ujęcie	Zasięg obsługi	Ilość mieszk. /2006 r./	Długość sieci [km]	Charakterystyka ujęcia zasoby	Uwagi
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Barkowo II	Buchowo	299		Q= 20m ³ /h Q= 8 m ³ /h	
2.	Boboszewo	Boboszewo	151	3,75	Q= 50m ³ /h Q= 14 m ³ /h Q= 29 m ³ /h	
3.	Cierznie	Cierznie	227	4,7	Q= 29 m ³ /h	
4.	Debrzno	Bolesławowo Służewo Smug Strzeszyn	26 2 20 14			
5.	Kamień	Kamień	117	2,2	Q = 49 m ³ /h	
6.	Myśligoszcz	Myśligoszcz	222	4,55	Q= 15m ³ /h Q=10m ³ /h	
7.	Nowe Gronowo	Nowe Gronowo Buka Drozdowo Poręba	210 75 62 20	16,8	Q = 32m ³ /h Q = 30m ³ /h	
8.	Rozwory	Rozwory Główna Prusinowo	117 138 135	9,9	Q = 29m ³ /h Q = 3x48 m ³ /h	
9.	Słupia	Słupia	411	3,0	Q = 36m ³ /h Q = 60m ³ /h Q = 18m ³ /h	
10.	Stanisławka	Stanisławka Gniewno Grzymisław	155 85 53	2,1	Q= 43m ³ /h Q= 51m ³ /h Q= 15m ² /h	

11.	Stare Gronowo	Stare Gronowo	698	4,8	Q= 39m ³ /h	
12.	Strieczona	Strieczona Buchowo Grzymisław	286 299 53	4,1	Q = 36 m ³ /h	
13.	Uniechów	Uniechów Pokrzywy Skowarnki	309 43 168	2,6	Q = 30 m ³ /h Q= 12 m ³ /h	
14.	Uniechówek	Uniechówek	133	1,8	Q = 47 m ³ /h Q= 20 m ³ /h	

Jak wynika z powyższej tabeli, wsie o znaczącej ilości mieszkańców wyposażone są w wodociągi wiejskie, a stan zaopatrzenia w wodę można w nich uznać za zadowalający.

Wody podziemne pierwszego poziomu na obszarze gminy wykazują duże zróżnicowanie z uwagi na urozmaiconą rzeźbę terenu. Hydroizobata 2 m jest współkształtna z zarysem dolin rzecznych i jeziornych. W strefie standardowej głębokość zalegania wody podziemnej wynosi 5 m, natomiast w obszarach wysoczyznowych rośnie i osiąga wartość 20 m.

Wody podziemne dalszych poziomów wodonośnych charakteryzują się dużą wydajnością, gdyż leżą w granicach głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) nr 126 i 127. Łączna wydajność ujęć wód podziemnych na terenie gminy wynosi 1132 m³/h przy zróżnicowaniu od 12 do 100 m³/h, średnio 50 m³/h.

GZWP nr 126 obejmujący swym zasięgiem zachodnią część gminy jest strukturą gromadzącą wody czwartorzędowe i trzeciorzędowe o zasobach dyspozycyjnych 99 tys. m³/d. Górna warstwa wodonośna występuje na 30 m ppt.

Z uwagi na duży udział utworów piaszczystych jest słabiej izolowana od powierzchni terenu.

GZWP nr 127 jest zbiornikiem bardzo zasobnym (186 tys. m³/d) gromadzącym wody trzeciorzędowe na głębokości ca 100 ppt. Jest on bardzo dobrze izolowaną strukturą wodonośną.

2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków oraz wód opadowych

MIASTO

Miasto posiada system odprowadzania ścieków obejmujący swym zasięgiem praktycznie 100% jego mieszkańców. Historycznie rzecz biorąc - system ten miał charakter ogólnospławny. W latach osiemdziesiątych podjęto decyzję o rozdzieleniu kanalizacji na sanitarną i deszczową, oraz budowie oczyszczalni ścieków. Oczyszczalnia została zrealizowana, natomiast trwa proces inwestycyjny rozdziału kanalizacji, polegający na budowie nowych kanałów sanitarnych i zamianie istniejących ogólnospławnych na deszczowe.

Ścieki sanitarno-bytowe z części miasta odprowadzane są do oczyszczalni mechaniczno-biologicznej typu „Bioblok”. Oczyszczalnia zlokalizowana jest po południowej stronie rzeki Debrzynki na gruntach sąsiedniej gminy Lipka.

W 2004/2005 r. oczyszczalnia ścieków w miejscowości Debrzno Wieś została w całości zmodernizowana i rozbudowana do przepustowości 1370m³/d, co w całości zabezpiecza odbiór ścieków z gminy Lipka Krajeńska i całej gminy Debrzno łącznie z miastem.

Aktualne pozwolenie wodnoprawne dla oczyszczalni Debrzno Wieś Decyzja Starosty Złotowskiego nr OS-6221/02/04 z dnia 04.08.2004 r. ważna do 30.09.2019r., na ilość ścieków /przepustowość oczyszczalni/ - 1370m³/d, maksymalnie 1644m³/d.

Szacuje się, że zasięgiem kanalizacji sanitarnej objętych jest ok. **95%** mieszkańców **miasta**.

Wody opadowe z terenów zainwestowanych odprowadzane są do istniejącej kanalizacji deszczowej.

Wody opadowe odprowadzane są do rzeki Debrzynki i jeziora Debrzno bez oczyszczenia.

Analiza stanu istniejącego pozwala na sformułowanie następującej diagnozy:

- stan odprowadzania wód opadowych nie jest zadowalający, **poprawia się natomiast stan odprowadzania ścieków,**
- problem **stanowi** odprowadzanie wód opadowych z części miast do jeziora Debrzno. Ta część wód opadowych będzie wymagała oczyszczenia.
- **oczyszczalnia ścieków w miejscowości Debrzno Wieś została w całości zmodernizowana i rozbudowana do przepustowości w pełni zabezpieczającej odbiór ścieków z gminy Lipka Krajeńska i całej gminy Debrzno łącznie z miastem.**

GMINA

W części jednostek osadniczych po byłych PGR-ach istnieją fragmentaryczne układy odprowadzania ścieków obejmujące obiekty produkcyjne i osiedla mieszkaniowe. Występują one:

- w Skowarnikach - osadnik i filtr piaskowy;
- w Starym Gronowie - osadnik Imhoffa i oczyszczalnia ścieków przemysłowych gorzelni;
- w Uniechówku - osadnik Imhoffa i złoża biologiczne. Stan techniczny i funkcjonalny urządzeń jest zły i nie nadają się one do dalszej eksploatacji.

Szacuje się, że ok. 50% budynków mieszkalnych jest wyposażonych w instalacje kanalizacyjne z odprowadzeniem ścieków do zbiorników bezodpływowych.

Stan odprowadzenia i oczyszczenia ścieków na terenie gminy należy uznać za niezadowalający i wymagający radykalnej poprawy ze względu na:

- konieczność stworzenia mieszkańcom odpowiednich warunków sanitarnych,
- zapewnienie ochrony wód powierzchniowych,
- zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem wód podziemnych zgromadzonych w zbiornikach znajdujących się na terenie gminy.

Brak kanalizacji na **przeważającym obszarze** gminy stanowi bardzo istotne ograniczenie jej rozwoju. Odnosi się to zarówno do sytuacji sanitarnej, w jakiej znajdują się mieszkańcy, jak też do możliwości wykorzystania obszaru gminy dla celów związanych np. z agroturystyką.

Gmina w ostatnich latach rozpoczęła realizację programu gospodarki ściekowej, w ramach którego zaplanowano zbiorczy system sieci kanalizacji sanitarnej. Wyznaczono aglomerację ściekową, obejmującą miasto Debrzno i wsie: Buchowo, Kamień, Strieczona, Bolesławowo, Słupia, Myśligoszcz, Boboszewo, oraz na obszarze woj. wielkopolskiego - Lipka, Debrzno Wieś, Łąkie, Scholastykowi, z oczyszczalnią ścieków Debrzno Wieś. Zgodnie z opracowanym programem gospodarki ściekowej, wszystkie ścieki z terenu gminy Debrzno mają zostać sprowadzone do oczyszczalni w Debrznie-Wsi. Niektóre odcinki tej sieci już zrealizowano /od miejscowości Boboszewo, Gniewno i Stare Gronowo/.

3. Regulacja stosunków wodnych

Gmina Debrzno w większości swego obszaru leży w zlewni rzeki Gwdy, do której spływają następujące rzeki:

Debrzynka	(przepływ 1,0 m ³ /s)
Chrzastawa	(przepływ 1,2 m ³ /s)
Szczyra	(przepływ 1,8 m ³ /s)

Większość terenu gminy leży w zlewni Chrzastawy, pozostała część w zlewni Debrzynki, częściowo zlewni Łobżonki (zlewnia Noteci), natomiast zachodnia część gminy leży w zlewni Kamionki stanowiącej dopływ Brdy.

Przez teren gminy przechodzi dział wodny I rzędu Wisła - Odra. W północno - zachodniej części gminy występują obszary bezodpływowe związane z jeziorami Gardzkie i Wielkie-Skowamki.

Większość opadów na podstawie pomiarów z posterunku opadowego IMGW w Debrznie w okresie 1966 -1981 wynosi:

dla roku wilgotnego	- 861 mm
dla roku suchego	- 409 mm
opad przeciętny	- 614 mm.

Powierzchnia jezior w granicach gminy wynosi 186 ha, co stanowi 0,8% powierzchni gminy.

Na obszarze gminy występuje rozbudowany system urządzeń melioracyjnych: liczne rowy otwarte i sieć drenarska. Stan sieci jest zadowalający. Urządzenia regulują stosunki wodne na rozległych powierzchniach użytków rolnych.

4. Zaopatrzenie w ciepło

MIASTO

Na terenie miasta Debrzno istnieją dwie kotłownie osiedlowe zaopatrujące w ciepło osiedla wielorodzinne. Łączna wydajność kotłowni wynosi 10,12 MW. Istniejąca kotłownia przy ul Ogrodowej pracuje na parametrach 130/80°C wymaga kapitalnego remontu. **Planuje** się przy wymianie kotłów zmienić parametry wody grzejnej na 150/70°C. Pozwoli to na zwiększenie wydajności kotłowni o ok. 2,0 MW. Moc kotłowni istniejącej na Osiedle 35-lecia wykorzystywana jest w ok. 100%. Pozostała część miasta zaopatruje się w ciepło z kotłowni lokalnych i palenisk indywidualnych.

Stan zaopatrzenia miasta w ciepło - z części zaopatrywanej z kotłowni rejonowych - pod względem funkcjonalnym można uznać za zadowalający. Spalanie paliw stałych wpływa jednak niekorzystnie na stan aerosanitarny miasta. W pozostałej części stan jest niezadowalający - przede wszystkim ze względu na emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

Standardy obsługi w zakresie zaopatrzenia w ciepło powinny zapewniać:

- produkcję i dostawę energii w ilościach niezbędnych do zaspokojenia potrzeb,
- możliwość wyboru przez użytkowników różnych nośników energii, z wyraźną jednak preferencją paliw przyjaznych dla środowiska tak z uwagi na emisję do atmosfery, jak i powstanie opadów paleniskowych,
- stworzenie warunków umożliwiających całkowitą eliminację paliw stałych.

Jednoznaczna odpowiedź na pytanie, który z możliwych nośników spełnia wszystkie ww. warunki wymaga pogłębionych studiów. Natomiast w fazie niniejszego opracowania można na pewno stwierdzić, że:

- założonych standardów na pewno nie spełniają paleniska indywidualne opalane paliwem stałym, a także kotłownie opalane węglem,
- dwa pierwsze z wyżej wymienionych standardów spełniają w pełni paliwa płynne i gaz,
- trzeci natomiast może być spełniony przez system, w którym energia cieplna jest produkowana i przesyłana w sposób scentralizowany. Stwierdzenie to dotyczy z całą pewnością tych obszarów, gdzie system ten już funkcjonuje, ale w coraz większym stopniu staje się dyskusyjny w odniesieniu do nowych realizacji.

GMINA

Obiekty produkcyjne i usługowe na terenie gminy zaopatrywane są w ciepło z kotłowni lokalnych. Budynki mieszkalne - przy pomocy urządzeń indywidualnych. Szacuje się, że instalacje centralnego ogrzewania wyposażonych jest ok. 30% budynków. Również na terenie gminy system zaopatrzenia w ciepło nie wywołuje praktycznie żadnych uwarunkowań rozwoju.

5. Zaopatrzenie w gaz

Miasto i gmina leżą poza zasięgiem gazyfikacji przewodowej. Sieć gazowa wysokoprężna systemu krajowego znajduje się w odległości 16 km, w Człuchowie i 25 km w Sępólnie Krajeńskim. Stan ten jest niewątpliwie istotnym czynnikiem hamującym rozwój miasta i gminy. Obecnie zaopatrzenie w gaz na potrzeby bytowo-gospodarcze pokrywane jest gazem propan-butan z rozlewni w Sępólnie Krajeńskim.

6. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Energia elektryczna przesyłana jest na obszar miasta i gminy dwoma liniami napowietrznymi 15 kV z Głównego Punktu Zasilania (GPZ) w Człuchowie. Na terenie Debrzna wybudowana jest rozdzielnia 15 kV (PZ), z której liniami 15 kV zasilanych jest na terenie miasta 5 stacji transformatorowych słupowych 15/0,4 kV i 9 stacji miejskich 15/0,4 kV.

Podobny układ zasilania funkcjonuje na terenie gminy.

Łączną moc zużywaną dla przemysłu na obszarze miasta i gminy określa się na 900 kW. Pozostała moc zużywana jest przez odbiorców bytowo-komunalnych, oświetlenie, ogrzewanie.

Stan zaopatrzenia w energię elektryczną nie jest zadowalający. Istniejący układ nie gwarantuje pewności zasilania i stanowi ograniczenie rozwoju miasta i gminy.

7. Telekomunikacja

System łączności nie wywołuje żadnych uwarunkowań rozwoju miasta i gminy. Sukcesywnie realizowane są inwestycje zmierzające do 100% telefonizacji miasta i gminy.

8. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy, w rejonie miejscowości Grzymisław, funkcjonuje gminne składowisko odpadów. Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego zakładana jest likwidacja składowiska odpadów w Grzymisławiu. Termin ostatecznego zamknięcia składowiska, tj. zaprzestania przyjmowania odpadów do składowania - 31.12.2009, rekultywacja składowiska planowana na lata 2010-2012. Równocześnie w zakresie unieszkodliwiania odpadów komunalnych przewidziana jest obsługa przez Zakład Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór koło Angowic na terenie gminy Chojnice.

Poniżej przedstawiono załącznik ilustrujący uwarunkowania w zakresie infrastruktury technicznej /załącznik graficzny nr 9/.

Załącznik graficzny nr 9
Uwarunkowania w zakresie infrastruktury technicznej